

RECHTSKUNDIG WEEKBLAD

KOEN VAN RAEMDONCK, De invloed van de wet van 8 december 1992 ter bescherming van de persoonlijke levenssfeer t.o.v. de verwerking van persoonsgegevens op de banksector (slot) 937

BERNARD HUBEAU, Kroniek van de sociale huisvesting (1989-1996) 947

Rechtspraak

Grondwet – Gelijkheid en niet-discriminatie – Strafvordering – Verjaringstermijn van wanbedrijven
Arbitragehof, 12 juli 1996 955

Bewijs – In strafzaken – Telefoontap – In buitenland – Regelmatigheid
Cass., 30 mei 1995 (*met noot van A. Vandeplas*, «Over in het buitenland verkregen bewijs») 956

Werkloosheid – Recht op uitkeringen – Langdurige werkloosheid – Schorsing – 1. Verwittiging – Administratief beroep – Afwezigheid – 2. Beslissing – Beroep bij arbeidsrecht – Gronden – Omvang
Cass., 13 mei 1996 (*met noot*) 957

1. Gezinsbijslag – Gewaarborgde gezinsbijslag – Vreemdeling – Aspirant-vluchteling – Verblijfsvoorwaarde – 2. **Vreemdeling** – Vluchteling – Begrip – Erkenning – Aanvraag – Vluchtelingenverdrag – Rechtstreekse werking – Discriminatieverbod – Draagwijdte – Aspirant-vluchteling – Bijstand voor levensonderhoud
Cass., 13 mei 1996 (*met noot*) 957

1. Werkloosheid – Toelaatbaarheidsvoorwaarden – Vreemde werknemers – Politiek vluchteling – Aanvraag tot erkenning – Voorlopig verrichten van arbeid – Administratieve toelating – Gevolg – 2. **Vreemdeling** – Vreemde werknemer – Vluchtelingenverdrag – Gelijikstelling met nationaal onderdaan – Politiek vluchteling – Aanvraag tot erkenning – Werkloosheid – Recht op uitkeringen
Cass., 17 juni 1996 (*met noot*) 958

Douane en accijnzen – Transactie – Gelijikheidsbeginsel
Hof Gent, 8 juni 1994 959

Huwelijksvermogensrecht – Vereffening en verdeling – 1. Taak van de boedelnotaris als gerechtelijk mandataris – 2. Geschilpunten waarvan geen sprake is in het proces-verbaal van zwaarigheden
Hof Gent, 21 december 1995 960

Bewijs – Vaststelling door gerechtsdeurwaarder – Bewijswaarde – Uitlokking
Hof Brussel, 27 augustus 1996 (*met noot*) 961

Wegverkeer – Rijverbod – Beperkingen
Corr. Turnhout, 25 april 1996 (*met noot van A. Vandeplas*, «Over het beperkte rijverbod») 962

Burgerlijke rechtspleging – Kort geding – Rechtbank van koophandel – Voorlopig bevel tot staken – Aard – Contractbreuk – Betwistbare derdenmedeplichtigheid – Gevolg
Kh. Hasselt, 5 april 1996 963

Huur – Woninghuur – 1. Opzegging door de verhuurder voor eigen gebruik – Controle door de rechter – 2. Verlenging wegens buitengewone omstandigheden – Hoge leeftijd van de huurder
Vred. Sint-Niklaas, 23 januari 1995 964

Rechtspraak in kort bestek

Straf – Doodstraf – Gevolg – Wettelijke onbekwaamheid – Alleen bij veroordeling op tegenspraak
Cass., 13 september 1996 965

Gewijsde (Rechterlijk) – Strafzaken – Verkeersongeval – Onderscheiden straffen wegens alcoholintoxicatie en wegens overtreding van het Wegverkeersreglement – Motorrijtuigenverzekeraar – Regresvordering – Gevolgen
Cass., 20 september 1996 966

Verzekering – Motorrijtuigen – Door verkeersongeval getroffen werknemer – Werkgever die bedragen en sociale voordelen betaalt ter uitvoering van wettelijke of overeengekomen verplichtingen – Vordering tegen Gemeenschappelijk Motorwaarborgfonds – Werkgever geen «benadeelde»
Cass., 25 september 1996 966

Bewijs – Burgerlijke zaken – Subsidiair opgedragen eed – Geen gedingbeslissende eed
Cass., 27 september 1996 966

Boeken

C.F. Ruter en M.J.M. Verpalen, Arresten strafrecht/strafrechtspleging (*door Steven van Overbeke*) 967

F.M. Noordam, Inleiding socialezekerheidsrecht (*door Guido Van Limberghen*) 967

(1) G.H. Addink, N. Aland, H.J.M. Besselink, G.R.M. van Dijk, A. Grapperhaus en B.M. Veltkamp, Europees milieurechtspraak. Preadviezen; (2) G.H. Addink, R.H. Lauwaars, J. Bonnes en J.H. Jans, Europese milieurechtspraak. Verslag ledenvergadering (*door Jürgen Lefevere*) 967

Mededelingen

Walter Leën Prijs voor Sociaal Recht 968
Colloquium: Successierechten 968

RECHTSKUNDIG WEEKBLAD

Opgericht in 1931. Hoofredacteurs: René Victor (1931-1984), Edgar Boonen (1984-1993)

VERSCHIJNT IEDERE WEEK VAN SEPTEMBER TOT JUNI

Redactie: C. Caenepeel, J.R. Rauws,
A. Vandeplas, A. Van Oevelen, E. Dirix

Redactiesecretaris: Mevr. C. Meeusen

Redactieadres: V.Z.W. Rechtskundig Weekblad
Mechelsesteenweg 210 bus 6
2018 Antwerpen
Tel. 03/248.49.84
Fax 03/248.08.70

Vaste medewerkers:

A. Alen
P. Arnou
R. Boes
Gh. Dhaeyer
J. Erauw
J. Gerlo
P. Humblet
J. Laenens
W. Lambrechts
P. Lemmens
H. Nys
I. Opdebeek
W. Pintens
W. Rauws
D. Simoens
G. Suetens-Bourgeois
L.P. Suetens (†)
M. van Damme
J. Wouters

Abonnementen, advertenties: INTERSENTIA UITGEVERS N.V., Churchilllaan 108, 2900 Schoten
Tel.: 03/658.01.69 - Fax: 03/658.71.21   Abonnementprijs: 4.550 f., voor studenten 2.950 f..

VERSCHEEN

BASISWETTEKSTEN INZAKE HET RECHT VAN DE INTELLECTUELE EIGENDOM

Hendrik VANHEES

ISBN 90-5095-002-7 - Omvang: 528 pag. - Prijs: 895,-BF

In dit wetboek worden een groot aantal basiswetteksten op het gebied van de intellectuele eigendom samengebracht (auteursrecht, octrooirecht, merkenrecht, tekeningen- en modellenrecht, de bescherming van topografieën van halfgeleiders, kwekersrecht, de bestrijding van namaak). Zowel internationale overeenkomsten (o.a. het TRIPS-akkoord, het Verdrag van Parijs tot bescherming van de industriële eigendom, de conventie van Bern voor de bescherming van letterkundige en kunstwerken) als Europese wetteksten (o.a. de verordening inzake het Gemeenschapsmerk, de richtlijn databanken) en Belgische wetgeving (o.a. de auteurswet, de octrooiwet, de Benelux Merkenwet, de Benelux Tekeningen- en modellenwet) werden opgenomen.

De materie is bijgewerkt tot 30 september 1996.

INTERSENTIA Uitgevers NV
Antwerpen - Groningen

Churchilllaan 108 - 2900 Schoten
☎ 03/658.01.69 - Fax 03/658.71.21

DE INVLOED VAN DE WET VAN 8 DECEMBER 1992 TER BESCHERMING VAN DE PERSOONLIJKE LEVENSSFEER T.O.V. DE VERWERKING VAN PERSOONSgegevens OP DE BANKSECTOR

(slot)

121. Voor de banksector klinkt het dus zeker niet overdreven te stellen dat de privacy inzake het meedelen van persoonsgegevens aan derden in hoofdzaak beschermd wordt door de discretieplicht en niet door de W.V.P.

122. Ten slotte dient hier nog even gewezen te worden op een aanverwante problematiek. Quid wanneer de bank aan een derde (met een wettig belang) onjuiste of misleidende informatie geeft? Aangenomen wordt dat de bank dan principieel aangesproken kan worden, hetzij op contractuele basis (aanneming van intellectueel werk), hetzij op buitencontractuele basis, al naar gelang er al dan niet een contract tot stand was gekomen.¹⁶⁵ De kredietinstellingen zullen zich in de praktijk, wanneer ze de informatie aan derden schriftelijk geven, veelal exonereren van elke aansprakelijkheid.¹⁶⁶

IV. DE VERHOUDING VAN DE W.V.P. TOT DE SECTORALE PRIVACYWETGEVING

123. Met de sectorale privacywetgeving in de financiële wereld, worden de bepalingen uit de Wet Consumentenkrediet (hierna: WCK)¹⁶⁷ en de Wet Hypothecair Krediet (hierna: WHK)¹⁶⁸ bedoeld die de verwerking van persoonsgegevens betreffen. De inhoudelijke analyse van die bewuste bepalingen¹⁶⁹ valt buiten het bestek van deze bijdrage die specifiek de W.V.P. wil analyseren. Hier zal dan ook enkel worden ingegaan op de verhouding tussen de W.V.P. en de sectorale wetgeving.

124. In een algemene positionering t.o.v. de WCK en WHK moet de W.V.P. opgevat worden als een kaderwet, geldend voor alle bestanden, en als minimaal beschermingsniveau.¹⁷⁰

¹⁶⁵ Zie hierover uitvoerig BOSSUYT, R.M., «De aansprakelijkheid van banken voor onjuiste, misleidende informatie», *Bank. Fin.*, 1989, 534-539.

¹⁶⁶ SMITS, R., o.c., 37-38.

¹⁶⁷ Zie art. 1, 14° tot 16°, en de artikelen 68 tot 73 Wet 12 juni 1991 op het consumentenkrediet, *B.S.*, 9 juli 1991, err., *B.S.*, 6 augustus 1991; K.B. 20 november 1992 betreffende de verwerking van persoonsgegevens inzake consumentenkrediet, *B.S.*, 11 december 1992.

¹⁶⁸ Zie art. 46 Wet van 4 augustus 1992 op het hypothecair krediet, *B.S.*, 19 augustus 1992.

¹⁶⁹ Voor een uitstekend overzicht, zie o.m. DAMBRE, M., *Consumentenkrediet*, Gent, Mys & Breesch, 1993, 94-100; BAETEMAN, G. en VAN VLASSELAER, M.-J., *De bescherming van het privéleven t.a.v. de persoonsverwerking*, Antwerpen, Kluwer, 1993, 87-90; LETTANY, P., *Het consumentenkrediet, de Wet van 12 juni 1991*, Antwerpen, Kluwer, 1993, 351-393.

¹⁷⁰ Ontwerp Privacywet (verslag commissie), *Gedr. St., Kamer. B.Z.*, 1991-92, nr. 413/12, 6 en 15.

125. Gelet op de algemene positionering, moet de verhouding van het toepassingsgebied van de W.V.P. t.a.v. de WCK en de WHK als volgt gekwalificeerd worden: de W.V.P. is subsidiair t.a.v. de WCK en de WHK.¹⁷¹ Deze kwalificatie van subsidiariteit verklaart dat de WCK en de WHK (die overigens naar de regeling van de WCK verwijst), strengere regels opleggen dan de W.V.P.¹⁷² Anderzijds impliceert de subsidiariteit dat de W.V.P. soms als vangnet geldt, m.n. voor die aangelegenheden welke niet onder het toepassingsgebied van de WCK resp. WHK vallen, maar wel onder dat van de W.V.P.¹⁷³

126. Aangaande de verhouding tussen de W.V.P. en de WCK resp. WHK (bij eventuele tegenspraak) (dus inhoudelijk wetsconflict) moet allereerst opgemerkt worden dat men getracht heeft dergelijke conflicten te vermijden. Hoofdstuk IX van de W.V.P., de zgn. slotbepalingen,¹⁷⁴ bevat een reeks van uitdrukkelijke wijzigingen van reeds bestaande sectorale regelingen met het oog op eenvormigheid.¹⁷⁵ Toch zijn er, weliswaar kleinere, antinomieuën tussen de W.V.P. en de WCK blijven bestaan. Men denke hierbij o.m. aan de termijn waarover de houder van een bestand beschikt om aan de betrokkene inlichtingen mee te delen, wanneer deze laatste zijn recht op toegang uitoefent. In de WCK heeft de houder daarvoor zestig dagen de tijd,¹⁷⁶ terwijl die termijn in de W.V.P. slechts vijfenveertig dagen bedraagt.¹⁷⁷ Welke wet moet in dit conflict voorrang krijgen? Veelal wordt gekozen voor het beginsel «lex specialis derogat generali».¹⁷⁸ Toch meen ik dat dit beginsel hier niet van toepassing kan zijn. Hierboven werd er al op gewezen dat de W.V.P. weliswaar een kaderwet is, maar bovenal ook minimumnormen stelt voor de sectorale wetgeving. In die zin kan men m.i. stellen dat de wil van de wetgever (bij de latere W.V.P.) duidelijk verhindert dat sectorale wetgeving die minder bescherming biedt

¹⁷¹ DE MEUTER, S., VAN VLASSELAER, M.-J. en VEYS, M., «De verhouding tussen de Wet tot bescherming van de persoonlijke levenssfeer t.o.v. de verwerking van persoonsgegevens en de Wet op het consumentenkrediet», in *Liber amicorum Paul De Vroede*, Diegem, Kluwer, 1994, 490-491.

¹⁷² Zie bv. art. 70, § 1, 3°, WCK dat een verplichte bronvermelding oplegt aan de houder van het bestand.

¹⁷³ Interne bestanden zijn uitgesloten van het toepassingsgebied van de WCK; zij vallen echter wel onder het toepassingsgebied van de W.V.P.; de W.V.P. is dan ook subsidiair van toepassing.

¹⁷⁴ Artt. 44 e.v. W.V.P.

¹⁷⁵ DE MEUTER, S., VAN VLASSELAER, M.-J. en VEYS, M., *l.c.*, 491-494.

¹⁷⁶ Art. 70, § 4, tweede lid, W. Cons.

¹⁷⁷ Art. 10, § 1, tweede lid, W.V.P.

¹⁷⁸ DE MEUTER, S., VAN VLASSELAER, M.-J., en VEYS, M., *o.c.*, 494.

dan de kaderwet, voorgaat op die kaderwet. Het beginsel «lex specialis derogat generali» kan dan ook zeker niet onverkort gelden. Het geldt m.i. alleen in die gevallen waarin de lex specialis (de WCK, resp. de WHK) een afwijkende regeling heeft die meer privacybeschermend werkt dan die van de W.V.P. Besluitend lijkt het mij dan ook zo dat, in de actuele situatie, als criterium bij inhoudelijke wetsantinomie moet gelden dat voorrang dient te worden gegeven aan de toepassing van de wet die de ruimste bescherming voor de persoonlijke levenssfeer biedt (d.i. de zgn. teleologische interpretatie).¹⁷⁹ Dit criterium sluit m.i. het meest aan bij de huidige wil van de wetgever, blijkend uit de parlementaire voorbereidingsstukken op de W.V.P.¹⁸⁰

127. Mocht de wetgever in de toekomst echter oordelen dat, met het oog op een realiseerbare bescherming van de persoonlijke levenssfeer in een bepaalde sector, de kaderwet (W.V.P.) te streng is, belet niets hem dit oordeel om te zetten in sectorale wetgeving die minder beschermend is dan de kaderwet, en waarbij hij uitdrukkelijk derogere aan die algemene kaderwet (W.V.P.). Het beginsel «lex specialis derogat priori» in combinatie met het beginsel «lex specialis derogat generali» zal in dat geval gebieden toepassing te maken van de, weliswaar minder beschermende, sectorale wetgeving.

V. GRENDOVERSCHRIJDEND VERKEER VAN PERSOONSgegevens

128. De internationalisering van de economie genereert een toenemend aantal bankverrichtingen met een grensoverschrijdend karakter. Dit impliceert het ontstaan van een permanent grensoverschrijdend gegevensverkeer in de banksector. Een adequate wetgeving inzake persoonsgegevensbescherming zou op dit fenomeen moeten inspelen.

129. De Belgische W.V.P. regelt het internationaal gegevensverkeer eerder incidenteel en vooral summier. Incidenteel wordt ingespeeld op deze ontwikkelingen door art. 3 W.V.P. dat het toepassingsgebied van de W.V.P. regelt. De Privacywet is van toepassing op manuele bestanden op Belgisch grondgebied (art. 3, § 1, W.V.P.). Voor automatische verwerkingen is er echter een probleem van situering.¹⁸¹ Daarom bepaalt art. 3, § 1, 2°, W.V.P. dat de wet toepasselijk is wanneer de verwerking direct toegankelijk is in België aan de hand van middelen die eigen zijn aan de verwerking, zelfs al gebeurt het geheel of een deel van de bewerkingen in het buitenland. Deze bepaling is niet zonder belang voor de banksector, waar verscheidene banken buitenlandse filialen hebben, waarvan de verwerkingen via computernetwerken rechtstreeks toegankelijk zijn in België. De W.V.P. is dan van toepassing op de daarin verwerkte persoonsgegevens.¹⁸²

¹⁷⁹ DEMEUTER, S., VAN VLASSELAER, M.-J., en VEYS, M., o.c., 494.

¹⁸⁰ Zie voetnoot 171.

¹⁸¹ BOULANGER, M.-H., DE TERWANGNE, C. en LÉONARD, Th., «La protection de la vie privée à l'égard de données à caractère personnel», *J.T.*, 1993, 374; LEMMENS, P., «Informatique et protection de la vie privée: la loi du 8 décembre 1992», in *Droit de l'informatique*, Brussel, Editions du Jeune Barreau, 1993, 417-418.

¹⁸² Voor kritiek op art. 3, § 1, 2°, W.V.P. zie *De bescherming van de persoonlijke levenssfeer: toepassing van de wet van 8 december 1992 in de banksector*, Brussel, Belgische Vereniging van Banken (Reeks aspecten en documenten nr. 146), 1993, 16.

130. De W.V.P. verbiedt ook de verzameling met het oog op verwerking in het buitenland van die persoonsgegevens waarvan de verwerking in België niet is toegestaan op grond van de artikelen 6, 7 en 8 W.V.P.¹⁸³

131. Indien bij een persoon op Belgisch grondgebied persoonsgegevens worden verzameld met het oog op de verwerking ervan buiten het grondgebied, moet die persoon in kennis worden gesteld van hetgeen bepaald is in art. 4, § 1, 1° tot 5°, W.V.P., behoudens wanneer het gaat om verwerkingen van persoonsgegevens met het oog op het bedoelde in art. 11, 2° tot 5°, W.V.P.

132. De drie voorgaande bepalingen, die overigens niet expliciet het grensoverschrijdend verkeer van persoonsgegevens betreffen, geven aan de W.V.P. een duidelijke transnationale werking.

133. Hoofdstuk VI van de W.V.P. besteedt dan expliciet, doch zeer summier,¹⁸⁴ aandacht aan het grensoverschrijdend verkeer van gegevens. Art. 22 W.V.P. bepaalt dat, onverminderd de internationale overeenkomsten waarbij België partij is, de overdracht van verwerkte persoonsgegevens in enigerlei vorm tussen het Belgisch grondgebied en het buitenland, hetzij verboden kan worden, hetzij onderworpen kan worden aan een voorafgaande vergunning, hetzij gereguleerd kan worden met het oog op de vrijwaring van het recht op eerbiediging van de persoonlijke levenssfeer. De verdere uitwerking hiervan moet bij K.B. gebeuren. Een dergelijk K.B. ex art. 22 W.V.P. is tot op heden nog niet tot stand gekomen. Nochtans is art. 22 W.V.P. vast en zeker een basis voor eventuele reglementeringen die de overdracht van gegevens naar landen die ter zake van de bescherming van persoonsgegevens geen wetgeving bezitten, kunnen beperken of verbieden.

134. Bij het beperken van het grensoverschrijdend verkeer van persoonsgegevens, zal België rekening moeten houden met zijn verdragsverplichtingen in dezen.

135. Zo bepaalt art. 12, tweede lid, van de Conventie nr. 108 van de Raad van Europa tot bescherming van personen t.o.v. de geautomatiseerde verwerking van persoonsgegevens dat de partijen bij de conventie zich ertoe verbinden om onderling geen beperkingen te stellen aan de overdracht van gegevens enkel en alleen ten behoeve van de bescherming van de persoonlijke levenssfeer.¹⁸⁵ De conventie bevat wel een uitzondering voor bepaalde categorieën van persoonsgegevens waarvoor de nationale wet een speciale behandeling voorschrijft en wat betreft de gegevensuitvoer naar landen die geen partij zijn bij de conventie via een staat die wel partij is bij de conventie (art. 12, derde lid).¹⁸⁶ Beperkingen aan de vrije gegevensoverdracht naar landen die geen partij zijn en die (naar Belgisch oordeel) geen afdoende persoonsgegevensbescherming hebben, vallen buiten het toepassingsgebied van de conventie.

¹⁸³ M.a.w. verbiedt art. 4, § 2, W.V.P. de verwerking in het buitenland van in België verzamelde gevoelige gegevens s.l.

¹⁸⁴ Slechts één artikel wordt aan dit probleem gewijd, namelijk art. 22 W.V.P.

¹⁸⁵ Conventie Raad van Europa tot bescherming van personen t.o.v. de geautomatiseerde verwerking van persoonsgegevens, goedgekeurd bij de wet van 17 juni 1991, *B.S.*, 30 december 1993.

¹⁸⁶ Zie hierover DUMORTIER, J., *Europese en Belgische reglementering over de behandeling van persoonsgegevens*, Leuven, ICRI, 1993, 7-9.

136. Art. 25 van de richtlijn reglementeert het doorgeven van persoonsgegevens van een lidstaat naar een derde land. De centrale eis die gesteld wordt opdat een dergelijke doorgifte toelaatbaar zij, luidt dat het land van bestemming een passend beschermingsniveau moet waarborgen. Dit strenge principe wordt sterk getemperd (uitgehoud?) door de waslijst van uitzonderingen van art. 26 van de richtlijn. Een aantal van die uitzonderingen lijkt relevant voor de banksector. De richtlijn is echter nog niet geïmplementeerd.

137. De richtlijn is ook duidelijk t.a.v. het verkeer van persoonsgegevens tussen de lidstaten onderling. Art. 1, tweede lid, van de richtlijn bepaalt immers dat de lidstaten het vrij verkeer van persoonsgegevens tussen hen niet mogen beperken, noch verbieden om redenen die verband houden met de bescherming van de persoonlijke levenssfeer. De richtlijn moet op dit punt m.i. zo geïnterpreteerd worden dat ze aan de lidstaten het verbod oplegt om privacyregulering te gebruiken op een wijze die neerkomt op een maatregel van gelijke werking als kwantitatieve in- of uitvoerbeperking in de zin van art. 30 of art. 34 EG-Verdrag. De richtlijn gaat er daarbij terecht van uit dat persoonsgegevens goederen zijn (b.v. verkoop van adressen door marketingbureaus). Dit sluit aan bij de economische realiteit. Nu gegevens ook als goederen worden beschouwd, dient het vrij verkeer van goederen hier te worden vertaald als een vrij verkeer van persoonsgegevens.

VI. CONTROLE EN TOEZICHT

A. DE STAAT

138. Art. 16, § 1, W.V.P. legt aan de houder van het bestand de verplichting op om voor elke verwerking een staat op te maken. Deze staat moet vermelden welke de aard van de verwerkte gegevens is, wat het doel van de verwerking is, of er onderlinge verbindingen, verbanden of raadplegingen zijn, alsmede de personen of categorieën van personen aan wie de persoonsgegevens worden doorgegeven.

139. De bestaansreden van deze staat is duidelijk; om te kunnen nagaan of de houder de W.V.P. heeft overtreden, is het noodzakelijk dat men juist en onbetwistbaar kan nagaan welke doeleinde(n) hij heeft vooropgesteld. De staat is dus een instrument dat behoorlijke toetsing mogelijk moet maken.

B. DE AANGIFTE

140. Art. 17, § 1, W.V.P. bepaalt dat iedere houder, alvorens een geautomatiseerde verwerking van persoonsgegevens op te starten, daarvan eerst bij de CBPL aangifte moet doen. Art. 17, § 3, W.V.P. bepaalt uitdrukkelijk welke gegevens de aangifte moet vermelden.¹⁸⁷ Zo moet onder meer gemeld worden aan welke personen of categorieën van personen de persoonsgegevens meegegeeld zullen worden (art.

17, § 3, 7°, W.V.P.) en welke waarborgen aan de meedeeling verbonden zijn (art. 17, § 3, 8° W.V.P.).

141. De aangifte gebeurt met een tweevoudige doelstelling: informatie voor de verwerkte personen en informatie voor de CBPL.¹⁸⁸ De aangifte zal in dat opzicht belangrijk zijn om de naleving van het finaliteitsbeginsel te verzekeren. Zowel voor de banken als voor de CBPL zelf betekent art. 17 W.V.P. echter een loodzware administratieve last. Voorstellen zijn dan ook gedaan om de aangifte te beperken tot een aantal cruciale gegevens.¹⁸⁹ Op voorstel van de CBPL is een K.B.¹⁹⁰ daarom getracht die administratieve last iets te verlichten. Allereerst zijn er modelformulieren en lexica van vooraf gedefinieerde doeleinden in het Belgisch Staatsblad gepubliceerd. Deze modelformulieren peilen systematisch naar de informatie-elementen van art. 17, § 3 en § 6, W.V.P. Wat de doeleinden betreft, is in overleg met de banksector een lexicon opgesteld waarin de meest voorkomende doeleinden gedefinieerd werden. Het lexicon is echter noch exhaustief, noch bindend voor de banken. Het biedt wel een voordeel van snelheid; door de gesystematiseerde aanpak is men zeker van een precieze en volledige aangifte. De artikelen 2 tot 4 van het K.B. nr. 12 i.v.m. de bijdrage die aan de CBPL moet worden gestort bij de aangifte van de verwerking van persoonsgegevens, zijn intussen gewijzigd door de artikelen 1 tot 3 van het K.B. nr. 12bis.¹⁹¹ Tegen het K.B. nr. 12 was veel kritiek gerezen; allereerst waren de tarieven nominaal te hoog.¹⁹² Voorts bleek het criterium van de belangrijkheid van de verwerking ter bepaling van de hoogte van de bijdrage onwerkbaar. Ten slotte ondermijnde de tariefstructuur het wezen van de W.V.P. Men is immers een bijdrage verschuldigd per aangifte (dus per verwerking) wat aanleiding gaf tot het steeds verruimen van de doeleinden van de verwerking.¹⁹³ Gedeeltelijk is men in het K.B. nr. 12bis tegemoet gekomen aan bovenstaande kritiek. Voortaan betaalt men nog slechts vijfduizend frank voor een aangifte op modelpapier en duizend frank voor een elektronische aangifte (artt. 1 en 2 van het K.B. nr. 12bis). Voor de verwerkingen die op minder dan honderd personen betrekking hebben, betaalt men slechts de helft van bovenvermelde bedragen. Op deze wijze werd het criterium van de belangrijkheid van de verwerking ter bepaling van de bijdrage gekwantificeerd.¹⁹⁴ Uiteindelijk is men niet afgestapt van het principe van één bijdrage per verwerking, hoewel het ver-

¹⁸⁸ Zie MEYSMANS, E., *l.c.*, 1.

¹⁸⁹ Zie hierover BOULANGER, M.-H., DE TERWANGNE, C., en LÉONARD, Th., *l.c.*, 382.

¹⁹⁰ K.B. nr. 12 van 7 maart 1995 tot vaststelling van de bedragen die aan de Commissie voor de Bescherming van de Persoonlijke Levenssfeer moeten worden gestort bij de aangifte van de verwerking van persoonsgegevens, *B.S.*, 14 maart 1995.

¹⁹¹ K.B. nr. 12bis van 12 maart 1996 tot wijziging van het K.B. nr. 12 van 7 maart 1995 tot vaststelling van de bedragen die aan de CBPL moeten worden gestort bij de aangifte van de verwerking van persoonsgegevens, *B.S.*, 15 maart 1996, 5801-5802.

¹⁹² 7000, 8000 of 10000 frank al naargelang de aangifte elektronisch, op modelpapier of vrij gebeurde.

¹⁹³ Zie hierover advies nr. 32/95 van 22 december 1995 van de CBPL, *B.S.*, 15 maart 1996.

¹⁹⁴ Formeel diende men immers het criterium van de belangrijkheid van de verwerking te behouden, in afwachting van een wijziging van art. 17, § 9, W.V.P.

¹⁸⁷ Zie daarover in extenso MEYSMANS, E., «De aangifte», in *De Wet tot bescherming van de persoonlijke levenssfeer ten opzichte van de verwerking van persoonsgegevens*, Brussel, Belgische Vereniging van Banken, 1993, 1-12; BOULANGER, M.-H., DE TERWANGNE, C., en LÉONARD, Th., *l.c.*, 381-382; LEMMENS, P., *l.c.*, 419-420; GUTWIRTH, S., *o.c.*, 1466-1468.

slag aan de Koning, voorafgaand aan het K.B. nr. 12bis, ervoor pleitte om slechts één bijdrage te vragen, ongeacht het aantal tegelijk gedane aangiften van verwerkingen.¹⁹⁵ Op deze wijze beoogde men immers een grotere precisie te verkrijgen bij de aanduiding van de diverse doeleinden door het ontnemen van de financiële incentive om de doeleinden zo ruim mogelijk te definiëren. Blijkbaar is men ervan overtuigd dat met een louter nominale tariefwijziging men een zelfde resultaat zal bereiken. Wijziging van de oorspronkelijke aangifte kost voortaan achthonderd frank ongeacht het aantal wijzigingen (art. 3 van het K.B. nr. 12bis).

142. Ter uitvoering van art. 17, § 8, W.V.P. regelt het K.B. nr. 13 bovendien de voorwaardelijke vrijstelling van de aangifteplicht van bepaalde soorten van geautomatiseerde verwerkingen die kennelijk geen gevaar inhouden op het gebied van de schending van de persoonlijke levenssfeer.¹⁹⁶ We verwijzen hier vooral naar de vrijstelling van aangifte bij de verwerking van persoonsgegevens met als doeleinde loonadministratie (art. 2), personeelsadministratie (art. 3), voeren van de boekhouding (art. 4), administratie van vennoten en aandeelhouders (art. 5), uitsluitend beheer van klanten of leveranciers (art. 6), de registratie van bezoeken in het kader van toegangscontrole (art. 9) en de residuaire categorie van verzameling van de voor communicatie noodzakelijke identificatiegegevens (art. 8). Bijna steeds wordt de vrijstelling gekoppeld aan een verbod op meedeling aan derden van die gegevens, alsook aan het vereiste dat de betrokken gegevens niet langer strikt noodzakelijk bewaard blijven.¹⁹⁷ Dit systeem van voorwaardelijke vrijstellingen dient om een overstelping met aangiften te vermijden. Het aantal automatische verwerkingen loopt immers in de honderdduizenden. Een zekere selectiviteit inbouwen in de aangifteplicht zelf moet de informatie- en controlefunctie van de aangifte garanderen. Wat kennelijk geen gevaar voor de persoonlijke levenssfeer oplevert, wordt weggezeefd.¹⁹⁸

143. Ook de Richtlijn regelt in art. 18 in een aangifte, «aanmelding» genaamd. Art. 19 bepaalt de inhoud daarvan; deze is gelijklopend met die van de Belgische W.V.P. Vrijstellingen zijn volgens het tweede lid van art. 18 mogelijk, op voorwaarde dat de nationale regelgeving de doeleinden van de verwerking, de verwerkte gegevens of categorieën van verwerkte gegevens, de categorieën betrokken, de ontvangers of categorieën van ontvangers aan wie de gegevens worden verstrekt, en de periode gedurende welke de gegevens worden bewaard, preciseert. Of bovenstaande elementen telkenmale voldoende gepreciseerd zijn in het K.B. nr. 13 mag betwijfeld worden. Kan men de tekst «zolang als noodzakelijk voor doel x of y» beschouwen als een voldoende precisering van de periode gedurende welke de gegevens bewaard zullen worden? Het K.B. nr. 13 lijkt dan ook niet in volledige overeenstemming met de richtlijn. Art. 21, derde lid, van de richtlijn schrijft bovendien voor dat, zelfs in

geval van een vrijstelling, de houder toch aan ieder die erom verzoekt de inlichtingen, bedoeld in art. 19, eerste lid, a tot e, op passende wijze verstrekt. Deze laatste verplichting voor de houder is echter, ondanks het advies van de CBPL, niet opgenomen in het K.B. nr. 13.¹⁹⁹ De Belgische regelgeving is dus ook op dit punt zeker niet richtlijnconform en vergt dus aanpassing tegen 1998.

144. Bij de CBPL wordt een register gehouden van geautomatiseerde verwerkingen van persoonsgegevens (art. 18 W.V.P.). Het register moet de gegevens, bepaald in art. 17, § 3 en § 6, W.V.P., bevatten. De toegang tot het register voor de betrokkenen moet geregeld worden in een K.B. en heeft tot doel dat de betrokkenen alle elementen, nodig voor uitoefening van hun rechten (zoals het recht op toegang en het recht op verbetering, resp. art. 10 en art. 12 W.V.P.), op eenvoudige wijze kunnen consulteren.²⁰⁰ Het identificatienummer van de verwerking in dat register moet vermeld staan op ieder stuk waarvoor ze gebruikt is (art. 20, in fine, W.V.P.). Met dit nummer kan de cliënt zich tot de CBPL wenden teneinde informatie over de verwerking op te vragen. Het vermelden van het identificatienummer op elk stuk betekent, in het bijzonder voor de banksector waar de cliënten een enorm aantal stukken (bv. afschriften) per jaar ontvangen, eens te meer bijkomende administratieve kosten. Het K.B. dat de inzage in het register praktisch moet regelen, is nog niet genomen. Ook art. 21, derde lid, van de richtlijn schrijft de oprichting van een register voor.

C. DE COMMISSIE VOOR DE BESCHERMING VAN DE PERSOONLIJKE LEVENSSFEER

145. De CBPL werd in haar huidige vorm opgericht door de artikelen 23 tot 36 W.V.P. Bij de totstandkoming van de W.V.P. werd de bestaande CBPL, zoals die opgericht werd bij de wet van 15 januari 1990 houdende de oprichting en de organisatie van een Kruispuntbank van de sociale zekerheid²⁰¹ en zoals die in bevoegdheid werd uitgebreid door de Wet Consumentenkrediet en het K.B. van 20 november 1992 betreffende de verwerking van persoonsgegevens inzake het consumentenkrediet,²⁰² opgeheven. De artikelen 23 tot 28 W.V.P. regelen de samenstelling van de CBPL. Opvallend bij deze omstandige regeling is het vereiste van pariteit tussen Nederlandstaligen en Franstaligen in de commissie en het vereiste evenwicht in de samenstelling tussen de diverse sociaaleconomische groepen.

146. De artikelen 29 tot 33 W.V.P. regelen de diverse bevoegdheden van de CBPL.²⁰³ De CBPL beschikt allereerst over een advies- en aanbevelingsbevoegdheid omtrent iedere aangelegenheid die betrekking heeft op de toepassing van

¹⁹⁵ Advies nr. 32/95 van 22 december 1995 van de CBPL, *B.S.*, 15 maart 1996; verslag aan de Koning, *B.S.*, 15 maart 1996.

¹⁹⁶ K.B. nr. 13 van 12 maart 1996 tot voorwaardelijke vrijstelling van de aangifteplicht voor bepaalde soorten van geautomatiseerde verwerkingen van persoonsgegevens die kennelijk geen gevaar opleveren op het gebied van de schending van de persoonlijke levenssfeer, *B.S.*, 15 maart 1996.

¹⁹⁷ Zie art. 6 in fine K.B. nr. 13 voor een voorbeeld.

¹⁹⁸ Verslag aan de Koning, *B.S.*, 15 maart 1996.

¹⁹⁹ Advies nr. 33/95 van 22 december 1995 van de CBPL, *B.S.*, 15 maart 1996.

²⁰⁰ LEMMENS, P., *l.c.*, 435.

²⁰¹ Wet van 15 januari 1990 houdende de oprichting en de organisatie van een Kruispuntbank van de sociale zekerheid, *B.S.*, 22 februari 1990.

²⁰² K.B. van 20 november 1992 betreffende de verwerking van persoonsgegevens inzake consumentenkrediet, *B.S.*, 11 december 1992.

²⁰³ Voor een uitgebreide uiteenzetting hierover, zie BOULANGER, M.-H., DE TERWANGNE, C., en LÉONARD, Th., *l.c.*, 385-387 en LEMMENS, P., *l.c.*, 439-441.

de grondbeginselen van de bescherming van de persoonlijke levenssfeer.²⁰⁴ Voorts heeft de CBPL de bevoegdheid de haar toegestuurde klachten te onderzoeken. De CBPL mag daarbij een beroep doen op de medewerking van deskundigen.²⁰⁵ De CBPL kan echter geen bindende beslissingen nemen; haar beslissingen hebben slechts een moreel gezag.²⁰⁶ Anderzijds kan de voorzitter van de CBPL wel elk geschil betreffende de W.V.P. op haar uitvoeringsmaatregelen aan de rechtbank van eerste aanleg voorleggen.²⁰⁷ Deze laatste kan natuurlijk wel bindend beslissen.

147. De artikelen 34 tot 36 W.V.P. bevatten ten slotte een aantal administratieve bepalingen betreffende de werkingskosten van de CBPL en de vergoeding van de voorzitter en het secretariaat van de CBPL.

148. Besloten kan dus worden dat de CBPL naast een adviesorgaan, vooral een orgaan is dat tevens controle- en toezichtstaken vervult.

149. In de richtlijn wordt, aangaande de adviserende taak, voorzien in de oprichting van een «groep voor de bescherming van personen in verband met de verwerking van persoonsgegevens» (art. 29). De precieze taken van deze groep worden verder gedefinieerd (art. 30). Wat betreft de controle- en toezichtstaken daarentegen, moet elk van de lidstaten zelf voorzien in een «toezichthoudende autoriteit» waarvan de bevoegdheden ook verder bepaald zijn in de richtlijn (art. 28). Dit onderscheid moet wellicht beschouwd worden als een juiste toepassing van het subsidiariteitsbeginsel. Controle en toezicht gebeuren het best op het niveau van de lidstaten, terwijl aanbevelingen het best op het niveau van de Unie gebeuren.

D. DE STRAFRECHTELIJKE BESTRIJDING IN DE W.V.P.

150. Een regel is maar waard wat de bestraffing van de niet-naleving ervan waard is. Hoofdstuk VIII van de W.V.P. bevat die sancties in de vorm van strafbepalingen.²⁰⁸ Wie de artikelen 4 t/m 10 W.V.P., 17 t/m 19 W.V.P., 21 tot 22 W.V.P. of 32 W.V.P. schendt, wordt gestraft met een boete van honderd tot honderdduizend frank (art. 39). Wie art. 15 of 16 W.V.P. niet nakomt, wordt gestraft met een boete van honderd tot twintigduizend frank (art. 38). Wie art. 33 W.V.P. niet nakomt, wordt gestraft met een boete van honderd tot tien-duizend frank (art. 37).

151. Om de inning van de boete te verzekeren, is bepaald dat de houder van het bestand of zijn vertegenwoordiger in België burgerrechtelijk aansprakelijk is voor de betaling van de boeten waartoe zijn aangestelde of lasthebber is veroordeeld (art. 42).

152. De W.V.P. bevat ook nog een aantal bijkomende straffen. Zo kan de rechter de publicatie in een of meer dagbladen van het vonnis bevelen (art. 40). De rechter kan voorts

de verbeurdverklaring van de drager in kwestie van persoonsgegevens uitspreken of de uitwissing van die gegevens gelasten (art. 41, § 1). De rechter kan ten slotte ook voor ten hoogste twee jaar het verbod opleggen om rechtstreeks of onrechtstreeks het beheer te hebben over enige verwerking van persoonsgegevens (art. 41, § 2). Schending van dit verbod wordt gestraft met een gevangenisstraf van drie maanden tot twee jaar en met een geldboete van honderd tot honderdduizend frank of met een van die straffen alleen (art. 41, § 3).

153. In geval van herhaling van de misdrijven, bedoeld in de artikelen 37, 38 of 39 W.V.P. bepaalt de W.V.P. een gevangenisstraf van drie maanden tot twee jaar en een boete van honderd tot honderdduizend frank of met een van die straffen alleen (art. 41, § 3). Bovendien worden alle bepalingen van boek I van het Strafwetboek van toepassing verklaard op de misdrijven die bepaald zijn in de W.V.P. of haar uitvoeringsbesluiten (art. 43).

154. Besloten mag worden dat de strafsancities op zich vol-doende streng zijn om als afschrikkend beschouwd te worden. Veel zal daarbij echter ook afhangen van het vervolgingsbeleid van de parketten in dezen. Terecht wordt m.i. wel opgemerkt dat, nu geen enkele strafbepaling van de W.V.P. ook maar iets preciseert over het vereiste moreel of intentioneel element,²⁰⁹ conform het gemene recht, moet besloten worden dat algemeen opzet (*dolus generalis*) aangetoond dient te worden om van een misdrijf te kunnen spreken.²¹⁰ De enkele overtreding van een bepaling van de W.V.P. lijkt dus geenszins voldoende. Dit zal wellicht onnodige bewijs-moeilijkheden met zich brengen voor het O.M., zodat de W.V.P. dus ook op dit vlak zeker voor preciserende verbetering in aanmerking komt.

155. De richtlijn zelf bevat geen sancties, maar verwijst hiervoor naar de lidstaten. Aan hen wordt opgedragen om passende maatregelen te nemen die de onverkorte toepassing van de bepalingen van de richtlijn garanderen, en om sancties vast te stellen die zullen worden opgelegd in geval van inbreuk op de ter uitvoering van de richtlijn vastgestelde bepalingen (art. 24).

VII. VERSCHILLEN DE PRIVACYWETTEN VAN ONZE BUURLANDEN VAN DE BELGISCHE W.V.P.?

A. DUITSLAND

156. Duitsland was het eerste Europees land waar de bescherming van persoonsgegevens (*Datenschutz*) werd geregeld. Reeds op 27 januari 1977 werd de eerste Bundesdatenschutzgesetz tot stand gebracht. Een herziening van deze wet werd noodzakelijk door een arrest van het Bundesverfassungsgericht van 1983.²¹¹ Dit arrest stelde immers het principe van de «informationelle Selbstbestimmung» voorop, m.a.w. het recht van elk individu om, binnen bepaalde grenzen, zelf te beslissen over het gebruik van persoonsgegevens die hem betreffen. Een wet van 1990 bouwde het

²⁰⁴ Voor de toepassingsregels hiervan, zie de artikelen 29 en 30 W.V.P.

²⁰⁵ Voor de toepassingsregels hiervan, zie de artikelen 31 tot 33 W.V.P.

²⁰⁶ LEMMENS, P., *l.c.*, 441.

²⁰⁷ Zie art. 32, § 3, W.V.P.

²⁰⁸ Zie voor een bespreking van de sancties BOULANGER, M.-H., DE TERWANGNE, C. en LÉONARD, Th., *l.c.*, 387-388, en LEMMENS, P., *l.c.*, 441-442.

²⁰⁹ Art. 39, 5°, in fine, W.V.P. hier buiten beschouwing gelaten.

²¹⁰ BOULANGER, M.-H., DE TERWANGNE, C. en LÉONARD, Th., *l.c.*, 388.

²¹¹ DUMORTIER, J., *Europese en Belgische reglementering over de behandeling van persoonsgegevens*, Leuven, ICRI, 1993, 9-10.

principe van de «informationele Selbstbestimmung» dan uiteindelijk in de Bundesdatengesetz in.²¹² Het principe van de nieuwe wet is immers zo dat de verwerking en het gebruik van persoonsgegevens verboden zijn tenzij de betrokkene zijn toestemming geeft (Datenschutz mit Erlaubnisvorbehalt) of in die gevallen waarin een wet verwerking voorschrijft of toelaat. De bedoeling van de Datenschutzgesetz is dus veeleer het beschermen van een fundamenteel persoonlijkheidsrecht dan wel het louter bestrijden of vermijden van misbruiken bij de verwerking van persoonsgegevens.²¹³ Het hoeft dan ook geen betoog dat de Duitse wet reeds wat de principes betreft veel verder gaat (en vooral veel meer privacybeschermend werkt) dan de Belgische. Terwijl in België verwerking van persoonsgegevens principieel toelaatbaar is tenzij uitdrukkelijk verboden of strijdig met het finaliteitsbeginsel,²¹⁴ is in Duitsland verwerking van persoonsgegevens principieel verboden tenzij uitdrukkelijk toegestaan door de betrokkene of door een wet. Terecht wordt er m.i. op gewezen dat men moet opletten voor een verabsolutering van het informationele zelfbeschikkingsrecht;²¹⁵ in een geïnternationaliseerde samenleving moeten gegevens weliswaar beschermd worden, maar toch ook vlot uitgewisseld kunnen worden. Men denke hierbij aan de vereisten van een vlot internationaal betalingsverkeer. Een evenwicht tussen het belang van de betrokkene en het algemeen (economisch) belang dient te worden gevonden. Bovendien moet ook rekening gehouden worden met de concurrentiepositie van de Duitse banken. Een veel strengere privacybescherming dan in de rest van Europa komt deze positie m.i. niet ten goede. Het vermijden van ongelijke concurrentieposities wat gegevensverwerking aangaat, is trouwens een van de oorzaken van het tot stand komen van een privacyrichtlijn.

157. Een ander kenmerk van de Duitse wet is het onderscheid dat gemaakt wordt tussen de publieke en de private sector. Dit onderscheid komt o.m. duidelijk tot uiting in de wijze van bestraffing van overtredingen van het principe van de informationele zelfbeschikking.²¹⁶ In de publieke sector werkt men met de rechtsfiguur van de «schadevergoeding zonder fout»: niet toegelaten of onjuist gebruik van persoonsgegevens dat schade veroorzaakt, leidt tot schadevergoeding, ongeacht of er een fout s.s. is. In de private sector werkt men met de omkering van de bewijslast t.v.v. de persoon wiens gegevens verwerkt worden. De houder van het bestand moet het bewijs van toestemming of wettelijke geoorloofdheid leveren. Door deze sanctioneringsmechanismen blijft het principe van de informationele zelfbeschikking wellicht geen dode letter.

²¹² Voor een uitgebreide bespreking van die wet, zie UNGNADE, D. en GORYNIA, Fr.-J., «De BDSG-Novelle 1990: Auswirkungen auf die Kreditwirtschaft», *Zeitschrift für Wirtschafts- und Bankrecht*, 1991, 121-127.

²¹³ BOSWINKEL, B.-J., «Het Bundesdatengesetz 1990», *T. Comp.*, 1993, I, 41-43.

²¹⁴ Cf. supra, nrs. 38 tot 50.

²¹⁵ KAUTH Kl.-W., «Datenschutz und grenzüberschreitender Datenverkehr in der Kreditwirtschaft», *Zeitschrift für Wirtschafts- und Bankrecht*, 1990, 209-215.

²¹⁶ DUMORTIER, J., o.c., 9.

158. Het onderscheid tussen publieke en private sector is ook relevant voor de banksector.²¹⁷ Tot de publieke sector behoren in concreto o.m. de Deutsche Bundesbank, de DG-Bank en de kredietinstellingen van de zgn. «Bond mit Sonderaufgaben». Tot de private sector behoren de privé kredietinstellingen en de vrije spaarkassen.

159. Een laatste typisch kenmerk van het Duitse systeem is de zgn. «Datenschutzbeauftragte».²¹⁸ In de private sector moet iedere onderneming met minstens vijf werknemers een verantwoordelijke persoon voor de privacybescherming in de onderneming aanstellen. Deze krijgt dan het statuut van beschermde werknemer. Ook in de publieke sector worden, zowel op het niveau van de Länder als op het federaal niveau, Datenschutzbeauftragten aangesteld. Deze instanties moeten toezien op de naleving van de regels en beschikken daartoe over een recht op toegang tot alle bestanden met persoonsgegevens. Aanmelding van verwerkingen van private ondernemingen aan de Datenschutzbeauftragte van de Länder of van het federaal niveau zijn slechts in beperkte gevallen vereist.²¹⁹

160. Ook het bankgeheim draagt bij tot de gegevensbescherming.²²⁰ Volgens Steuer moet gegevensbescherming in de banksector trouwens beschouwd worden als het toepassen van het bankgeheim.²²¹ Deze stelling gaat echter niet op voor de Belgische situatie.²²²

B. FRANKRIJK

161. In Frankrijk is de verwerking van persoonsgegevens geregeld in de wet «Informatique, fichiers et libertés» van 6 januari 1978. Centraal staat daar het principe van het «due process».²²³ Art. 2 van de Franse wet verbiedt dat beslissingen over personen enkel en alleen worden genomen op grond van een verwerking die hun persoonsprofiel vastlegt.²²⁴ Het risico op foutieve beslissingen gebaseerd op onjuiste, verouderde of onvolledige gegevens is immers niet ondenkbaar. Meer algemeen gesteld, wordt eenieder het recht toegekend om de informatie en de redeneringen te kennen die worden gebruikt in geautomatiseerde gegevensverwerkingen waarvan de uitkomst hem of haar wordt tegengeworpen. Hierdoor wordt aan de privacy een nieuwe dimensie toegekend, namelijk de transparantie van de gegevensverwerking.²²⁵ De Franse wet kent verder aan de persoon wiens gegevens verwerkt worden, in art. 26 het recht toe op verzet

²¹⁷ UNGNADE, D. en GORYNIA, Fr.-J., o.c., 124.

²¹⁸ DUMORTIER, J., o.c., 9.

²¹⁹ De aangifteplicht is beperkt tot die ondernemingen die «Datenverarbeitung in Auftrag als Dienstleistung oder zur geschäftsmässigen Übermittlungsbetreiben» verrichten.

²²⁰ SCHODEMEIER, M., «Le secret bancaire en République Fédérale de l'Allemagne», *Droit et Pratique du commerce international*, 1990, 184-203.

²²¹ STEUER, S., «Datenschutz in der EG», *Zeitschrift für Wirtschafts- und Bankrecht*, 1992, 7.

²²² Cf. supra, nrs. 9 tot 12.

²²³ DUMORTIER, J., o.c., 11.

²²⁴ BOULANGER, M.-H., DE TERWANGNE, C. en LÉONARD, Th., l.c., 384.

²²⁵ KUITENBOUWER, F., «Losse einden van privacybescherming», *T. Comp.*, 1994/3, 92.

tegen het doorspelen van deze gegevens aan derden. In een contractuele relatie impliceert dit bv. dat geen gegevens doorgegeven mogen worden aan personen die er geen geadresseerde van zijn luidens het contract.²²⁶ De Franse wet regelt ook een recht om te vergeten (*droit à l'oubli*). Dit recht is erop gericht het bewaren van persoonsgegevens in de tijd te beperken. Niet meer actueel relevante informatie dient te worden gewist. Naar de banksector toe is de CNIL op dit vlak wel iets soepeler gebleken, dit om direct marketing mogelijk te maken.²²⁷ Bewaren van persoonsgegevens van iemand die een lening heeft lopen, zou normaal, ingevolge «le droit à l'oubli», in de tijd beperkt moeten zijn tot de aflossing van die lening. Toch laat de CNIL, onder voorbehoud van verzet door de gewezen lener, blijvende bewaring van marketingdoeleinden toe voor een periode van maximaal vijf jaar na het aflopen van de lening. Verder erkent de Franse wet, net zoals de Belgische een recht op informatie, een recht op toegang, het finaliteitsbeginsel, het verbod op verwerking van gevoelige gegevens. Het is dus duidelijk dat de Belgische wetgeving eens te meer zeer sterk geïnspireerd is op de Franse. Waarom dan niet de meer cruciale bepalingen (zoals het recht op verzet en het principe van due process) die tevens een groot privacybeschermend karakter hebben, zijn overgenomen in de Belgische wet, blijft onduidelijk en strekt de Belgische wetgever zeker niet tot eer.

162. Geheel in overeenstemming met de centralistische Franse bestuurscultuur wordt het Franse systeem gekenmerkt door de oprichting van een centrale controleautoriteit: de CNIL.²²⁸ De CNIL heeft een prestigieuze samenstelling: voorzitter is Jacques Fauvet, gewezen hoofdredacteur van *Le Monde*. Verder bestaat ze uit parlementariërs, leden van de sociaal-economische raad, magistraten van de Raad van State en het Rekenhof en een aantal deskundigen.²²⁹ De Belgische CBPL is echter naar aloude Belgische gewoonte samengesteld op dubbel paritaire wijze: taalkundige pariteit en ideologische pariteit. Dit kan zorgen voor een probleem van niet algehele onafhankelijkheid. De CNIL daarentegen heeft een grote graad van onafhankelijkheid (o.m. ook t.o.v. de Franse regering) gekregen. Dit blijkt uit de vele garanties die in art. 8 van de wet zijn ingebouwd.²³⁰ De belangrijkste bevoegdheden van de CNIL dienen onderscheiden te worden in een reglementerende bevoegdheid²³¹ enerzijds en een krachtige onderzoeksbevoegdheid anderzijds.²³² Verder houdt de CNIL toezicht op de naleving van het recht om te vergeten (*droit à l'oubli*), het recht op toegang en de finaliteitsafwending (*détournement de finalité*).

²²⁶ NERBONNE, S., *L'expérience française: l'application de la loi du 6 janvier 1978 au secteur bancaire*, Brussel, Studiedag Belgische Vereniging van Banken, 1993, 5.

²²⁷ NERBONNE, S., o.c., 5.

²²⁸ CNIL: la Commission nationale de l'informatique et des libertés.

²²⁹ DUMORTIER, J., «Privacybescherming en gegevensbescherming», *VJK*, 1993/4, 12.

²³⁰ Voor een overzicht hiervan, zie bijdrage van de voorzitter van de CNIL: FAUVET, J., «Informatique et vie privée», in *Droit et informatique, Hermine et la puce*, Paris, Masson, 1992, 166.

²³¹ Bijvoorbeeld het opstellen van normes simplifiées, cf. infra, nr. 164.

²³² Zie daarover meer in FAUVET, J., «Informatique et vie privée», in o.c., 167-168.

Ten slotte heeft de CNIL ook waarschuwings- en sanctieringsbevoegdheid en beschikt ze over de bevoegdheid om een beroep te doen op het gerecht (*recours à la justice*).

163. Net zoals in Duitsland vindt men in de Franse wet tevens een onderscheid tussen de private en de publieke sector.²³³ In de publieke sector zijn verwerkingen van persoonsgegevens enkel mogelijk wanneer een wet of een reglement dit toelaat. Dergelijke regulering kan slechts tot stand komen na gemotiveerd advies van CNIL. In de private sector moeten alle geautomatiseerde persoonsgegevensverwerkingen onderworpen worden aan een voorafgaande aangifte bij de CNIL.

164. Aangifte van alle verwerkingen bij de centrale controleautoriteit CNIL bleek uitgesloten. Dit probleem werd opgelost door de zgn. «normes simplifiées», uitgevaardigd door de CNIL. Deze heeft immers de wettelijke bevoegdheid om voor courante categorieën van verwerkingen, die bovendien kennelijk geen gevaar opleveren voor de persoonlijke levenssfeer, vereenvoudigde normen uit te vaardigen. Voor de banksector blijken vooral de «norme simplifiée n° 12» i.v.m. rekeningbeheer²³⁴ en de «norme simplifiée n° 13» i.v.m. kredietbeheer en leningen aan natuurlijke personen²³⁵ belangrijk. Deze «normes simplifiées» bevatten telkens een aantal algemene regels betreffende gebruik, doeleinde, toegang, beveiliging, bewaartermijn en mededeling van gegevens aan derden. Om een geautomatiseerde verwerking aan te vatten, volstaat een verklaring van de houder (een bank bv.) dat hij de vereenvoudigde normen zal naleven. In concreto betekent het systeem van de «normes simplifiées» voor de banksector dat voor bepaalde verwerkingen (bv. kredietbeheer, cliëntenbeheer) een eenvoudige verklaring bij de CNIL volstaat, terwijl voor andere verwerkingen (bv. credit scoring, direct marketing, prospectusbeheer,...) de gewone aangifteprocedure blijft bestaan.²³⁶

165. Besluitend kan men dus stellen dat de gelijkenissen tussen de Franse en de Belgische wet treffend zijn. De Franse wet gaat echter op bepaalde cruciale punten verder dan de Belgische en werkt dan ook meer privacybeschermend. Franse en Belgische wet zijn bovendien kaderwetten. Voor beide dienden nog uitvoeringsmaatregelen te worden genomen. In Frankrijk gebeurde dit door de CNIL. In België is dit aan de gang via K.B.'s. De lasten van de actuele Franse wet en zijn uitvoeringsmaatregelen op de banksector lijken redelijk. Dit moet blijken uit de volgende voorbeelden. Strenge bewaartermijnen in de wet werden op grond van een belangenafweging onder welomschreven voorwaarden verlengd om direct marketing in de banksector mogelijk te maken. Anderzijds werd de grote administratieve last van de gewone aangifte bij de CNIL reeds aanzienlijk verlicht door het opstellen van normes simplifiées voor enkele courante verwerkingen in de financiële sector. Als deze tendens zich

²³³ DUMORTIER, J., o.c., 10.

²³⁴ Norme simplifiée n° 12, concernant les traitements automatisés d'informations nominatives relatifs à la tenue des comptes de la clientèle et le traitement des informations s'y rattachant par les établissements bancaires et assimilés, *J.O.*, 19 augustus 1980.

²³⁵ Norme simplifiée n° 13, concernant les traitements automatisés d'informations nominatives relatifs à la gestion des crédits ou des prêts consentis à des personnes physiques par les établissements de crédit, *J.O.*, 19 augustus 1980.

²³⁶ NERBONNE, S., o.c., 3-4.

verder voortzet, zullen deze normes simplifiées eerder regel dan uitzondering worden.

C. VERENIGD KONINKRIJK

166. In het Verenigd Koninkrijk werd de bescherming van persoonsgegevens tot stand gebracht door de Data Protection Act van 12 juli 1984. De wet roept een Data Protection Registrar en een Data Protection Tribunal in het leven.²³⁷ Bij de Registrar moeten alle houders van persoonsgegevens zich laten registreren.²³⁸ Een dergelijke registratie is slechts drie jaar geldig: dan moet ze hernieuwd worden. Zolang men niet geregistreerd is, mag men in principe geen geautomatiseerde verwerking van persoonsgegevens verrichten. Er zijn uitzonderingen (o.m. voor zgn. «home users»). Uiteraard vallen de financiële instellingen daar niet onder. Bij de registratie kan de Registrar aan de houder van het bestand (de «data user») richtlijnen («notices») opleggen. Tegen dergelijke beschikkingen van de Registrar is beroep bij de Data Protection Tribunal mogelijk.²³⁹

167. Ook in de Data Protection Act staat het finaliteitsbeginsel centraal. Bij de registratie moet men de doeleinde(n) aangeven waarvoor men wil registreren. Om de registratie vlot te laten verlopen, is door de Registrar een «purpose Code» met 70 veel voorkomende doeleinden opgesteld.²⁴⁰ Voor de banksector lijken de voornaamste doeleinden die in de purpose Code zijn opgenomen, de volgende te zijn: personeelsadministratie, marketing, cliëntenadministratie, kredietadministratie, financiële diensten en verzekeringen. Bij de aangifte hoeft men slechts één of meer doeleinden aan te kruisen. Dit systeem van de purpose Code komt in grote lijnen overeen met de Franse «normes simplifiées» en het Belgische «lexicon». In al deze landen werd blijkbaar de noodzaak van een administratieve versoepeling ingezien.

168. Op 6 december 1990 heeft het Brits bankwezen een ontwerp gedragscode voor het betalingsverkeer opgesteld. Hoewel deze ontwerpcode het ruimere veld van de relatie bank-consument in het kader van het particuliere betaalverkeer behandelt, komt ook de vertrouwelijkheid en de bescherming van de persoonsgegevens van de cliënten hierin aan bod.²⁴¹ Het ontwerp werd opgesteld door de British Bankers' Association (BBA),²⁴² de Building Societies Association (BSA) en de Association for Payment and Clearing Services (APACS). Met deze ontwerp-code wilde het Britse bankwezen reageren op het Jack Report.²⁴³

²³⁷ DUMORTIER, J., *Europese en Belgische reglementering over de behandeling van persoonsgegevens*, Leuven, ICRI, 1993, 11.

²³⁸ Voor alle informatie i.v.m. samenstelling, middelen en activiteiten van de Britse Data Protection Registrar, zie DUMORTIER, J., «Privacybescherming en gegevensverwerking», *VJK*, 1993/4, 12-14.

²³⁹ DUMORTIER, J., *o.c.*, 11.

²⁴⁰ DUMORTIER, J., *o.c.*, 11.

²⁴¹ BERKVEN, J., «Draft Code on banking practice», *T. Comp.*, 1991/3, 98-99.

²⁴² De tegenhanger van de Belgische Vereniging van Banken.

²⁴³ X., «Het Jack Report», *T. Comp.*, 1989/4, 158; CLIFFORD, Ch., *Banking & Investment Services*, London, IFR Publishing Limited, 1989, 103-105.

169. In juli 1994 werden dan, door middel van een aantal amendementen, additionele strafbepalingen toegevoegd aan de Criminal Justice and Public Order Bill, met effect op Section 5 van de Data Protection Act.²⁴⁴ Zo was het reeds verboden om persoonsgegevens door te geven aan niet gemachtigde (unauthorised) personen. Op basis van de nieuwe wetgeving begaat nu ook een misdrijf hij die als niet gemachtigd (unauthorised) persoon de ontsluiting van persoonsgegevens nastreeft. Voor het misdrijf is zelfs geen misleiding vereist; het enkele nastreven (to proceed) is al voldoende. De Britse banksector was uiteraard opgezet met deze nieuwe wet. Wie voortaan met valse identiteitspapieren persoonsgegevens van iemand anders bij de bank tracht te verkrijgen, begaat een misdrijf en zal nu wel twee keer nadenken. Op die wijze vermindert voor de bank het risico dat ze de vertrouwelijkheid van de persoonsgegevens van haar cliënten (ongewild) schendt. Een tweede amendement creëerde een misdrijf voor wie confidentiële financiële informatie verkoopt aan een derde wetende dat deze informatie oneerlijk of via misleiding verkregen is. Hoewel deze misdrijven tevens aspecten van de discretieplicht bevatten, zijn ze m.i. toch relevant voor de bescherming van persoonsgegevens in Groot-Brittannië.

D. NEDERLAND

170. In Nederland wordt de informatieve privacy beschermd door de wet van 28 december 1988 houdende regels ter bescherming van de persoonlijke levenssfeer in verband met persoonsregistraties (hierna: Wet Persoonsregistraties).²⁴⁵ Terwijl de Belgische wet toepasselijk is op «verwerkingen», is de Nederlandse wet van toepassing op registraties.

171. Een persoonsregistratie is in art. 1 van de Wet Persoonsregistraties gedefinieerd als een samenhangende verzameling van op verschillende personen betrekking hebbende persoonsgegevens die langs geautomatiseerde weg wordt gevoerd of met het oog op een doeltreffende raadpleging van die gegevens systematisch is aangelegd. Daarbij is niet van belang of de verzameling ook effectief wordt gebruikt, noch of de verzameling op één fysieke locatie aanwezig is.²⁴⁶ Cruciaal in de bovenstaande definitie is wat bedoeld wordt met een persoonsgegeven. Conform de toelichting bij de wet moeten als persoonsgegevens worden beschouwd alle gegevens die omtrent een bepaalde persoon informatie kunnen verschaffen.²⁴⁷

172. De kernbepaling van de Wet Persoonsregistraties is art. 4: «Een persoonsregistratie mag slechts worden aangelegd voor een bepaald doel, waartoe het belang van de houder redelijkerwijze aanleiding geeft.» Een persoonsregistratie mag slechts persoonsgegevens bevatten die rechtmatig zijn verkregen en in overeenstemming zijn met het doel waarvoor de registratie is aangelegd (art. 5). De opgenomen per-

²⁴⁴ ROWE, «The Data Protection Act 1984: does it have any shortcomings?», *Computer & Telecoms Law Review*, 1994/4, 64-65.

²⁴⁵ Wet houdende regels ter bescherming van de persoonlijke levenssfeer in verband met persoonsregistraties, *Stbl.*, 1988, 665.

²⁴⁶ VAN DE POUS, V.A., «Wet persoonsregistraties», in *Beheer van Data-base systemen*, Deventer, Kluwer, 1994, 6.

²⁴⁷ VAN DE POUS, V.A., *l.c.*, 5.

soonsgegevens mogen bovendien slechts gebruikt worden voor doeleinden die met het doel van de persoonsregistratie verenigbaar zijn (art. 6).²⁴⁸

173. De opname in een bestand van gevoelige gegevens (zoals godsdienst, politieke gezindheid, enz.) wordt in Nederland, net zoals in België, aan sterke beperkingen onderworpen.²⁴⁹ In Nederland gebeurt deze beperking echter niet in de wet zelf, maar in een afzonderlijke algemene maatregel van bestuur.²⁵⁰ De verwerking van gevoelige gegevens wordt slechts toegelaten met schriftelijke toestemming van de betrokkene of «indien de verwerking noodzakelijk is met het oog op de gewichtige belangen van de houder en de persoonlijke levenssfeer van de betrokkene daardoor niet onevenredig wordt geschaad». De afweging tussen de belangen van de houder en de persoonlijke levenssfeer van de betrokkene is kenmerkend voor de Nederlandse wet.²⁵¹

174. Mededeling aan derden van persoonsgegevens is, in tegenstelling met de Belgische W.V.P., principieel verboden. Mededeling aan derden is enkel toelaatbaar als dit voortvloeit uit het doel van de registratie, wanneer een wettelijk voorschrift dit vereist of wanneer de geregistreerde hiertoe de toestemming geeft (zie art. 11 Wet Persoonsregistraties).²⁵²

175. De Nederlandse Wet Persoonsregistraties bevat daarnaast een aantal bepalingen zoals i.v.m. de rechten van de betrokkene, de aanmelding en de kennisgeving, die vrijwel identiek zijn aan de Belgische bepalingen van de W.V.P. ter zake.

176. In de Nederlandse wetgeving wordt verder sterk de nadruk gelegd op zelfregulering (art. 15 Wet Persoonsregistraties). Voor sectoren houdt dit de mogelijkheid in om gedragscodes op te stellen. De organisatie die een dergelijke code opstelt, moet representatief zijn voor de betrokken sector. Bovendien moet er tegenspraak («gelegenheid tot opmerkingen en bezwaren») geweest zijn binnen de sector. Aan de Registratiekamer²⁵³ kan gevraagd worden de voorgestelde gedragscode in overeenstemming met de wet te verklaren. Een dergelijke verklaring is echter niet bindend voor hoven en rechtbanken. Daarenboven geldt ze slechts voor een periode van vijf jaar. Het systeem van de gedragscodes boogde meer soepelheid in de wet in te bouwen. In de praktijk bleek het uitwerken van dergelijke codes in de meeste sectoren, waaronder de banksector, een langdurige en bureaucratische procedure.²⁵⁴ Voor de banksector werd een privacygedragscode aangenomen door de Registratiekamer op 29 maart 1989.²⁵⁵ Het zij duidelijk dat een dergelijke code

slechts een aanvulling op de wet uitmaakt.²⁵⁶

177. Dat een sectorale gedragscode in het bijzonder voor de banksector een aantal voordelen kan bieden, moge blijken uit de volgende voorbeelden uit de Nederlandse Gedragscode voor het Bankwezen. In de code gaat men voor de banksector uit van één enkele cliëntenregistratie, gegrond op een totale visie op de cliënteel.²⁵⁷ Een dergelijke totale visie is in de huidige stand van de Belgische Wetgeving niet denkbaar, hoewel aanlokkelijk voor de Belgische banksector.²⁵⁸ Verder wordt in de Nederlandse gedragscode voor het bankwezen ook bepaald dat het verstrekken van gegevens interbancair of aan de Bankgirocentrale in het kader van het betalingsverkeer niet kan worden gekwalificeerd als het verstrekken van gegevens aan derden. Het beschikbaar stellen van cliëntgegevens aan verzekeraars, touroperators of Eurocard, alsook de loutere uitwisseling van cliëntgegevens interbancair wordt daarentegen wel als een verstrekking van gegevens aan derden beschouwd.²⁵⁹

E. BESLUIT BIJ HET RECHTSVERGELIJKEND OVERZICHT

178. Uit dit beknopt rechtsvergelijkend overzicht blijkt duidelijk dat in de diverse Europese landen verschillende klemtonen gelegd werden bij de aanpak van de bescherming van persoonsgegevens. Staat in Duitsland het informationele zelfbeschikkingsrecht voorop, dan wordt in Frankrijk weer veeleer de nadruk gelegd op het beginsel van due process. In Nederland en Engeland biedt de wetgeving dan weer veel eerder een kader dat via zelfregulering (gedragscodes) sectoraal aangepast en versoepeld kan worden. Naast de verschillende klemtonen in de diverse wetgevingen, zijn toch ook enkele gelijkenissen waar te nemen. De idee van de doelgebondenheid (het finaliteitsbeginsel) staat overal centraal.

179. Het is zeer moeilijk en ook te delicaat om een waardeoordeel te uiten ten voordele van deze of gene wetgeving. In de bovenstaande randnummers werd veeleer getracht telkens de bijzondere kwaliteiten van elke wetgeving naar voren te brengen. Wat wellicht wel geconcludeerd mag worden, is dat de Belgische W.V.P., vergeleken bij de buitenlandse wetgeving, zeer mager uitvalt. De Belgische wetgeving vertoont vooral een nijpend gebrek aan visie.²⁶⁰

180. Het grootste probleem dat echter voortvloeit uit dit rechtsvergelijkend deel is precies de verscheidenheid zelf op inhoudelijk, maar vooral op praktisch-organisatorisch vlak tussen de diverse wetgevingen. Door de internationalisering van de economie in het algemeen en de financiële sector in het bijzonder, dient gegevensbescherming niet meer zozeer nationaal, maar dan des te meer internationaal te worden aangepakt. Daarbij moet bovendien rekening ge-

²⁴⁸ DUMORTIER, J., *Europese en Belgische reglementering over de behandeling van persoonsgegevens*, Leuven, ICRI, 13, VAN DE POUS, V.A., l.c., 8-9.

²⁴⁹ HOLVAST, J., «Wet persoonsregistraties: een wet die (nog) niet leeft bij de registratiehouders», *Informatie*, 1993, 698.

²⁵⁰ Besluit gevoelige gegevens, *Stbl*, 1993, nr. 158.

²⁵¹ DUMORTIER, J., o.c., 13.

²⁵² X., «De Wet persoonsregistraties en de gedragscode voor het bankwezen», *De Spaarbank*, 1989, 105.

²⁵³ Dit is de Nederlandse tegenhanger van de Belgische CBPL en de Franse CNIL.

²⁵⁴ DUMORTIER, J., o.c., 13.

²⁵⁵ MEYSMANS, E., «Bancaire bestanden en privacy-bescherming in België», *T. Comp.*, 1992/1, 13.

²⁵⁶ BERKVEN, M.A., «De privacy-code voor het bankwezen», *Bank- en effectenbedrijf*, 1989/20, 21.

²⁵⁷ X., «De Wet Persoonsregistraties en het smalle pad tussen efficiëntie en bankwezen», *De Spaarbank*, 1989, 110.

²⁵⁸ Cf. supra, nrs. 20 tot 22 voor argumentatie.

²⁵⁹ X., «De Wet Persoonsregistraties en de gedragscode voor het bankwezen», *De Spaarbank*, 1989, 110; BERKVEN, M.A., «De privacygedragscode voor het bankwezen», *Bank- en effectenbedrijf*, 1989, 20-25; VAN DEN BERGH, B.B., «De bancaire codes in Nederland», *De Spaarbanken*, 1992, 44-52.

²⁶⁰ Cf. infra: algemeen besluit.

houden worden met de steile opgang van onderling verbonden databanken en netwerken die overal ter wereld geconsulteerd kunnen worden. Een ander argument pro de internationale aanpak van gegevensbescherming is gelegen in de concurrentievervalsing die kan voortvloeien uit separate nationale wetgevingen inzake privacy. Aangezien informatie een commercieel goed is, betekent een rigidere nationale regulering een nadeel in de concurrentiepositie t.o.v. die landen met een minder strenge privacyregulering.

181. Omdat harmonisering de beste garantie biedt voor een adequate gegevensbescherming enerzijds en een gelijke concurrentiepositie anderzijds, heeft men op het vlak van de Europese Unie, waarvan de lidstaten sterk economisch op elkaar gericht zijn, terecht besloten tot eenmaking van de persoonsgegevensbescherming via de techniek van de richtlijn. Daarbij is men bovendien zo verstandig geweest de kwaliteiten van de diverse nationale wetgevingen samen te smelten tot een geheel dat bovendien een werkbaar instrument lijkt te worden. De bepalingen van de vastgestelde tekst van de richtlijn werden hierboven reeds toegelicht in III, IV, V en VI, waar ze telkens tegenover de corresponderende bepalingen van de W.V.P. werden geplaatst.

182. Ten slotte moet hier ook gewezen worden op het belang van de Conventie nr. 108 van de Raad van Europa. Dit instrument bevat o.m. bepalingen die het internationaal gegevensverkeer met een aantal landen die (nog) geen lid zijn van de Europese Unie, maar wel van de Raad van Europa, enerzijds beschermen en anderzijds van belemmeringen ontdoen.

ALGEMEEN BESLUIT

183. Het besluit heeft niet de bedoeling de detailkritieken en de partiële conclusies die in de loop van dit werk werden geformuleerd, te herhalen. Na een algemene beoordeling van de huidige W.V.P. zal getracht worden tot een conclusie te komen over hoe het nu verder moet met de persoonsgegevensbescherming in België.

184. Dat de huidige privacyregulering als ongelukkig bestempeld moet worden, staat als een paal boven water. Allereerst ontbreken een aantal cruciale privacybeschermende regels in de huidige wet. Hoe kan men nu immers spreken van een degelijke privacybescherming als nergens ook maar enig recht op verzet, zoals in het Duitse recht, is ingebouwd in de wet.²⁶¹ Niemand kan zich immers verzetten tegen de verwerking van zijn persoonsgegevens.²⁶² Men heeft enkel het recht om geïnformeerd te worden over een dergelijke verwerking, benevens enkele, blijkens de praktijk, kleine rechten zoals het recht op toegang en het recht op verbetering. Bovendien besteedt de wet nauwelijks of geen aandacht aan de termijn van bewaring van gegevens in een bestand. Het «droit à l'oubli» van het Franse recht²⁶³ vindt geen weerklink in het Belgische recht. Ten slotte worden ook nauwelijks beperkingen gesteld aan het medelen aan derden van persoonsgegevens uit een bestand.²⁶⁴ Ook hier vormt

slechts een administratieve verplichting, nl. de kennisgeving door wie die verkregen gegevens verwerkt, het enige belletsel. Gelukkig is er op dit punt, wat de financiële sector althans betreft, nog de discretieplicht die de privacy van de persoon wiens gegevens verwerkt worden, goeddeels garandeert.²⁶⁵

185. Wat in de wet vervolgens wel grondig uitgewerkt is, zijn de talrijke administratieve verplichtingen die aan de houders van een bestand worden opgelegd. Men denke hier aan de staat die dient te worden opgemaakt²⁶⁶ en de voorafgaande aangifte bij de CBPL.²⁶⁷ Daarenboven wordt aan de houders per verwerking nog eens een belasting geheven. Wil de overheid de investering in automatisering hiermee afremmen?

186. Ten slotte moet ook het gebrek aan visie van de wetgever en de besluitgever aan de kaak gesteld worden. Eerst maakt men een wet met onwerkbaar concepten waarvan men bovendien de gevolgen niet weet te overzien. Vervolgens stelt de regering overhaast en, inhoudelijk, tegen de adviezen van de deskundigen van de CBPL in, koninklijke besluiten vast ten einde tot een reële privacybescherming te komen. Na zware, doch terechte kritiek van bepaalde sectoren, waaronder de banksector, op sommige van deze zo mogelijk nog onzinnigere regels (bv. het K.B. nr. 9 i.v.m. collectieve kennisgeving), besluit de regering deze K.B.'s, nog vóór hun inwerkingtreding, op te schorten. Intussen kwamen reeds wijzigende K.B.'s tot stand (bv. het K.B. nr. 9 gewijzigd door het K.B. nr. 15; K.B. nr. 12 gewijzigd door het K.B. nr. 12bis).

187. Wat biedt de toekomst? In kringen van de CBPL kon vernomen worden dat men eerst, in overleg met de betrokken sectoren, tot een werkzame wet wil komen, door middel van een aantal koninklijke besluiten die ons intussen hebben bereikt of binnenkort zullen bereiken. Vervolgens zou men dan werk gaan maken van de implementatie van de richtlijn in de Belgische rechtsorde.

188. M.i. mag betwijfeld worden of dit wel de juiste werkwijze is. Gevreesd mag worden dat de W.V.P., met haar conceptuele beperktheden, wel nooit een goed werkinstrument zal worden, zelfs niet met verregaande uitvoeringsmaatregelen. Bovendien verloopt het onderhandelen over die K.B.'s met de betrokken sectoren stroef. Hierdoor gaat kostbare tijd verloren voor de privacybescherming. Men weet immers dat men het werk opnieuw zal moeten beginnen zodra de richtlijn geïmplementeerd is. Implementatie van die richtlijn zal trouwens grondige wijzigingen aan de W.V.P. zelf noodzakelijk maken.

189. Zou men dan ook niet beter meteen de W.V.P. zo snel mogelijk conformeren aan de richtlijn en pas dan de nog noodzakelijke uitvoeringsmaatregelen vaststellen? Dit lijkt mij althans, mede uit een rechtseconomisch oogpunt, de beste oplossing te zijn. Bovendien zou men dan, wat de uitvoeringsmaatregelen betreft, een sectorale benadering kunnen toepassen. Dit zou dan kunnen leiden tot een realistische en tevens adequate bescherming van persoonsgegevens in alle sectoren. Misschien kan daarbij het Nederlandse voorbeeld van de zelfregulering in bepaalde sectoren gevolgd worden. Een dergelijke adequate bescherming zou bovendien ge-

²⁶¹ Cf. surpa, nrs. 111 tot 115.

²⁶² Uitzondering moet hier gemaakt worden wat betreft de gevoelige gegevens.

²⁶³ Cf. surpa, nr. 160.

²⁶⁴ Cf. surpa, nrs. 117 tot 120.

²⁶⁵ Cf. supra, nr. 10.

²⁶⁶ Cf. supra, nrs. 137 tot 138.

²⁶⁷ Cf. supra, nrs. 139 tot 143.

paard moeten gaan met een minimale administratieve belasting voor de houders. Deze administratieve lasten zijn immers slechts de transactiekosten van de privacywet en mogen dus geenszins een doel op zich vormen.²⁶⁸

NASCHRIFT

Na de voltooiing van deze bijdrage werd, met betrekking tot de gerechtelijke gegevens, het K.B. nr. 8 van 7 februari 1995 (cfr. *supra*, sub nrs. 71-76), met het oog op richtlijnconformering, gewijzigd door het K.B. nr. 17 van 21 november 1996 (K.B. nr. 17 van 21 november 1996 tot wijziging van K.B. nr. 8 van 7 februari 1995 tot vaststelling van de doeleinden, de criteria en de voorwaarden van toegestane verwerkingen van gegevens bedoeld in artikel 8 van de wet van 8 december 1992 tot bescherming van de persoonlijke levenssfeer ten opzichte van de verwerking van persoonsgegevens, *B.S.*, 11 december 1996). Aangezien gerechtelijke gegevens een bijzondere categorie van gevoelige gegevens zijn,

en met betrekking tot de gevoelige gegevens het K.B. nr. 14 van 22 mei 1996 reeds voor richtlijnconformiteit zorgde (cfr. *supra*, sub nr. 69), kon een wijziging van K.B. nr. 8 inzake de gerechtelijke gegevens logischerwijze niet uitblijven. Een ingrijpende wijziging bleek, op basis van de richtlijn, nochtans niet noodzakelijk, omdat het artikel 8, 5° van de richtlijn inzake de gerechtelijke gegevens een grote beleidsvrijheid aan de lidstaten geeft (zie Verslag aan de Koning betreffende K.B. nr. 17 van 21 november 1996, *B.S.*, 11 december 1996, 30924). Voor de banksector lijkt enkel artikel 2 K.B. nr. 17 belangrijk: de aangifte moet niet langer "ten minste een maand voor de verwerking van gerechtelijke gegevens wordt aangevat", gebeuren (art. 3, §1 K.B. nr. 8); het volstaat voortaan dat die aangifte "vooraf" geschiedt. In elk geval blijft, ook na dit K.B., het regime inzake de gerechtelijke gegevens, minstens *de jure* (cfr. *supra*, sub nr. 69), soepeler dan dat inzake de gevoelige gegevens.

Koen VAN RAEMDONCK

Assistent Universiteit Antwerpen (U.I.A.)

²⁶⁸ Stof bijgehouden tot 1 november 1996.

KRONIEK VAN DE SOCIALE HUISVESTING (1989-1996)

I. INLEIDING

1. Deze kroniek is bedoeld als een voortzetting van een aantal eerdere overzichten van rechtspraak. Voor eerdere overzichten van rechtspraak verwijzen wij naar: *Overzicht van de sociale huisvesting 1975-1986. Een overzicht van rechtspraak tegen de achtergrond van wetgeving en reglementering*, Antwerpen, Kluwer Rechtswetenschappen, 1986 (voor de periode 1975-1986) (hierna verkort: *Overzicht*) en naar de «Kroniek van de sociale huisvesting (1987-1988)», *R.W.*, 1988-89, 1249-1260 (voor de periode 1987-1988) (hierna verkort: «Kroniek (1987-1988)»). Voor een overzicht van de sociale woninghuur in het bijzonder verwijzen wij naar: «Kroniek van rechtspraak sociale woninghuur», *T. Vred.*, 1990, 321-330 (hierna verkort: «Kroniek sociale woninghuur»).

2. Net zoals in het verleden gaan wij niet in op de problematiek van ongezonde woningen en onbewoonbaarverklaring en de bevoegdheden van de burgemeester ter zake in het kader van de gemeentewet.

II. ALGEMEEN KADER: DE WETTELIJKE EN REGLEMENTAIRE ONTWIKKELING VAN DE SOCIALE HUISVESTING

A. De toepasselijke reglementering: de Huisvestingscode

3. Over de periode tussen 1989 en 1995 dient een aantal wijzigingen aan de Huisvestingscode te worden vermeld per Gewest.

4. Voor het Vlaamse Gewest gaat het om een wijziging door het decreet van 5 juli 1989 houdende wijziging van de

Huisvestingscode (*B.S.*, 9 september 1989), het decreet van 4 april 1990 houdende wijziging van artikel 57bis van de Huisvestingscode (*B.S.*, 7 juni 1990), het decreet van 23 oktober 1991 houdende wijziging van de Huisvestingscode (*B.S.*, 10 december 1991) en het decreet van 22 december 1995 houdende bepalingen tot begeleiding van de begroting (*B.S.*, 30 december 1995; deze wijziging is echter vernietigd door het Arbitragehof, nr. 49/96, 12 juli 1996, *B.S.*, 1 augustus 1996, *R.W.*, 1996-97, 560, noot Hubeau, B., «Het gelijkheidsbeginsel in het huisvestingsrecht»; zie hierover *infra*).

5. In het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest zijn er twee wijzigingen te vermelden. De eerste is het gevolg van de wet van 16 juni 1989 houdende diverse institutionele hervormingen (*B.S.*, 17 juni 1989). Van groter belang is de wijziging door de ordonnantie van de Brusselse Hoofdstedelijke Raad van 9 september 1993 houdende wijziging van de Huisvestingscode voor het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest en betreffende de sector van de sociale huisvesting (*B.S.*, 31 december 1993).

B. De opname van het recht op een behoorlijke huisvesting in de Grondwet

6. Als belangrijke ontwikkeling moeten wij tevens de opname signaleren van een aantal sociaal-economische grondrechten in de Belgische Grondwet in 1994. Artikel 23 bevat een bepaling volgens welke eenieder het recht heeft een menswaardig leven te leiden. Dat kan door de waarborging van bepaalde rechten, inzonderheid «het recht op een behoorlijke huisvesting» (artikel 23, derde lid, 3° van de Gecoördineerde Grondwet; over de rechtsgevolgen daarvan in het al-

gemeen en voor de sociale huisvesting in het bijzonder, zie vooral Hubeau, B., «Het recht op wonen als sociaal grondrecht: internationale bronnen en inbedding in de Belgische rechtsorde», in *Het grondrecht op wonen*, Hubeau, B., en De Lange, R., (red.), Antwerpen/Apeldoorn, Maklu, 1995, 49-81; voor de toepassing van het recht op wonen, steunend op internationale bronnen, in de sector van de sociale huur, zij het over een vorige periode, zie Rb. Luik, 29 juni 1987, *T. Vred.*, 1988, 236, noot Hubeau, B. en *Amén.*, 1987, 130, noot Hubeau, B., «La régionalisation du logement: droit commun et réglementation en Région wallonne»; zie voor een bespreking «Kroniek sociale woninghuur», 329-330, nr. 27).

7. In een vonnis van 16 april 1996 oordeelt de Vrederechter van het tweede kanton te Leuven in een van de overwegingen dat «de nieuwste aanpassing van de Grondwet art. 23, 3°, zonder praktische uitwerking op zichzelf» is en «geen woonrecht waarborgt»: aangezien dit slechts een heel beperkte zinsnede is, rijst de vraag of dit algemeen is bedoeld, dan wel in het licht van het geschil zelf, dat betrekking heeft op een sociale woning (*Vred. Leuven* (2), 16 april 1996, *Huurrecht*, 1996, 80).

C. De huisvestingsinstellingen en de regionalisering

8. In de beschreven periode is verder vorm gegeven aan de regionalisering van de vroegere nationale instellingen, namelijk de Nationale Huisvestingsmaatschappij en de Nationale Landmaatschappij. Thans bestaan drie volwaardige regionale instellingen: de Vlaamse Huisvestingsmaatschappij, de Brusselse Gewestelijke Huisvestingsmaatschappij en de Waalse Regionale Huisvestingsmaatschappij (zie hierover Hubeau, B., «De sociale huisvesting», in *Het onroerend goed in de praktijk*, Antwerpen, Kluwer Rechtswetenschappen België, losbl., deel VII.A).

9. Het arrest van het Arbitragehof van 25 april 1995 bevat op twee punten belangrijke principes, in de eerste plaats rond de institutionele regionalisering en verder over de solidariteitsmechanismen bij de verhuring van sociale woningen (Arbitragehof, nr. 36/95, 25 april 1995, *B.S.*, 17 mei 1995, *T.B.P.*, 1995, 524, *J.T.*, 1996, 167, en *F.J.F.*, 1995, 281). Wij gaan hier even in op het eerste aspect.

10. Ingevolge de bepalingen van de bijzondere wet van 8 augustus 1980 tot hervorming der instellingen kan het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest aan vennootschappen een opdracht van algemeen belang toevertrouwen en deze onderwerpen aan een toezicht bij de uitoefening van deze taken, wanneer het gaat om een aan hen toekomende bevoegdheid, zoals de huisvesting (over de institutionele regionalisering, zie vooral Hubeau, B., *Het huisvestingsrecht in gewestelijk, gemeenschaps- en federaal perspectief*, Brugge, Die Keure, 1995, 951-1.288; hierna verkort: *Huisvestingsrecht*).

11. De goederen, rechten en verplichtingen van de Nationale Landmaatschappij zijn op 1 januari 1990 aan de gewesten overgedragen ingevolge de artikelen 5 en 16 van het koninklijk besluit van 27 juli 1990. Dit betekent dat daarin zijn begrepen de rechten en verplichtingen verbonden aan hangende gerechtelijke procedures, voor het Vlaamse en het Waalse Gewest, elk wat hem betreft (*Cass.*, 9 september 1993, *R.W.*, 1993-94, 789).

12. In het kader van de geschillenregeling betreffende de overheidsopdrachten deed zich een aantal gedingen voor. Een erkende vennootschap beklagde zich erover dat een

opdracht haar niet was toegewezen. Het ging echter om een zogenaamde voorbereidende maatregel, waarbij een bedoeeling te kennen wordt gegeven om tot een onderhandse opdracht en het sluiten van een overeenkomst over te gaan. Het was niet onmogelijk de opdracht aan de vennootschap toe te wijzen, of ze te raadplegen in het kader van een onderhandse procedure. Geen van de in aanmerking genomen criteria maakte duidelijk dat de door de vennootschap geboden waarborgen minder goed zouden zijn dan die aan wie de opdracht is toegewezen (*R.v.St.*, nr. 35.350, 29 juni 1990, *T. Aann.*, 1991, 249, verslag Haubert, B.).

13. Een ander geval maakt duidelijk dat het feit alleen dat de aannemer met een afwijking van de Algemene Aannemingsvoorwaarden van de staat heeft ingestemd, niet voldoende is om hem te verbinden. In dit geval eist het bestek van de Nationale Maatschappij voor de Huisvesting de aange tekende ingebrekestelling van de opdrachtgever voor elke niet binnen de vastgestelde termijn nageleefde betalingsaanvraag, terwijl de algemene voorwaarden de eisbaarheid van moratoire interesten afhankelijk maakt van de indiening van een schriftelijke aanvraag. Het bestek vermeldde geen eis om de afwijking te motiveren, zodat de afwijking een *culpa in contrahendo* uitmaakt en er derhalve geen rekening mee mag worden gehouden (Luik (7), 4 maart en 28 juni 1988, *T. Aann.*, 1992, 95; de voorziening in cassatie is verworpen: *Cass.*, 26 april 1990, *Pas.*, 1990, I, nr. 504).

14. Bij de bouw van sociale woningen doet zich een geval van burenhinder voor: daarbij is geen sprake van eigendomsrecht of genotsrecht, zodat deze theorie door de erkende vennootschap niet kan worden aangevoerd (Brussel (7), 25 februari 1988, *T. Aann.*, 1992, 278; zie ook reeds Rb. Brussel 9 november 1983, onuitg.).

D. De huisvestingsvoordelen en het gelijkheidsbeginsel

15. Voor het Arbitragehof werd artikel 57bis, vierde lid, van de Huisvestingscode voor het Vlaamse Gewest bestreden. Dit artikel is ingevoegd door het eerder genoemde decreet van 30 november 1988 houdende wijziging en aanvulling van de Huisvestingscode (*B.S.*, 17 december 1988) en later vervangen door het reeds vermelde decreet van 4 april 1990 houdende wijziging van artikel 57bis van de Huisvestingscode (*B.S.*, 7 juni 1990). De bepaling betreft de rentevermindering voor mijnwerkers. Het artikel luidde dat een rentevermindering en een progressieve vermindering kunnen worden toegekend voor leningen voor de bouw, de aankoop of de verbouwing van een woning door mijnwerkers, wanneer zij aan bepaalde voorwaarden voldoen. Er is een onderscheid tussen twee tijdsperiodes, «voor zover de ont-lener ofwel op 31 december 1986, ofwel gedurende ten minste drie maanden in de periode van 1 januari 1987 tot 30 juni 1989 mijnwerker was en de leningakte wordt verleden voor 1 januari 1997». Artikel 45 van het decreet van 22 december 1995 houdende bepalingen tot begeleiding van de begroting (*B.S.*, 30 december 1995) heeft de bepaling aangevuld met de woorden: «binnen de perken van de budgettaire middelen». De reden hiervoor is dat het aantal aanvragen van dien aard is dat de budgettaire meerkosten problemen zouden kunnen veroorzaken (over de voordelen inzake mijnwerkersleningen; zie onder meer Hubeau, B., *Huisvestingsrecht*, o.c., 564-571).

16. In een arrest van 30 april 1996 wordt de schorsing van de bepaling uitgesproken (Arbitragehof, nr. 28/96, 30 april 1996, *B.S.*, 4 mei 1996). Op 12 juli 1996 is het arrest ten gronde uitgesproken (Arbitragehof, nr. 49/96, 12 juli 1996, *B.S.*, 1 augustus 1996, *R.W.*, 1996-97, 560, noot Hubeau, B., «Het gelijkheidsbeginsel in het huisvestingsrecht»).

17. Door de wijziging van artikel 57bis van de Huisvestingscode betreffende de rentevermindering voor mijnwerkers ontstaan twee categorieën van gewezen mijnwerkers: zij die een subjectief recht hebben en behouden, wanneer zij aan de voorwaarden van de oude bepaling voldoen en zij voor wie de toekenning van het voordeel bovendien afhankelijk wordt gemaakt van de budgettaire mogelijkheden. Omdat aan de rechtmatige verwachtingen van de tweede categorie op buitensporige wijze afbreuk wordt gedaan en er aldus geen redelijk verband van evenredigheid bestaat tussen de aangewende middelen en het door de overheid beoogde doel schendt de decretale bepaling de grondwettelijke beginselen van gelijkheid en niet-discriminatie.

18. Naar onze mening was de regeling inzake huisvestingsvoordelen voor mijnwerkers op zich reeds aan kritiek onderhevig in het licht van het gelijkheidsbeginsel (Hubeau, B., *Huisvestingsrecht*, o.c., 1072-1075). De wijziging van de genoemde bepaling bracht nog een nieuwe moeilijk op objectieve gronden te schragen differentiatie tot stand, die naar onze mening terecht door het Arbitragehof is veroordeeld.

III. DE VERHURING VAN SOCIALE WONINGEN

A. Het reglementair en institutioneel kader

19. De reglementering van het sociaal huurstelsel is ingevolge een machtiging in de Huisvestingscode steeds het voorwerp van een regeling door reglementaire besluiten op het niveau van de uitvoerende macht (artikel 80ter van de Huisvestingscode voor het Vlaamse Gewest; zie ook artikel 31 van de Huisvestingscode). De reglementering in het Vlaamse Gewest voor de betreffende periode is de volgende. Aanvankelijk gold nog het besluit van de Vlaamse regering van 7 november 1984 tot reglementering van het huurstelsel betreffende de woningen die aan de door de Nationale Maatschappij voor de Huisvesting erkende vennootschappen of aan de Nationale Maatschappij zelf toebehoren (*B.S.*, 20 november 1984, herhaaldelijk gewijzigd). Daarna kwam het besluit van de Vlaamse Regering van 28 november 1990 tot reglementering van het sociale huurstelsel krachtens artikel 80ter van de Huisvestingscode (*B.S.*, 22 februari 1991, err. *B.S.*, 23 maart 1991). Dat is vervangen door het besluit van de Vlaamse Regering van 29 september 1994 tot reglementering van het sociale huurstelsel voor de woningen die door de door de Vlaamse Huisvestingsmaatschappij erkende lokale sociale huisvestingsmaatschappijen worden verhuurd met toepassing van artikel 80ter van de Huisvestingscode (*B.S.*, 3 december 1994, gewijzigd door de besluiten van de Vlaamse Regering van 8 maart 1995, *B.S.*, 23 juni 1995 en van 1 oktober 1996, *B.S.*, 15 oktober 1996).

20. Voor het Waalse Gewest gelden nog de bepalingen van het besluit van de Waalse Gewestexecutieve van 13 mei 1983 betreffende de huur van door de Nationale Maatschappij voor de Huisvesting of door haar erkende vennootschappen beheerde woningen (*B.S.*, 5 november 1983).

21. In het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest gold een tijd nog het koninklijk besluit van 25 september 1987 betreffende de huur, in het Brusselse Gewest, van woningen beheerd door de Nationale Maatschappij voor de Huisvesting of de door haar erkende vennootschappen (*B.S.*, 1 oktober 1987, met een aantal wijzigingen). Ingevolge een wijziging van de Huisvestingscode voor het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest ingevolge de ordonnantie van 9 september 1993 werd dit vervangen door het besluit van de regering van het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest van 23 december 1993 houdende de regeling van de verhuur van woningen die beheerd worden door de Brusselse Gewestelijke Huisvestingsmaatschappij of door de openbare vastgoedmaatschappijen (*B.S.*, 31 december 1993, gewijzigd door een besluit van 31 maart 1994, *B.S.*, 27 april 1994, opnieuw ingetrokken door het besluit van 10 mei 1994, *B.S.*, 6 juli 1994, en gewijzigd door het besluit van 23 juni 1994, *B.S.*, 6 juli 1994, van 22 december 1994, *B.S.*, 31 december 1994, en van 21 december 1995, *B.S.*, 2 februari 1995).

22. Wat het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest betreft, is tot tweemaal de reglementering zelf aan de orde geweest in de rechtspraak. Van groot belang is het arrest van het Arbitragehof van 25 april 1995 (nr. 36/95, *B.S.*, 17 mei 1995, *T.B.P.*, 1995, 524, *J.T.*, 1996, 167 en *F.J.F.*, 1995, 281; zie ook *supra*). De vernietiging werd gevorderd van artikel 5, § 9, van de ordonnantie van de Brusselse Hoofdstedelijke Raad van 9 september 1993 houdende wijziging van de Huisvestingscode voor het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest en betreffende de sector van de sociale huisvesting. Het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest kan aan openbare vastgoedmaatschappijen en bepaalde opdrachten van algemeen belang toevertrouwen en ze daar ook voor subsidiëren. Daarbij kunnen voorwaarden worden opgelegd voor de toekenning ervan, bijvoorbeeld de verplichting om de opbrengst van de maatschappelijke boni's die ze verwerven, aan te wenden voor mechanismen van horizontale solidariteit. Deze boni's stemmen overeen met het verschil tussen de theoretische huurinkomsten van de maatschappijen en hun reële huurinkomsten. Zij hebben door hun aard zelf niets te maken met het begrip «winst», waarop een inkomstenbelasting zou kunnen worden geheven. Een dergelijke verplichting kan derhalve niet worden beschouwd als een belasting, noch als een retributie, zodat artikel 170, § 2, van de Gecoördineerde Grondwet niet van toepassing is.

23. Zoals in eerdere kronieken aangeduid, was in het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest sprake van een «afbrokkeling» van de reglementering, die steunde op het koninklijk besluit van 30 juni 1981, maar die intussen was vervangen door het koninklijk besluit van 25 september 1987. In het kader van deze laatste reglementering is er eveneens een vernietigingsarrest. Intussen is laatstgenoemde reglementering op haar beurt opnieuw vervangen (zie hierover *Overzicht*, 26-34, nrs. 25-36; «Kroniek (1987-1988)» 1251-1252, nrs. 9-12; «Kroniek sociale woninghuur», 322-323, nr. 5).

24. Het gaat om een arrest van de Raad van State van 3 mei 1989. Daarin wordt het ministerieel besluit van 8 oktober 1987 vernietigd, dat de basishuurprijs, het referentieinkomen en de jaarlijkse reële minimumhuurprijs, bedoeld in het koninklijk besluit van 25 september 1987, verder preciseert. Ingevolge de regels die gelden voor delegatie, kon deze bevoegdheid niet geldig door de minister in plaats van door de Koning worden uitgeoefend (*R.v.St.*, 3 mei 1989,

Adm. Publ. (M), 1989, 72; voor de rechtsgevolgen *erga omnes* van dergelijke vernietigingsarresten verwijzen wij ten overvloede naar Cass., 15 september 1988, *D.C.C.R.*, 1990, 175, noot Hubeau, B., «De gevolgen van de nietigverklaring van een bepaling uit de reglementering van de sociale huurwoningen»).

B. Het sociaal huurstelsel

1° Het gebruik van de huurovereenkomst als juridische techniek voor de verhuring van sociale woningen

25. Reeds eerder hadden wij veel aandacht voor het «hybride» karakter van de rechtsverhouding tussen de sociale huurder en de erkende vennootschap. Er zijn publiekrechtelijke beginselen, maar tevens privaatrechtelijke technieken aan de orde, die een heel eigen juridische situatie tot stand brengen en daarom geval per geval dienen te worden bekeken. Dit heeft onder meer ook gevolgen voor de aanvullende toepasselijkheid van het gemene (huur)recht bij de verhuring van sociale woningen, daar waar de reglementering geen oplossing biedt of geen rechtsgrond heeft (zie hierover reeds *Overzicht*, 52-56, nrs. 70-77; «Kroniek (1987-1988)», 1256, nrs. 25-28; «Kroniek sociale woninghuur»; 323-325, nrs. 9-13; Hubeau, B., *Huisvestingsrecht, o.c.*, 131-137; zie onder meer ook in het kader van de woninghuurwet Vankerckhove, J. en Rommel, G., «Lois des 20 février et 1er mars 1991 modifiant et complétant les dispositions du Code civil relatives aux baux à loyer», *J.T.*, 1991, 32, nr. 13; Van Oevelen, A., *Het nieuwe huurrecht anno 1991*, Antwerpen/Apeldoorn, Maklu, 1991, 33-34, nr. 28; Herbots, H., «Algemeenheden»; in *Woninghuur en nieuw algemeen huurrecht*, Herbots, J. en Merchiers, Y. (red.), Brugge, Die Keure, 1991, 31, nr. 15).

26. Hierbij kunnen wij een vonnis van de Rechtbank van Eerste Aanleg te Luik vermelden, dat de Luikse traditie voortzet: het gemene recht kan toepasselijk worden geacht, zo luidt het, op de verhuring van sociale woningen, dit niet bij analogie, hetgeen doorgaans wordt gesteld, maar door een directe toepassing. Het feit dat er sprake is van een huurovereenkomst betekent dat de gemeenrechtelijke huurwetgeving, *in casu* betreffende de aanrekening van kosten en lasten aan de huurder, rechtstreeks van toepassing is op de reglementering van sociale woningen (Rb. Luik, 27 januari 1989, *J.L.M.B.*, 1989, 1088; zie in dezelfde zin reeds vooral Rb. Luik, 29 juni 1987, *T. Vred.*, 1988, 236, noot Hubeau, B., en *Amén.*, 1987, 130, noot Hubeau, B., «La régionalisation du logement: droit commun et réglementation en Région wallonne»).

27. Ook in het uitgebreid gemotiveerd vonnis van de Vrederechter te Leuven van 16 april 1996 wordt het principe bevestigd dat de rechter in moeilijke situaties kan komen, wanneer de reglementering tekortschiet. In dit geval moet de vrederechter uitspraak doen over een bezetting zonder recht noch titel door iemand, die reeds meer dan veertien jaar een pand bewoont en die een opzegging betekent aan de erkende vennootschap; de intussen meerderjarig geworden kinderen wensen de woning verder te betrekken. Eén ervan heeft zich laten inschrijven in het register. De erkende vennootschap weigert echter een prioriteit toe te kennen en vordert, na het verstrijken van de opzeggingstermijn, de uitzetting van drie in de woning verblijvende personen. De vrede-

rechter wijst de vraag om een gerechtelijke verlenging van de hand, omdat de huurder, die de opzegging heeft gedaan, zelf niet om uitstel vraagt. De rechter aanvaardt echter wel dat eventueel gebruik kan worden gemaakt van het principe van de verlenging van de huurovereenkomst wegens buitengewone omstandigheden, voor zover aan de formaliteiten is voldaan. In verband met de uitzetting worden eveneens een aantal algemene beginselen van behoorlijk bestuur toegepast, onder meer de vertrouwensleer en de goede trouw, die de inwonenden zouden moeten kunnen koesteren. De toepassing van de regels inzake overlijden om deze redenen opzijzetten zou echter discriminerend zijn ten aanzien van andere aspirant-huurders. Het gaat echter om een tussenvonnis: een aantal vragen blijft derhalve onbeantwoord (Vred. Leuven (2), 16 april 1996, *Huurrecht*, 1996, 80; voor een bespreking, zie *ibid.*, 72-78; over de toepassing van de algemene beginselen van behoorlijk bestuur in de sector van de sociale huisvesting: Hubeau, B., *Huisvestingsrecht, o.c.*, 1079-1081).

28. Voorts moet een specifieke toepassing worden vermeld van het gemene recht inzake woninghuur. In een geval waarin voor een periode van vier maanden een huurovereenkomst wordt gesloten tussen de erkende vennootschap en een bewoner, die niet aan de voorwaarden voldoet om een sociale woning te betrekken in het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest, wegens bijzondere omstandigheden, worden de bepalingen van de Woninghuurwet over de huurovereenkomsten van korte duur tot drie jaar (artikel 3, § 6, van de Woninghuurwet) van toepassing geacht (Rb. Brussel (14), 2 februari 1993, *T. Vred.*, 1993, 311, noot Hubeau, B., «Kunnen sociale woningen buiten het sociaal huurstelsel om worden verhuurd?»). Op grond van een analyse van de regels betreffende de verhuring van sociale woningen zelf en van de taken, opdrachten en rechtsgevolgen van het optreden van de huisvestingsmaatschappijen, zijn wij van mening dat het verhuren van sociale woningen buiten het huurstelsel om niet tot de bevoegdheidssfeer van de erkende vennootschappen behoort (*ibid.*, 313-316).

2° Enkele technische aspecten van de toepassing van het sociaal huurstelsel

29. Het feit dat de huurder van een sociale woning aan een aantal strikte voorwaarden dient te beantwoorden, onder meer inzake inkomen, vermogen en gezinssamenstelling, heeft niet tot gevolg dat de huurovereenkomst voor een sociale woning moet worden gekwalificeerd als een overeenkomst *intuitu personae*. Deze stelling is in het verleden nochtans verdedigd, onder meer in een vonnis, verschenen in de ter bespreking liggende periode: naar aanleiding van «wangedrag» door de huurder werd deze kwalificatie van de overeenkomst aangewend om een ontbinding te rechtvaardigen (Vred. Gent, 29 april 1984, *R.W.*, 1988-89, 1093, noot Hubeau, B., «Een sociale huurovereenkomst is geen overeenkomst *intuitu personae*»; zie ook reeds Vred. Couvin, 10 maart 1988, *J.L.M.B.*, 1989, 90, noot Bossard, P., «Le bail d'un logement social est-il conclu 'intuitu personae'?»; zie hierover *Overzicht*, 55-56, nrs. 75-77; «Kroniek (1987-1988)», 1256-1257, nr. 29; «Kroniek sociale woninghuur», 326, nr. 16).

30. Naar aanleiding van een geschil over achterstallige huurgelden, die op grond van «bijwoning» door een erken-

de vennootschap worden gevorderd, omdat de dochter van een huurder van een sociale woning zich in het licht van een aanstelling bij de stad Gent laat inschrijven op dat adres. Zowel de vrederechter van het zevende kanton te Gent (Vred. Gent (7), 15 april 1991, *T. Vred.*, 1992 en *T.G.R.*, 1991, nr. 49/91), als de Rechtbank van Eerste Aanleg te Gent (Rb. Gent (12), 18 december 1992, *T. Vred.*, 1994, noot Hubeau, B., die de beslissingen toejuicht) komen na analyse van de toen geldende reglementering (artikel 1 van het besluit van de Vlaamse Regering van 7 november 1984; zie thans artikel 1 van het besluit van de Vlaamse Regering van 28 november 1990) tot het besluit dat het moet gaan om een daadwerkelijke huisvesting met een zekere continuïteit.

31. De sociale huurder is verplicht zijn woning effectief en persoonlijk te bewonen. Aan de hand van het verbruik van de elektriciteit heeft de erkende vennootschap vastgesteld dat de huurder daaraan niet heeft voldaan. Toch heeft de erkende vennootschap deze toestand gedurende acht jaar gedoogd. Dit laatste doet aan de ene kant voor de huurder geen recht ontstaan om de woning te blijven bewonen. Wel moet de erkende vennootschap de huurder anderzijds in de gelegenheid stellen zich te richten naar zijn wettelijke verplichting ingevolge het vertrouwensbeginsel (Vred. Wettersen, 4 juli 1991, *T. Vred.*, 1992, 147; over de verplichting van effectieve bewoning raadplege men vooral Cass., 10 februari 1983, *Arr. Cass.*, 1982-83, 751, *Pas.*, 1983, I, 661, *J.T.*, 1983, 540, *R.W.*, 1983-84, 2233, noot Hubeau, B., *Rev. Not. B.*, 1983, 310, en *T. Vred.*, 1983, 230, noot Jadot, B., «Un des aspects de la problématique des relations juridiques existant entre les locataires sociaux et les sociétés agréées de logement: occupation, conditions de revenus et résiliation»).

32. Een geschil ontstaat naar aanleiding van de wanbetaling door de huurder. Door de eigen structurering van de sector van de sociale huisvesting dienen de erkende vennootschappen aan de ene kant de nodige voorzichtigheid aan de dag te leggen, maar anderzijds ook voldoende streng te zijn, teneinde misbruiken te voorkomen, zo beslist de Vrederechter te Marchienne-au-Pont. Huurders die herhaaldelijk in gerechtelijke procedures zijn betrokken, die een financieel gebrek aan evenwicht kunnen veroorzaken en de erkende vennootschap steeds dwingen tot het voeren van briefwisseling en het ondernemen van verschillende stappen, moeten kunnen worden verwijderd, om te vermijden dat zij juist worden bevoordeeld tegenover anderen. Wanneer een huurder in het licht van een procedure de huurachterstallen aanzuivert, enkel en alleen om tijdelijk aan de procedure te ontsnappen, is een ontbinding van de huurovereenkomst op haar plaats (Vred. Marchienne-au-Pont, 15 november 1991, *J.L.M.B.*, 1993, 1161).

33. Naar aanleiding van het vertrek van een echtgenoot uit een sociale woning en de weigering van de overblijvende huurder om een aangeboden woning te betrekken rijst de vraag naar de mogelijkheden van de erkende vennootschap om tot mutatie naar een aangepaste woning over te gaan en/of om de huurovereenkomst te beëindigen. In een eerste vonnis vindt de Vrederechter te Messancy dat deze mutatie juridisch bestaat in de beëindiging van de eerste overeenkomst en de sluiting van een nieuwe overeenkomst betreffende een andere woning. Omdat over de wijze van beëindiging van de huurovereenkomst niets is bepaald in de reglementering en in het licht van de aanvullende werking van het gemeene huurrecht, wordt verwezen naar de bepalingen

van artikel 3 van de Woninghuurwet (Vred. Messancy, 14 juli 1993, *T. Vred.*, 1994, 337, noot Hubeau, B., «Vrijwillige en gedwongen mutaties van sociale huurders naar een aangepaste woning»). In een tweede vonnis van 19 januari 1994 gaat dezelfde vrederechter een heel andere kant op: hij gaat na of er geen specifieke regeling voor de beëindiging van de huurovereenkomst voor sociale woningen bestaat in het kader van de Waalse gewestelijke reglementering. Ingevolge artikel 15 van het besluit van de Waalse Gewestexecutieve van 13 mei 1983 moet de erkende vennootschap de mogelijkheid hebben een einde te maken aan de huurovereenkomst, wanneer de gezinssamenstelling niet meer overeenstemt met de aard van de woning.

Hierbij wordt de toepasselijkheid van de bepalingen van de Woninghuurwet uitgesloten (Vred. Messancy, 14 januari 1994, *T. Vred.*, 1994, 338, noot Hubeau, B., «Vrijwillige en gedwongen mutaties van sociale huurders naar een aangepaste woning»; over de diverse vormen van mutatie en de rechtsgrond daarvoor: Hubeau, B., *Huisvestingsrecht, o.c.*, 118; over de mogelijke aanvullende werking van het gemeene recht hadden wij het eerder). De materiële invulling die de vrederechter geeft aan de gewestelijke regeling en met name artikel 15 van het genoemde besluit, is naar onze mening echter niet correct: in die bepaling gaat het om levering van de rechtsgrond voor de opmaak van een standaardhuurovereenkomst en om de beëindiging van de huurovereenkomst wegens fout, tekortkoming en wanprestatie, hetgeen bij mutatie niet het geval is.

34. Naar aanleiding van de slechte staat van een woning heeft een college van deskundigen, aangesteld door de vrederechter, besloten tot een vermindering van het huurgetoeloope van 50%, waarbij de oorzaak voor 80% ligt aan de «bewoningsfactor» (dit is de wijze van bewonen) en 20% aan de bouwkundige gegevens. De huurders bestrijden deze verhouding en vinden de bewoningsfactor overdreven. De vrederechter volgt ze daarbij echter niet en de bewoordingen die dit schragen, zijn vrij opmerkelijk. Omdat het een niet-gepubliceerd vonnis betreft, nemen wij een passus op: verweerders willen ten behoeve van deze bewering «ingang ... doen ... vinden dat aanlegster hun arme-taal-onkundige-immigranten niet of niet voldoende zouden hebben ingelicht hoe een woning ... bewoond dient te worden; ... dat het inderdaad niet de taak van een maatschappij voor sociale huisvesting is om haar massaal aantal huurders binnen en buiten dit kanton voorlichting te gaan geven omtrent de wijze waarop een woning gebruikt en onderhouden dient te worden; dat zulks eerder een taak is van de socioculturele verenigingen die zich met de immigrantenbevolking bezighouden; dat bovendien vastgesteld dient te worden dat migranten uit derde landen die wellicht een andere visie op wooncultuur hebben dan wij Vlamingen en in hun eigen belang voordeel zouden hebben zich de cultuurpatronen van het gastland eigen te maken in plaats van te verstarren in hun eigen wooncultuur - wat de oorzaken of redenen daarvan ook kunnen zijn -; dat wij bedenkingen hebben bij de wooncultuur van verweerders ...» (Vred. Beringen, 16 november 1990, onuitg., *A.R.*, nrs. 402/84 en 659/85, in ons bezit).

35. In een ander geval vorderen medehuurlers de verwijdering van een huisdier, dat hen hinder berokkent. De rechter gaat over tot een afweging van de belangen van de partijen. Enerzijds is het absolute verbod, zelfs in een gel-

dig reglement opgenomen, tot het houden van een huisdier een schending van de normen die in het algemeen gelden in onze samenleving, alsook een schending van het recht op privé-leven. Bovendien blijkt de erkende vennootschap de aanwezigheid reeds lang te dulden en staat niet vast dat het huisdier verantwoordelijk is voor een overdreven vorm van hinder. Die subjectieve hinder wordt echter verklaard door de hoge leeftijd van de betrokkene: daarom moet erop worden toegezien dat het huisdier niet te vaak alleen wordt gelaten (Rb. Luik (4), 16 januari 1990, *T.B.B.R.*, 1990, 474; zie ook *infra* in verband met de mogelijke beëindiging van de huurovereenkomst op grond van aanwezigheid van huisdieren).

3° De beëindiging van de huurovereenkomst en toepassingen van de leer van het rechtsmisbruik en de goede trouw

36. Meestal houden de toepassingen van de leer van rechtsmisbruik en/of de goede trouw verband met de beëindiging van de huurovereenkomst.

a. De gewone vormen van beëindiging van de huurovereenkomst

37. Naast de reglementaire vormen van beëindiging van de huurovereenkomst (bijvoorbeeld een te hoog inkomen) zijn sommige gemeenrechtelijke beëindigingsvormen, zoals de figuur van de ontbinding van de huurovereenkomst, ook van toepassing op de verhuur van sociale woningen. Vanuit de sociale doelstellingen van deze sector is de beoordeling van de ernst van de feiten die aanleiding geven tot een vraag tot ontbinding door de erkende vennootschap, specifiek en derhalve enigszins strenger. Er gebeurt in ieder geval een afweging tussen de ernst van de feiten en de gevolgen voor de huurder (zie ook *Overzicht*, 79-81, nrs. 123-125; «Kroniek (1987-1988)», 1258, nr. 33; «Kroniek sociale woninghuur», 328, nr. 22; zie hierover in het algemeen Hubeau, B., *Huisvestingsrecht*, o.c., 1075-1078).

38. In enkele gevallen gaat de vrederechter over tot beoordeling van de reden tot ontbinding die door de erkende vennootschap wordt aangevoerd. Wegens een gebrek aan bewijs, of een contradictorisch verhaal, of zelfs wanneer feiten zijn bewezen, maar «onbenullig» overkomen, wordt geen ontbinding uitgesproken (Vred. Schaarbeek (3), 15 mei 1992, onuitg., *A.R.*, nr. 6136, in ons bezit; Vred. Antwerpen (4), 27 februari 1991, onuitg., *A.R.*, nr. 20.570, in ons bezit). In een ander geval, een aanzienlijke huurachterstand, wordt een ontbinding wel aanvaard, ook als is er een fout geschied in de berekening van de achterstallige indexaanpassingen door de erkende vennootschap (Vred. Borgerhout, 28 maart 1989, onuitg., *A.R.*, nr. 5200, in ons bezit). Ook het storende gedrag van huurders, de schending van het rustig genot van de andere huurders en het aanbrengen van beschadigingen aan het gehuurde goed kunnen een aanleiding zijn voor een verwijdering van deze huurders door middel van de ontbinding van de huurovereenkomst (Vred. Marchienne-au-Pont, 27 oktober 1989, *J.L.M.B.*, 1990, 245; zie ook *Huurrecht*, 1994, nr. 59).

b. De beëindiging van de huurovereenkomsten: rechtsmisbruik en schending van de goede trouw

39. Over de mogelijke sancties op het houden van huisdieren, terwijl het reglement dit verbiedt, hadden wij het eerder (zie *supra*). In dit verband wordt ook de figuur van het rechtsmisbruik door de rechter gehanteerd ten aanzien van het gedrag van de erkende vennootschap. Hierbij wordt tevens telkens in overweging genomen dat de erkende vennootschappen een opdracht van algemeen belang behartigen enerzijds en dat de bevoegdheden en de rechten, die ze uitoefenen, derhalve doelgebonden zijn anderzijds (over rechtsmisbruik en schending van de goede trouw in de sociale huur; *Overzicht*, 75-79, nrs. 115-122; «Kroniek (1987-1988)», 1258, nr. 34; «Kroniek sociale woninghuur» 328, nr. 23; Hubeau, B. en Rauws, W., «De toepassing van de leer van het rechtsmisbruik in het huurrecht», *T.B.B.R.*, 1987, 121-122, nr. 13).

40. In een eerste geval wordt duidelijk verklaard dat de niet-naleving van het contractueel verbod om een huisdier te houden een onvoldoende ernstige tekortkoming is om de ontbinding van de huurovereenkomst ten laste van de huurder te rechtvaardigen. Voor zover er geen schade is toegebracht aan gemeenschappelijke of privatieve delen van andere bewoners, is het houden van een huisdier in onze samenleving gebruikelijk en toegelaten. Wanneer een erkende vennootschap gedurende zeven jaar geen ondubbelzinnig standpunt in dit verband inneemt, getuigt zij van een manifeste inbreuk op de zorgvuldigheidsverplichting en pleegt zij een manifest foutieve gedraging. Een vennootschap die systematisch en na elkaar verschillende mogelijke beëindigingsmechanismen voor de huurovereenkomst uitprobeert en de verwijdering van de huisdieren eist, begaat rechtsmisbruik. De sanctie kan bestaan in de vermindering van het gebruik van de misbruikte rechten tot een normaal gebruik of in herstel van de schade. Daarom wordt de eis tot geldigverklaring van de opzegging niet ingewilligd (Rb. Dendermonde (6), 20 februari 1989, *R.W.*, 1990-91, 616).

41. In een andere situatie is de uitspraak genuanceerder. De erkende vennootschappen hebben het recht om de uitoefening van het recht op privé-leven, met name het houden van huisdieren, aan voorwaarden te onderwerpen. Dat is bijvoorbeeld het geval door het opleggen van een verbod, wanneer de rechten van andere huurders zouden worden geschaad. Zij dienen immers ook het nodige te doen om alle mogelijke conflicten tussen huurders te vermijden. De niet-naleving van een contractueel verbod kan derhalve de ontbinding van de huurovereenkomst rechtvaardigen, maar door een onmiddellijke ontbinding te vorderen, maakt de erkende vennootschap misbruik van haar rechten. De rechter kent daarom nog een termijn van respijt toe (Vred. Hoei (2), 5 februari 1993, *T. Vred.*, 1993, 335; zie ook *Huurrecht*, 1994, nr. 60).

42. Het recht om een huisdier te houden wordt in beide uitspraken telkens ook geschraagd op de nationale en internationale erkenning van het recht op privé-leven.

43. Misbruik van recht maakt tevens uit een opzegging als gevolg van herhaalde klachten van medebewoners betreffende het onredelijk gedrag van de huurder, vastgesteld door de plaatselijke politie. Deze reden houdt volgens de Vrederechter te Ciney echter geen verband met de openbare en sociale doelstellingen van de erkende vennootschappen: daar-

om is deze opzegging een misbruik van recht (Vred. Ciney, 9 november 1988, *Rev. Rég. Dr.*, 1989, 322).

44. In een ander geval vordert de erkende vennootschap de ontbinding van de huurovereenkomst wegens wanbetaling. Het blijkt echter dat het gaat om een ongezonde woning en dat aan het gezin met negen personen een woning voor vier personen was toegewezen. Door dit te doen heeft de erkende vennootschap de verplichting om de overeenkomst te goeder trouw uit te voeren niet nageleefd. De huurder kan daarom ook de toewijzing vorderen van een aangepaste woning, eventueel met betaling van een dwangsom (Vred. Bastenaken, 20 mei 1990, *Dr. Quart Monde*, 1991, afl. 1, 46).

c. Andere toepassingen van rechtsmisbruik en goede trouw

45. Het overlijden van de huurder van een sociale woning maakt geen einde aan de huurovereenkomst. De erkende vennootschap, die bij gebrek aan de verwerping van de nalatenschap de rechtsoptvolger in de andere landstaal bij verstek laat veroordelen tot uitdrijving ... hoge gerechtskosten teweegbrengt, en elke poging tot minnelijke schikking liet liggen, oefent haar rechten uit op een wijze die de grenzen van het bedachtzame en het voorzichtige te buiten gaat. Ze begaat hierdoor een schending van de goede trouw (Vred. Sint-Jans-Molenbeek, 26 mei 1992, *T. Vred.*, 1993, 46; zie ook *Huurrecht*, 1994, nr. 61; over de gevolgen van een overlijden op de sociale huurovereenkomst, zie «Kroniek (1987-1988)», 1256, nr. 28).

IV. DE PREMIES EN TEGEMOETKOMINGEN INZAKE HUISVESTING

A. De bevoegdheid inzake geschillen over premies en tegemoetkomingen

46. De Raad van State is niet bevoegd om kennis te nemen van een geschil betreffende de weigering van een verhuis-, huur- en installatietoelage (R.v.St., nr. 32.363, 12 april 1989, *Adm. Publ. (M)*, 1989, 59) of van een verbeteringspremie (R.v.St., nr. 36.773, 28 maart 1991, *Adm. Publ. (M)*, 1991, 54). Pas in de genoemde periode verscheen een (oud) arrest van de Raad van State met eenzelfde uitspraak in verband met de weigering van een oprichtings- en verwervingspremie in het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest (R.v.St., nr. 26.153, 6 februari 1986, *Arr. R.v.St.*, 1986). Dit is reeds lang gevestigde rechtspraak van de Raad van State (zie *Overzicht*, 99-105, nrs. 147-161; «Kroniek (1987-1988)», 1258-1259, nrs. 35-38; zie ook Hubeau, B., *Huisvestingsrecht, o.c.*, 63-64).

47. Die principes worden toegepast in het geval van een weigering om in het kader van de verlening van een saneringspremie bepaalde werkzaamheden in aanmerking te nemen voor de berekening van de premie. Aangezien het gaat om in de reglementering vastgestelde voorwaarden en de beslissing om bepaalde werkzaamheden niet in aanmerking te nemen een «louter rechtserkende of declaratieve beslissing» is, behoort de kennisneming van deze geschillen tot de bevoegdheid van de gewone rechter (R.v.St., nr. 36.773, 28 maart 1991, *T.B.P.*, 1992, 594).

48. Ook de voordelen inzake leningen voor mijnwerkers creëren subjectieve rechten, zo is duidelijk bevestigd in het arrest van het Arbitragehof van 12 juli 1996 (Arb. Hof, nr. 49/96, 12 juli 1996, *B.S.*, 1 augustus 1996, *R.W.*, 1996-97, 560, noot Hubeau, B.).

B. DE TECHNISCHE ASPECTEN VAN DE PREMIEREGLEMENTERING

49. Het Hof van Cassatie heeft zich uitgesproken over de premie tot rehabilitatie van verbeterbare woningen gelegen in het Waalse Gewest (besluit van de Waalse Gewestregering van 27 oktober 1982 tot instelling van een premie voor de rehabilitatie van verbeterbare woningen). Deze kan slechts worden toegekend aan de persoon die werkelijk de kosten van de rehabilitatiewerken betaalt. Dit blijkt uit de voorwaarden waaraan de verlening van deze premie is gekoppeld (Cass., 3 maart 1994, *Amén.*, 1994, 294, *Arr. Cass.*, 1994, nr. 106).

50. In verband met deze zelfde rehabilitatiepremie wordt gepreciseerd dat de verbetering betrekking moet hebben op een bestaande woning en niet als voorwerp kan hebben de verbouwing van een onroerend goed, waardoor het aantal woningen erdoor toeneemt. Voor een dergelijke operatie kan de premie niet worden toegekend. Vermeldingen in dit verband in de koopakte heeft geen invloed op de toepassing van deze regeling (R.v.St., nr. 32.882, 28 juni 1989, *Adm. Publ. (M)*, 1989, 99).

51. Een vonnis betreft de interpretatie van het begrip «werken» bij de toepassing van de reglementering inzake de rehabilitatiepremie. De reglementering maakt in dat verband geen onderscheid tussen de levering van materialen en het gebruik ervan. De premie is verschuldigd vanaf het ogenblik dat blijkt dat de voorwaarden zijn vervuld: het is dus van geen belang dat de aanmaak van de geleverde materialen niet is gebeurd op de plaats die word gerehabiliteerd. De rechter legt het begrip werken duidelijk ruim uit, aangezien de bepaling van het besluit van 27 oktober 1982 met de respectieve begripsomschrijvingen geen precisering oplevert (Rb. Namen (1), 25 september 1988, *J.L.M.B.*, 1990, 639, noot Neuray, J.F., «Primes à la réhabilitation - De la notion de 'travaux'», die de beslissing goedkeurt).

52. Wanneer een gebouw zich bevindt op het grondgebied van twee gewesten, is er geen reden om als criterium voor de toekenning van de premies de administratieve of fiscale verblijfplaats aan te nemen, noch het postadres. In dit verband kan men van de twee premies profiteren, voor zover deze proportioneel worden verdeeld over de werken, naar gelang ze op het grondgebied van één van beide gewesten worden uitgevoerd en voor zover de uitbetaling proportioneel geschiedt (Rb. Brussel (6), 17 september 1990, *J.L.M.B.*, 1993, 824 (verkort)).

C. DE AANSPRAKELIJKHEID VAN BEROEPSMENSEN INZAKE PREMIES EN TEGEMOETKOMINGEN

53. Nog een andere aangelegenheid is de sanctie tegen een aannemer die de reglementering in dezen (wellicht te goeder trouw) onjuist heeft toegepast. De enige sanctie die door het besluit van de Waalse Gewestregering uitdrukkelijk is bepaald, is de intrekking van de erkenning. Ongeacht

deze vaststelling en mede door de incoherentie tussen bepalingen in het besluit, vindt de Raad van State dat deze sanctie manifest niet in verhouding staat tot de aanleiding (R.v.St., nr. 32.882, 28 juni 1989, *Adm. Publ. (M)*, 1989, 99). Om de intrekking te rechtvaardigen moet het werkelijk gaan om een professionele fout die in verhouding staat tot de bestaande sanctie, of om zich herhaaldelijk voordoende tekortkomingen die blijken geven van onbekwaamheid of van duidelijke onzorgvuldigheid (R.v.St., nr. 39.194, 8 april 1992, *Adm. Publ. (M)*, 1992, 92).

54. Het is overigens de verplichting van de architect om de opdrachtgever te wijzen op het bestaan van diverse premies en tegemoetkomingen. Bovendien heeft hij de verplichting de bouwplannen dermate op te maken dat de opdrachtgever deze premies ook kan verkrijgen. De schadevergoeding wordt *ex aequo et bono* vastgesteld (Vred. Luik (1), 19 maart 1993, *J.L.M.B.*, 1994, 134, noot Louveaux, B., «Primes à la construction et responsabilité des architectes, entrepreneurs et promoteurs»). De fout kan er tevens in bestaan dat het werk vertraging oploopt, zodat de premie niet meer kan worden verkregen (Rb. Aarlen, 30 april 1987, *J.L.M.B.*, 1987, 1.117) of dat de aannemer een andere rechtspersoon wordt, zodat niet meer aan de wettelijke voorwaarden is voldaan (Rb. Luik, 16 mei 1991, *J.L.M.B.*, 1992, 385).

55. In een ander geval wordt beslist dat een architect, die als opdracht heeft een schatting te verrichten met het oog op de aanvraag voor een rehabilitatiepremie, aansprakelijk is, wanneer hij een fout begaat, die tot gevolg heeft dat de premie wordt geweigerd of teruggevorderd. Zijn verplichtingen bestaan er onder meer in de nodige documenten aan de administratie te bezorgen binnen de gestelde of een redelijke termijn. Hij moet tevens meedelen dat de opdrachtgever het werk niet mag aanvangen vooraleer de formaliteiten zijn vervuld. Daarbij mag hij er wel van uitgaan dat er geen werkzaamheden zullen worden aangevat, vooraleer ten aanzien van de kopers de opschortende voorwaarde, die betrekking heeft op het verkrijgen van een hypothecair krediet, is vervuld (Luik (11), 29 oktober 1993, *J.L.M.B.*, 1994, 129). In een ander geval is de erkende schatter persoonlijk verantwoordelijk, wanneer als gevolg van zijn handelingen de premie niet kan worden uitgekeerd: de reglementering bepaalt immers dat een aanvraag voor de premie een bestek van het werk moet bevatten; bovendien mag het werk niet worden aangevat vóór de opmaak van een bestek (Rb. Aarlen, 13 mei 1992, *Rev. Rég. Dr.*, 1992, 427).

V. DE VERKOOP VAN SOCIALE WONINGEN

56. Wanneer sociale woningen worden aangekocht, dient de betrokkene aan een aantal voorwaarden te voldoen om daarvoor in aanmerking te komen, maar dienen na de eigendomsoverdracht nog een aantal verbintenissen te wor-

den nageleefd (zie ook *Overzicht*, 81-83, nrs. 127-129; over de verkoop van sociale woningen in het algemeen, zie Hubeau, B., *Huisvestingsrecht, o.c.*, 1085-1093).

57. In een eerste geval is in de verkoopakte opgenomen dat de koper gedurende tien jaar niet het recht heeft om het verkochte goed te vervreemden, zonder de machtiging van de erkende bouwmaatschappij. Bij niet-naleving van deze verbintenis zou een schadevergoeding van 20% van de verkoopprijs dienen te worden betaald. De koper heeft tweeënhalve maand vóór het verstrijken van de genoemde termijn zijn woning verkocht zonder de machtiging. Hij heeft bij deze verkoop geen winst gemaakt. Door de betaling van de integrale schadevergoeding te vragen oefent de erkende vennootschap de overeenkomst uit op een manier die strijdig is met de goede trouw: zij put daar een voordeel uit voor zichzelf, dat buiten verhouding staat tot de wederkerige last die voor de kopers ontstaat (Brussel (20), 16 januari 1992, *R.W.*, 1994-95, 950).

58. Wanneer in geval van verkoop van de woning gedurende de gestelde termijn een toelating is verleend door de erkende vennootschap onder voorbehoud van de uitoefening van een recht van voorkoop door de verkoper, en deze laatste op dat recht geen beroep doet, begaat de koper door de verkoop geen contractuele fout. Het strafbeding heeft dan ook geen uitwerking (Rb. Nijvel, 23 februari 1988, *J.L.M.B.*, 1989, 618).

59. In een andere casus sprak de Rechtbank van Eerste Aanleg te Kortrijk zich uit over de aard van de schadevergoeding bij verkoop van een sociale woning binnen de gestelde termijn. Het gaat om een geldig schadebeding, dat door de rechter niet mag worden gematigd of verminderd (artikel 1152 van het Burgerlijk Wetboek). Deze vaststelling wordt nog versterkt in het licht van de opdracht van algemeen belang van de erkende vennootschappen (Rb. Kortrijk, 28 september 1993, onuitg., besproken in: *Informatiebulletin Vlaamse Huisvestingsmaatschappij*, 1993, afl. 6, 38).

VI. VRAGEN IN VERBAND MET BEVOEGDHEID

60. Luidens een vonnis van de Arrondissementsrechtbank te Antwerpen gaat het, wanneer een gedeelte van de vordering ertoe strekt een aangepaste sociale huurwoning te doen toewijzen, waarop een aspirant-huurder een voorrangrecht heeft naar aanleiding van de inwilliging van een verhaal, ons inziens ten onrechte, om een administratieve aangelegenheid. Daarvoor zijn de administratieve rechtscolleges bevoegd (Arrondrb. Antwerpen, 4 april 1989, *R.W.*, 1989-90, noot Hubeau, B., «De verhuring van sociale woningen en de rechtsmacht van de burgerlijke en administratieve rechtscolleges», die het vonnis afkeurt).

Bernard HUBEAU

RECHTSPRAAK

ARBITRAGEHOF

12 JULI 1996

Voorzitter: de h. Melchior

Rapporteurs: de hh. François en Coremans

Advocaten: mr. Traest

Grondwet – Gelijkheid en niet-discriminatie – Strafvordering – Verjaringstermijn van wanbedrijven

Art. 21 van de wet van 17 april 1878 houdende de voorafgaande titel van het Wetboek van Strafvordering, gewijzigd bij art. 25 van de programmawet van 24 december 1993, schendt de artt. 10 en 11 Gw. niet.

Arrest nr. 46/96

I. Onderwerp van de prejudiciële vragen

A. Bij arrest van 6 oktober 1995 inzake het openbaar ministerie tegen S., heeft het Hof van Beroep te Bergen de volgende prejudiciële vraag gesteld:

«Vormt de verlenging van de verjaringstermijn van de strafvordering betreffende een wanbedrijf, die is voorgeschreven bij artikel 25 van de wet van 24 december 1993, doordat dit onmiddellijk van toepassing is op alle strafvorderingen die vóór de inwerkingtreding ervan tot stand zijn gekomen en op die datum nog niet zijn verjaard, en doordat het voor een beklaagde voor wie de verjaring van de strafvordering reeds is gestuit volgens de criteria van de oude wet (drie jaar), een tweede, langere (vijf jaar) termijn invoert, een discriminatie die in strijd is met de artikelen 10 en 11 van de Grondwet, ten opzichte van de situatie van beklaagden die, op basis van de datum waarop de feiten zijn gepleegd, verjaringstermijnen van dezelfde duur kennen (dus 2 x 3 jaar of 2 x 5 jaar)?»

Die zaak is ingeschreven onder nummer 897 van de rol van het Hof.

B. Bij vonnis van 7 februari 1996 inzake het openbaar ministerie tegen B. en R. heeft de Correctionele Rechtbank te Charleroi de volgende prejudiciële vraag gesteld:

«Vormt de verlenging van de verjaringstermijn van de strafvordering betreffende een wanbedrijf, die is voorgeschreven bij artikel 25 van de wet van 24 december 1993, doordat dit onmiddellijk van toepassing is op alle strafvorderingen die vóór de inwerkingtreding ervan tot stand zijn gekomen en op die datum nog niet zijn verjaard, en doordat het voor een beklaagde voor wie de verjaring van de strafvordering reeds is gestuit volgens de criteria van de oude wet (drie jaar), een tweede, langere (vijf jaar) termijn invoert, een discriminatie die in strijd is met de artikelen 10 en 11 van de Grondwet, ten opzichte van de situatie van beklaagden die, op basis van de datum waarop de feiten zijn gepleegd, verjaringstermijnen van dezelfde duur kennen (dus 2 x 3 jaar of 2 x 5 jaar)?»

Die zaak is ingeschreven onder nummer 935 van de rol van het Hof.

...

IV. In rechte

...

B.1. Artikel 21 van de wet van 17 april 1878 houdende de voorafgaande titel van het Wetboek van Strafvordering is gewijzigd bij artikel 25 van de programmawet van 24 december 1993, dat in werking is getreden op 31 december 1993 (artikel 26, § 3): de verjaringstermijn van wanbedrijven wordt van drie op vijf jaar gebracht. Het ongewijzigde artikel 22 van dezelfde titel bepaalt van zijn kant dat de daden van onderzoek en vervolging die binnen de bij artikel 21 bepaalde termijn zijn verricht, een nieuwe termijn «van gelijke duur» doen lopen.

B.2. In tegenstelling met wat wordt beweerd in de memorie van de beklaagde voor het verwijzende rechtscollege in de zaak met rolnummer 897, heeft de betwiste bepaling geen terugwerkende kracht, in die zin dat zij de verjaringen die vóór de inwerkingtreding van die bepaling werden bereikt, niet in het geding brengt. In werkelijkheid is die bepaling van onmiddellijke toepassing doordat zij toepasselijk is op de strafvorderingen die niet verjaard zijn op het ogenblik waarop zij in werking treedt – 31 december 1993 – zelfs indien, vóór dat ogenblik, het misdrijf is begaan en de verjaring gestuit. Indien de verjaring bij de inwerkingtreding van de nieuwe wet niet is bereikt, doet elke handeling die de verjaring vóór of na die inwerkingtreding stuit, minder dan vijf jaar na het misdrijf, een termijn van vijf jaar lopen.

B.3. De grondwettelijke regels van de gelijkheid en de niet-discriminatie sluiten niet uit dat een verschil in behandeling tussen categorieën van personen wordt ingesteld, voor zover dat verschil op een objectief criterium berust en het redelijk verantwoord is.

Het bestaan van een dergelijke verantwoording moet worden beoordeeld rekening houdend met het doel en de gevolgen van de betwiste maatregel en met de aard van de ter zake geldende beginselen; het gelijkheidsbeginsel is geschonken wanneer vaststaat dat er geen redelijk verband van evenredigheid bestaat tussen de aangewende middelen en het beoogde doel.

B.4. De prejudiciële vragen brengen noch het recht van de wetgever om de verjaringstermijnen te verlengen, noch het fundamentele verschil tussen de verjaarde strafvorderingen en de strafvorderingen die nog niet zijn verjaard op het ogenblik waarop de wijzigingswet in werking treedt, in het geding.

B.5. De bewoordingen van de vragen «reeds is gestuit volgens de criteria van de oude wet (drie jaar)» maken allusie op het feit dat die criteria, in de eerste plaats ten tijde van het misdrijf, in de tweede plaats ten tijde van de stuiting, in de geest van de beklaagde de verwachting hebben kunnen wekken van een verjaring na drie jaar. Het bekritiseerde verschil in behandeling is dan datgene dat de beklaagden raakt wier door de oude wet gewekte verwachtingen door de nieuwe wet worden gedwarsboemd. Een dergelijke kritiek komt

erop neer dat aan de nieuwe wet wordt verweten dat zij niet in een overgangsstelsel heeft voorzien.

B.6. Het ware weliswaar denkbaar geweest oog te hebben voor dergelijke verwachtingen door een veralgemening van de zorg die de wetgever laat blijken in een geval dat in sommige opzichten analoog is, wanneer hij in artikel 2 van het Strafwetboek bepaalt: «Geen misdrijf kan worden gestraft met straffen die bij de wet niet waren gesteld voordat het misdrijf werd gepleegd». Maar terwijl de rechtsonzekerheid die voortvloeit uit de invoering van straffen waarin niet was voorzien op het ogenblik waarop het misdrijf werd begaan, niet vatbaar is voor verantwoording, is zulks niet het geval met de rechtsonzekerheid die te maken heeft met het feit dat een misdrijf dat reeds strafbaar was op het ogenblik waarop het werd begaan, nog met dezelfde straffen zou kunnen worden gestraft na het verstrijken van de verwachte termijn van verjaring.

B.7. Door niet in overgangsmaatregelen te voorzien heeft de wetgever de artikelen 10 en 11 van de Grondwet, noch afzonderlijk gelezen, noch gelezen in samenhang met artikel 2 van het Strafwetboek of met de artikelen 6 en 7 van het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens, geschonden.

HOF VAN CASSATIE

2e KAMER – 30 MEI 1995

Voorzitter: de h. Holsters

Rapporteur: de h. Frère

Openbaar ministerie: de h. De Swaef

Advocaat: mr. Delahaye

Bewijs – In strafzaken – Telefoontap – In buitenland – Regelmatigheid

De strafrechter vermag slechts een strafbaar feit bewezen te verklaren op grond van een regelmatig verkregen bewijs.

Hij moet ook de regelmatigheid van in het buitenland verkregen bewijs beoordelen, waarbij hij in aanmerking dient te nemen, enerzijds, dat de vreemde wetgeving de gebruikte wijze van verkrijging van bewijs toelaat en deze bovendien niet strijdig is met de Belgische openbare orde, die mede wordt bepaald door de internationale en supranationale rechtsnormen, zoals de bepalingen van het E.V.R.M., en, anderzijds, dat het bewijs in het buitenland overeenkomstig de vreemde wet is verkregen.

M.

Gelet op het bestreden arrest, op 27 juni 1994 op verwijzing door het Hof van Beroep te Gent gewezen;

Gelet op het arrest van het Hof van 19 oktober 1993;

Gelet op eisers memorie waarvan een door de griffier van het Hof voor eensluidend verklaarde kopie aan dit arrest is gehecht en ervan deel uitmaakt:

Over het derde middel:

Wat het derde onderdeel betreft:

Overwegende dat de strafrechter een strafbaar feit slechts vermag bewezen te verklaren op grond van regelmatig verkregen bewijs;

Dat hij ook de regelmatigheid van in het buitenland verkregen bewijs moet beoordelen, waarbij hij in aanmerking dient te nemen, enerzijds, dat de vreemde wetgeving de gebruikte wijze van verkrijging van bewijs toelaat en deze bovendien niet strijdig is met de Belgische openbare orde, die mede wordt bepaald door de internationale en supranationale rechtsnormen, zoals de bepalingen van het E.V.R.M., anderzijds, dat het bewijs in het buitenland overeenkomstig de vreemde wet werd verkregen;

Overwegende dat eiser bij de appelrechters heeft aangevoerd dat zonder de aanwezigheid van de volledige dossiers van Nederland en Zwitserland onmogelijk nagegaan kan worden of de uitgevoerde af luisterpraktijken beantwoorden aan de vereisten van artikel 8 E.V.R.M., of aan de vereisten van respectievelijk de Nederlandse of de Zwitserse wet, doordat onder meer niets blijkt over enige beschikking die verleend zou zijn krachtens artikel 125 g van het Nederlandse Wetboek van Strafvordering, of over de afwezigheid van de maximering in de tijd en de duur van het tappen, proces-verbalen van het af luisteren laattijdig werden opgesteld, voor de Zwitserse wet eiser voorafgaand aan de telefoontap verdacht moest zijn, hetgeen een schending van zijn recht van verdediging inhoudt en geen eerlijk proces oplevert;

Overwegende dat de appelrechters door de overweging: «zelfs zonder dat de desbetreffende stukken in de Belgische bundel aanwezig zijn, mag er niet aan getwijfeld worden dat de telefoonbewaking wettig is geschied, aangezien ze tot stand is gekomen door ambtenaren die ze niet konden noch mochten uitvoeren zonder naleving van de door een uitzonderingswet voorgeschreven procedure», eiser de mogelijkheid tot betwisting in concreto van de regelmatigheid van het in buitenland verkregen bewijs ontzeggen, daardoor zijn recht van verdediging schenden;

Dat het middel in zoverre gegrond is;

...

NOOT – *Over in het buitenland verkregen bewijs*

1. Na dit arrest, dat slechts een verdere uitwerking is van de vroegere rechtspraak (Cass., 12 oktober 1993, *Pas.*, 1993, I, nr. 404), zal menig penalist zich wellicht afvragen hoe het openbaar ministerie dan wel de regelmatigheid van een in het buitenland verkregen bewijs kan aantonen teneinde het recht van verdediging te eerbiedigen en meteen ook de censuur van het Hof van Cassatie te vermijden.

2. Ons lijkt het raadzaam telkens aan de vreemde justitiële overheden een afschrift te vragen van de wetgeving inzake af luisterpraktijken en bovendien te laten preciseren of hun nationale wetgeving de gebruikte bewijsvergaring toelaat en de telefoontap in concreto overeenkomstig hun geldende wetgeving werd verricht.

3. Van het openbaar ministerie kan men niet eisen dat het volledige strafdossier waarover de vreemde overheid beschikt, wordt overgelegd, maar wel dat voldoende gegevens worden verstrekt waaruit de regelmatigheid van de onderzoeksmaatregel kan blijken.

A. Vandeplas

HOF VAN CASSATIE

3e KAMER – 13 MEI 1996

Voorzitter: de h. Marchal

Rapporteur: de h. Dhaeyer

Openbaar ministerie: mevr. De Raeve

Advocaten: mrs. Houtekier en Simont

Werkloosheid – Recht op uitkeringen – Langdurige werkloosheid – Schorsing – 1. Verwittiging – Administratief beroep – Afwezigheid – 2. Beslissing – Beroep bij arbeidsrecht – Gronden – Omvang

1. De bepalingen van art. 82, §§ 1 en 2, *Werkloosheidsbesluit 1991* (gew. K.B. 14 sept. 1992) hebben enkel betrekking op het administratief beroep wegens bepaalde gronden ingesteld tegen de verwittiging tot schorsing aan de langdurig werkloze gegeven door de directeur van het werkloosheidsbureau.

2. De werkloze die de beslissing tot schorsing van de directeur van het arbeidsbureau voor het arbeidsgerecht betwist, kan zich beroepen op de gronden bepaald in art. 82 *Werkloosheidsbesluit 1991* (gew. K.B. 14 sept. 1992), ook al heeft hij tegen de verwittiging van schorsing geen administratief beroep ingesteld.

U. t/ R.V.A.

Gelet op het bestreden arrest, op 9 februari 1995 door het Arbeidshof te Brussel gewezen;

...

Overwegende dat, krachtens de bepalingen van artikel 82, §§ 1 en 2, van het *Werkloosheidsbesluit* (1991), gewijzigd bij koninklijk besluit van 14 september 1992, de werkloze aan wie de directeur van het werkloosheidsbureau de in artikel 81 van dat besluit bedoelde verwittiging heeft gezonden, een administratief beroep moet instellen indien hij de verwittiging tot schorsing wil betwisten op de gronden die dat artikel vermeldt;

Dat deze bepalingen enkel betrekking hebben op het administratief beroep wegens bepaalde gronden tegen de verwittiging tot schorsing;

Overwegende dat de arbeidsgerechten, krachtens de artikelen 7, § 11, van de besluitwet van 28 december 1944 en 580, 2°, van het *Gerechtigd Wetboek*, bevoegd zijn om de wetigheid van de beslissing tot schorsing van de directeur, ten aanzien van de wetten en de vorderingen inzake werkloosheid te toetsen en uitspraak te doen over de rechten die uit die wettelijke bepalingen voortvloeien;

Dat uit de voornoemde wetsbepalingen volgt dat de werkloze die de beslissing tot schorsing van de directeur voor het arbeidsgerecht betwist, zich daarbij kan beroepen op de gronden, bepaald in voormeld artikel 82 van het *Werkloosheidsbesluit* (1991), ook al heeft hij tegen de verwittiging tot schorsing geen administratief beroep, als bedoeld in dat artikel, ingesteld;

Dat het arrest, door anders te oordelen, de voormelde bepalingen schendt;

...

NOOT – Door de wijziging van art. 82 *Werkloosheidsbesluit 1991* bij K.B. van 8 maart 1995 (inwerkingtreding

21 maart 1995) is het administratief beroep in kwestie opnieuw facultatief geworden.

HOF VAN CASSATIE

3e KAMER – 13 MEI 1996

Voorzitter: de h. Marchal

Rapporteur: de h. Verougstraete

Openbaar ministerie: mevr. De Raeve

Advocaten: mrs. Verbist en Bützler

1. Gezinsbijslag – Gewaarborgde gezinsbijslag – Vreemdeling – Aspirant-vluchteling – Verblijfsvoorwaarde – 2. Vreemdeling – Vluchteling – Begrip – Erkenning – Aanvraag – Vluchtelingenverdrag – Rechtstreekse werking – Discriminatieverbod – Draagwijdte – Aspirant-vluchteling – Bijstand voor levensonderhoud

1. Om recht te hebben op gewaarborgde gezinsbijslag moet de vluchteling die niet als zodanig erkend is maar enkel een aanvraag tot erkenning heeft ingediend, werkelijk en ononderbroken in België hebben verbleven gedurende ten minste de laatste vijf jaar die de indiening van de aanvraag om gewaarborgde gezinsbijslag voorafgaan.

2. De bepalingen van het *Vluchtelingenverdrag 1951* en van het *Aanvullend Protocol 1967* hebben rechtstreekse werking inzake de gelijke behandeling van nationale onderdanen en vluchtelingen in aangelegenheden van ondersteuning en bijstand van overheidswege ter voorziening in het levensonderhoud. Die gelijkstelling geldt, eventueel met terugwerkende kracht, voor de persoon die krachtens de toepasselijke wetgeving de hoedanigheid van vluchteling bezit en als zodanig is erkend.

De non-discriminatiebepaling van het I.V.B.P.R. sluit niet uit dat de nationale wetgever de aspirant-vluchteling, tijdens de periode van onderzoek van zijn toestand, niet gelijkstelt met de erkende vluchteling die een definitief statuut heeft, of met de Belgen.

A. t/ Rijksdienst voor Kinderbijslag

Gelet op het bestreden arrest, op 8 juni 1995 door het Arbeidshof te Brussel gewezen;

...

Wat het eerste onderdeel betreft:

Overwegende dat, krachtens artikel 1, eerste lid, van de wet van 20 juli 1971 tot instelling van een gewaarborgde gezinsbijslag, gezinsbijslag toegekend kan worden ten behoeve van het kind dat uitsluitend of hoofdzakelijk ten laste is van een natuurlijke persoon die in België verblijft; dat, krachtens het tweede lid van dit artikel, de natuurlijke persoon bedoeld in het eerste lid die geen Belg of onderdaan van een lidstaat van de Europese Gemeenschap is, en die geen staatloze of vluchteling is in de zin van de vreemdelingenwet van 15 december 1980, werkelijk en ononderbroken verbleven moet hebben in België gedurende ten minste de laatste vijf jaar die de indiening van de aanvraag om gewaarborgde gezinsbijslag voorafgaan;

Dat een vluchteling in de zin van de wet van 15 december 1980 de vreemdeling is die als dusdanig erkend is en niet die-

gene die zich slechts vluchteling heeft verklaard of gevraagd heeft om als dusdanig te worden erkend;

Dat de omstandigheid dat de erkenning als vluchteling declaratoir is, niet tot gevolg heeft dat, vóór dat die erkenning wordt verkregen, degene die enkel een aanvraag heeft gedaan de volledige rechten kan uitoefenen die aan de erkende vluchtelingen door de wet zijn gegeven;

Overwegende dat, krachtens artikel 23 van het Verdrag van 28 juli 1951 en artikel 1.2 van het Protocol van 31 januari 1967, de verdragsluitende Staten de regelmatig op hun grondgebied verblijvende vluchtelingen op dezelfde wijze als hun onderdanen zullen behandelen wat de ondersteuning en bijstand van overheidswege ter voorziening van het levensonderhoud betreft;

Dat die verdragsbepaling rechtstreekse werking heeft in de Belgische interne rechtsorde en dat bij conflict de door het Verdrag bepaalde norm voorrang heeft;

Dat uit die verdragsbepaling volgt dat de in het verdrag bedoelde gelijkschakeling slechts geldt, eventueel met terugwerkende kracht, voor de persoon die krachtens de toepasselijke wetgeving de hoedanigheid van vluchteling bezit en als dusdanig erkend is;

Overwegende dat het arrest, dat vaststelt dat eiseres geen erkende vluchteling is en om die reden beslist dat eiseres voorlopig geen aanspraak kan maken op gezinsbijslag, de in het onderdeel aangewezen wetsbepalingen niet schendt;

Dat het onderdeel niet kan worden aangenomen;

Wat het tweede onderdeel betreft:

Overwegende dat, krachtens artikel 26 van het Verdrag van 19 december 1966 inzake burgerrechten en politieke rechten, allen gelijk zijn voor de wet en zonder discriminatie aanspraak hebben op gelijke bescherming door de wet;

Dat die regel niet uitsluit dat de nationale wetgever een verschil in behandeling tussen categorieën van personen instelt, voor zover dat verschil op een objectief criterium berust en redelijk verantwoord is;

Dat het onderscheid tussen wie enkel de erkenning als vluchteling gevraagd heeft en degene die als dusdanig na onderzoek erkend is, berust op een objectief criterium;

Dat het redelijk verantwoord is dat de kandidaat-vluchteling van wie in het ongewisse blijft of hij effectief aan de door het verdrag en de wet opgelegde vereisten voor het verkrijgen van de hoedanigheid van vluchteling beantwoordt, tijdens de periode van onderzoek van zijn toestand, met de erkende vluchteling die een definitief statuut heeft of met de Belgen niet wordt gelijkgeschakeld;

Dat het onderdeel niet kan worden aangenomen;

...

NOOT – 1. Op 13 mei 1996 wees het Hof van Cassatie nog een soortgelijk arrest m.b.t. de toekenning van het bestaansminimum aan een (nog) niet erkende vluchteling (Cass., nr. S.95.0119N in de zaak G. t/ O.C.M.W. Evere).

2. Zie in dezelfde zin m.b.t. het recht op werkloosheidsuitkeringen, in dit nummer Cass., 17 juni 1996, in de zaak R.V.A. t/ B..

HOF VAN CASSATIE

3e KAMER – 17 JUNI 1996

Voorzitter: de h. Marchal

Rapporteur: de h. Boes

Openbaar ministerie: mevr. De Raeve

Advocaten: mrs. Simont en Delahaye

1. Werkloosheid – Toelaatbaarheidsvoorwaarden – Vreemde werknemers – Politiek vluchteling – Aanvraag tot erkenning – Voorlopig verrichten van arbeid – Administratieve toelating – Gevolg – 2. Vreemdeling – Vreemde werknemer – Vluchtelingenverdrag – Gelijksstelling met nationaal onderdaan – Politiek vluchteling – Aanvraag tot erkenning – Werkloosheid – Recht op uitkeringen

1. De omstandigheid dat een vreemde werknemer een aanvraag tot erkenning als politiek vluchteling heeft ingediend, en dat hij, op grond van een administratieve richtlijn, toelating kreeg tot het voorlopig verrichten van arbeid alvorens een arbeidskaart te hebben verkregen, wettigt niet de rechterlijke beslissing dat de belanghebbende tot het recht op werkloosheidsuitkeringen moet worden toegelaten. Daartoe is o.m. de erkenning als politiek vluchteling vereist.

2. Krachtens de vigerende wets- en verdragsbepalingen inzake vluchtelingen en vreemdelingen geldt de gelijkstelling van vreemdelingen met Belgische onderdanen, betreffende het recht op werkloosheidsuitkeringen, slechts voor de persoon die de hoedanigheid van vluchteling bezit en als zodanig is erkend. Een verzoek tot erkenning als politiek vluchteling volstaat daartoe niet.

R.V.A. t/ B.

Gelet op het bestreden arrest, op 8 september 1995 door het Arbeidshof te Gent, afdeling Brugge, gewezen;

Wat het eerste onderdeel betreft:

Overwegende dat, krachtens artikel 43, § 1, van het Werkloosheidsbesluit van 25 november 1991, onverminderd de voorgaande bepalingen van dit besluit, de vreemde of staatloze werknemer slechts tot het recht op werkloosheidsuitkeringen wordt toegelaten indien hij voldoet aan de wetgeving die betrekking heeft op de vreemdelingen en op die welke betrekking heeft op de tewerkstelling van vreemde arbeidskrachten;

Overwegende dat, behoudens uitzonderingen die te dezen niet van belang zijn, een werknemer die de Belgische nationaliteit niet bezit, overeenkomstig de artikelen 7 en 8 van het koninklijk besluit nr. 34 van 20 juli 1967, in België geen arbeid mag verrichten zonder vooraf een arbeidskaart te hebben verkregen, dan wel te worden toegelaten tot het voorlopig verrichten van arbeid onder de voorwaarden bepaald in artikel 20 van het ministerieel besluit van 19 december 1967;

Dat laatstgenoemd artikel onder 2° bepaalt dat de werknemer die krachtens artikel 5, tweede lid, van het koninklijk besluit van 6 november 1967 een arbeidskaart kan verkrijgen zonder dat rekening wordt gehouden met de nationale arbeidsmarkt, voorlopig arbeid mag verrichten alvorens een arbeidskaart te hebben verkregen;

Dat, blijkens de artikelen 1 en 2 van het ministerieel besluit van 15 juli 1969, in afwijking van artikel 5 van het koninklijk besluit van 6 november 1967, geen rekening wordt gehouden met de nationale arbeidsmarkt wanneer het gaat om, onder meer, in België erkende politieke vluchtelingen;

Overwegende dat het arrest vaststelt dat verweerder van Roemeense nationaliteit is en dat hij een aanvraag indiende tot het verkrijgen van het statuut van politiek vluchteling, waarop nog geen beslissing is genomen; dat het arrest vaststelt dat verweerder, op grond van een administratieve richtlijn, buiten de wetgeving, toegelaten werd tot het voorlopig verrichten van arbeid; dat het arrest oordeelt dat het onderscheid tussen erkende en nog niet-erkende politieke vluchtelingen hier niet relevant is;

Dat het arrest op die gronden beslist dat verweerder moet worden toegelaten tot het recht op werkloosheidsuitkeringen;

dat het arrest aldus de beslissing niet naar recht verantwoordt;

Dat het onderdeel gegrond is;

Wat het tweede onderdeel betreft:

Overwegende dat, krachtens artikel 24, 1, b, van het Verdrag van 28 juli 1951 betreffende de status van vluchteling, opgemaakt te Genève, goedgekeurd bij wet van 26 juni 1953, de verdragsluitende staten de regelmatig op hun grondgebied verblijvende vluchtelingen op dezelfde wijze moeten behandelen als de onderdanen wat betreft de wettelijke voorschriften betreffende de werkloosheid;

Overwegende dat, krachtens artikel 48 van de wet van 15 december 1980 betreffende de toegang tot het grondgebied, het verblijf, de vestiging en de verwijdering van vreemdelingen, als vluchteling kan worden erkend de vreemdeling die voldoet aan de voorwaarden die te dien einde gesteld worden door de internationale overeenkomsten die België binden; dat, krachtens artikel 49, lid 1, 2°, en 3°, van die wet, als vluchteling wordt beschouwd en tot verblijf of vestiging in het Rijk wordt toegelaten: de vreemdeling die als vluchteling is erkend door de minister van Buitenlandse Zaken of door de internationale overheid waaraan de minister zijn bevoegdheid heeft overgedragen, en de vreemdeling die als vluchteling wordt erkend door de commissaris-generaal voor de vluchtelingen en de staatlozen;

Dat uit voormelde verdrags- en wetsbepalingen volgt dat de in voormeld artikel 24, 1, b, van het verdrag van 28 juli 1951 bedoelde gelijkstelling slechts geldt, eventueel met terugwerkende kracht, voor de persoon die krachtens de toepasselijke wetgeving de hoedanigheid van vluchteling bezit en als dusdanig erkend is;

Overwegende dat het arrest vaststelt dat verweerder een verzoek tot erkenning als politiek vluchteling heeft ingediend maar dat er nog geen beslissing is genomen; dat het arrest oordeelt dat verweerder op grond van voormeld artikel 24, 1, b, van het verdrag van 28 juli 1951, «waarbij geen onderscheid gemaakt wordt tussen een kandidaat-politieke vluchteling en een erkend politieke vluchteling» en op grond van zijn arbeidsprestaties gedurende «voldoende arbeidsdagen dient te worden toegelaten tot het recht op werkloosheid met ingang van 17 augustus 1993»;

Dat het arrest aldus de voormelde verdrags- en wetsbepalingen en artikel 43, § 1, van het Werkloosheidsbesluit van 25 november 1991 schendt;

Dat het onderdeel gegrond is;

...

NOOT – Zie in dit nummer ook Cass., 13 mei 1996, inzake A. t/ Rijksdienst voor Kinderbijslag.

HOF VAN BEROEP TE GENT

3e KAMER – 8 JUNI 1994

Voorzitter: de h. De Graef

Raadsheren: de hh. Heimans en Beaucourt

Openbaar ministerie: de h. Schins

Advocaat: mr. Vergauwe loco Vancaeneghem

Douane en accijnzen – Transactie – Gelijkheidsbeginsel

De mogelijkheid om fiscale inbreuken langs administratieve weg, buiten de rechtbank, af te handelen zonder dat het Bestuur een strafvervolgung instelt, houdt geen ongelijke behandeling in van de fiscale delinquent tegenover de gemeenschappelijke delinquent.

De administratieve afhandeling houdt evenmin een ongelijke behandeling van de fiscale delinquenten onderling in. De voorwaarden waaronder transacties kunnen worden gesloten, zijn wettelijk vastgelegd en gelden voor alle fiscale delinquenten.

Douane en accijnzen t./ L.

De eerste rechter heeft de vorderingen onontvankelijk verklaard, op de overwegingen dat de strafbepalingen van artikel 3, § 1, van het K.B. van 28 september 1939 de artikelen 6 en 6bis van de Grondwet en artikel 6 van het E.V.R.M. schenden nu zij:

- wat de straftoemeting betreft, een ongelijke behandeling inhouden van de fiscale misdadiger tegenover de gemeenschappelijke misdadiger;
- de fiscale misdadiger overgeleverd is aan de mogelijke willekeur van de administratie;
- de rechtbank de geldboete niet kan appreciëren of verminderen in geval van verzachtende ostandigheden;
- er onduidelijkheid bestaat over de toepassing van de gebruikelijke opdecimes.

Over de ontvankelijkheid van de vordering

De grondwettelijke regels van de gelijkheid en de niet discriminatie sluiten niet uit, dat een verschil in behandeling tussen bepaalde categorieën van personen wordt ingesteld. Wel moet voor het onderscheid in behandeling een objectieve en redelijke verantwoording bestaan. Het bestaan van een al dan niet redelijke verantwoording moet beoordeeld worden met inachtneming van het doel en de gevolgen van de bestreden maatregel, en van de aard van de ter zake geldende beginselen. Het gelijkheidsbeginsel is dan ook eerst geschonden, wanneer vaststaat, dat geen redelijk verband van evenredigheid bestaat tussen de aangewende middelen en het beoogde doel.

Het Hof neemt in aanmerking:

1. dat de strafbepalingen van artikel 3, § 1, van het K.B. van 28 september 1939 zonder enig onderscheid alle personen treffen, die zich aan een inbreuk op het accijnsstelsel van alcoholvrije dranken schuldig maken.

2. dat het onderscheid in bestraffing als dusdanig tussen enerzijds de personen die zich schuldig maken aan een inbreuk op de accijnswetgeving, en anderzijds de personen die zich aan een ander misdrijf bezondigen, gewettigd is. Voor de diverse categorieën van misdrijven kan de wetgever telkens een andere en – naar zijn oordeel – een meer adequate bestraffing vooropstellen.

De straftoemeting – die de wetgever inzake douane en accijnzen bepaalt – is ingegeven door de eigenheid van deze inbreuken, die moeilijk opspoorbaar zijn. De straftoemeting is er hier dan ook meer dan bij sommige andere misdrijven op gericht, het plegen van deze moeilijk achterhaalbare misdrijven te ontraden.

3. dat het gegeven, dat de fiscale inbreuken langs administratieve weg – buiten de rechtbank om – afgehandeld kunnen worden, zonder dat het bestuur nog een vervolging instelt, evenmin een ongelijke behandeling van de fiscale misdadiger tegenover de gemeenrechtelijke misdadiger inhoudt. De administratieve afhandeling volgt uit de eigen geaardheid van de fiscale inbreuken en het normbesef van de gemeenschap tegenover deze inbreuken (wat in zekere zin ook geldt voor klachtdelicten).

De wetgever streeft voornamelijk naar een administratieve afhandeling en inning van de rechten en boetes in deze vrij gespecialiseerde materie. Ze kent het door haar opgeleide administratieve kader hierbij ruime bevoegdheden toe, waaronder de mogelijkheid tot het sluiten van een transactie met betrekking tot de geldboete, doch dit onder bepaalde voorwaarden: zo dikwijls er verzachtende omstandigheden de zaak vergezellen, of als aannemelijk kan worden gehouden dat het misdrijf eerder aan verzuim of abuis, dan aan een oogmerk van opzettelijke fraude moet worden toegeschreven (zie artikel 263 van de algemene wet inzake douane en accijnzen, en artikel 4 van het KB. nr. 44 van 28 september 1939).

4. dat de mogelijkheid tot een administratie afhandeling, buiten de rechtbank om, evenmin een ongelijke behandeling van de fiscale misdadigers onderling inhoudt. De voorwaarden waaronder transacties kunnen worden afgesloten zijn wettelijk – en dit tegenover alle fiscale misdadigers – vastgelegd.

Het Hof neemt volledig afstand van het vonnis a quo, waar het – op grond van deze wettelijke appreciatiebevoegdheid voorbehouden aan de administratie – naar voren schuift, dat de rechtzoekende in zekere zin *gedwongen kan worden* om de minnelijke schikking te aanvaarden, aangezien de uitslag en het oordeel van de strafrechter onzeker blijft en risikant:

- Deze overwegingen zijn vreemd aan de regels van de gelijkheid en de niet-discriminatie, en stellen eerder de vraag naar een eerlijke procesvoering.

- Uit het oogpunt van een eerlijke procesvoering moet erop gewezen worden, dat bij het sluiten van een transactie de toestemming van beide partijen vereist is, en het elke fiscale misdadiger vrijstaat het voorstel van de administratie af te wijzen. Het Hof kan niet aannemen, dat de wettelijke appreciatiemogelijkheid die de administratie bij het sluiten

van een transactie verleend wordt, als dusdanig de vrije wil van de wederpartij in het gedrang brengt.

En de eerste rechter lijkt verder te insinueren, dat de mogelijkheid die de wetgever de administratie verleende om verzachtende omstandigheden in overweging te nemen, *als dusdanig* ook al aan een mogelijke willekeur van de administratie inhoudt (... zij zou kunnen vragen wat ze wil..., nu het voeren van een rechtsgeding onzeker en riskant (... even arbitrair?... is).

- En in de zaak zelf stelt het Hof vast, dat de administratieve overheid de beklaagde op 12 juli 1991 – en in overeenstemming met de wet – een minnelijk voorstel voorlegde: de eerst vastgestelde inbreuk, die het voorwerp uitmaakt van notitienummer 29-97-2288/92, kon geregeld worden door betaling van de ontdoken accijnzen (71.619 frank) en de betaling van een boete van 20.000 frank (waar de strafmaat 10 x de ontdoken rechten bedingt).

De beklaagde legde dit voorstel naast zich neer, wat de administratie terecht aanzette tot de vervolging van het misdrijf, zeker nu op 30 augustus 1991 een tweede inbreuk, die het voorwerp uitmaakte van het notitienummer 29-97-2289/92, werd vastgesteld.

...

6. dat de eerste rechter ten slotte ook nog ten onrechte de ongelijke behandeling van de fiscale misdadiger baseerde op de overweging, dat er onduidelijkheid bestaat over de toepassing van de gebruikelijke opdecimes:

- Artikel 262 AWDA bepaalt dat enkel de fiscale geldboetes inzake douane en accijnzen die vóór 1 april 1926 werden vastgesteld en nadien niet werden herzien met 190 opdecimes verhoogd worden, en dan nog slechts voor zover die boeten niet evenredig zijn met de ontdoken rechten.

- Het K.B. nr. 44 van 28 september 1939 betreffende het fiscaal regime van mineraal water en gashoudende of schuimende limonade werd herzien bij artikel 47 van de wet van 22 december 1989, en bepaalt een geldboete gelijk aan (= evenredig met) tien maal het ontdoken recht.

- Er kan hier dan ook geen twijfel over bestaan, dat de gebruikelijke opdecimes niet van toepassing zijn op de geldboetes van artikel 3 van het K.B. nr. 44.

HOF VAN BEROEP TE GENT

1e KAMER – 21 DECEMBER 1995

Voorzitter: de h. Mertens

Raadsheren: de hh. De Buck en De Cooman

Advocaten: mrs. Dufait en Devroe

Huwelijksvermogensrecht – Vereffening en verdeling – 1. Taak van de boedelnotaris als gerechtelijk mandataris – 2. Geschilpunten waarvan geen sprake in proces-verbaal van zwaarigheden

1. De taak van de boedelnotaris als gerechtelijk mandataris bestaat er niet louter in de zwaarigheden van partijen op te nemen in een proces-verbaal. Hij dient omtrent al de aldus geformuleerde geschilpunten een persoonlijk en gemotiveerd advies in rechte en in feite uit te brengen.

2. De rechtbank kan, behoudens instemming van partijen met de uiteindelijke staat van de notaris, slechts kennis nemen van de na het advies van de notaris resterende geschillen, reeds aangevoerd voor de notaris. Nieuwe zwaarigheden kunnen niet voor de eerste maal geformuleerd worden voor de rechtsmachten en zijn derhalve ontoelaatbaar.

V. t/ V.

1.1 Uit de ons overgelegde stukken blijkt – in weerwil van wat het bestreden vonnis in de aanhef zou kunnen laten blijken – dat de werkende notaris er zich toe beperkt heeft op 14 maart 1986 neer te leggen, ter griffie van de Rechtbank van Eerste Aanleg te Brugge:

– het proces-verbaal, houdende zijn staat van vereffening en ontwerp van verdeling van de onverdeeldheid V. – V. (en niet van de ontbonden huwelijksgemeenschap, zoals gesteld in het P.V. van neerlegging van 14 maart 1986),

– het proces-verbaal van zwaarigheden daarop van 28 december 1986.

1.2. De werkende notaris is er echter toe gehouden, op de zwaarigheden hem geformuleerd door de partijen, zijn *persoonlijk advies* (in rechte en in feite) te geven; dit advies zal betrekking hebben op *alle geschilpunten* die tussen de partijen bestaan (blijkens de zwaarigheden aan hem geformuleerd op de dag en het uur daartoe gesteld); de notaris is gehouden zijn advies te *motiveren* (het waarom voor zijn zienswijze (oplossing) te geven).

De boedelnotaris is immers niet de notaris voor één der partijen, maar hij is gerechtelijk mandataris, belast met een opdracht hem in rechte verleend; hij zal derhalve fungeren, niet alleen als de verzoener van de partijen gewikkeld in een gerechtelijke verdeling, maar ook de eerste rechter; hij tracht derhalve de geschilpunten die blijven bestaan na zijn ontwerp op te lossen; daarom ook geeft hij de verantwoording voor zijn uiteindelijke zienswijze (te weten de aanpassingen of handhavingen van zijn oorspronkelijke ontwerpstaat van vereffening en verdeling).

De rechtbank neemt derhalve pas kennis van de zaak, na het notarieel advies en van die geschilpunten die omtrent de uiteindelijke staat blijven bestaan.

1.3. In casu heeft de werkende notaris niet aan die opdracht voldaan; hij heeft er zich toe beperkt de zwaarigheden van de partijen te acteren; de zaak dient derhalve opnieuw naar hem verwezen te worden, met het oog op het geven van een gemotiveerd advies in rechte en in feite op de zwaarigheden, voornamelijk door de appellante geformuleerd.

Het komt aangewezen voor dat de notaris zijn advies ter griffie van dit Hof zou neerleggen binnen twee maanden te rekenen vanaf de datum van dit arrest, dat hem daartoe ter kennis zal worden gebracht door de meest gerede partij.

2. Bij deze gelegenheid komt het mogelijk passend voor er op te wijzen

2.1 dat, zolang niet is verdeeld, de onverdeeldheid verder bestaat, mede de bewoningsvergoedingen ten bate en de passiva ten laste,

dat voor de verdeling de waarden op het ogenblik der verdeling dienen in acht genomen;

2.2. dat het Hof, zoals de rechtbank, behoudens instemming met de uiteindelijke staat van de notaris, slechts kennis kan nemen van de na het advies van de notaris resterende

de geschillen, reeds aangevoerd voor de notaris; nieuwe zwaarigheden kunnen niet voor de eerste maal geformuleerd worden voor de rechtsmachten; deze geschilpunten zijn derhalve ontoelaatbaar;

2.3. dat, in de hypothese dat geen consensus wordt gevonden omtrent de uiteindelijke staat van de notaris, de partijen nadien – zoals hen gevraagd, doch waaraan tot dusver geen gevolg is gegeven – zouden concluderen omtrent de resterende geschilpunten, buiten beschouwing latend alle «nieuwe» zwaarigheden, niet geformuleerd voor de boedelnotaris.

Het komt passend voor dat, gelet op het tijdsverloop, elk der partijen dit doet, binnen twee maanden, te rekenen vanaf de neerlegging ter griffie van dit Hof van het advies van de werkende notaris.

HOF VAN BEROEP TE BRUSSEL

8e KAMER – 27 AUGUSTUS 1996

Voorzitter: de h. Londers

Advocaten: mrs. Wachters loco Brodsky en Danckaerts loco Dehond

Bewijs - Vaststelling door gerechtsdeurwaarder – Bewijswaarde – Uitlokking

De gerechtsdeurwaarder die overeenkomstig art. 516 Ger.W. is aangesteld om vaststellingen te doen van materiële feiten, mag zijn medewerking niet verlenen aan het uitlokken van de feiten die hij geacht wordt vast te stellen.

V.Z.W. F. t/ B.V.B.A. De P.

Overwegende dat niet langer wordt betwist dat geïntimeerde wel degelijk beschikt over een licentie voor het vullen van flessen met vloeibaar gemaakt petroleumgas of met gassen die ermee kunnen worden gelijkgesteld, afgeleverd door het Ministerie van Economische Zaken op 10 mei 1978;

Overwegende dat appellante ten bewijze van haar bewering dat geïntimeerde gasflessen vult die haar niet toebehoren zonder in het bezit te zijn van een geschreven en voorafgaande volmacht van de eigenaar, een «akte van vaststelling» voorlegt opgesteld op 23 november 1993 door gerechtsdeurwaarder D. op verzoek van een N.V. S.;

dat uit deze akte blijkt:

– dat de gerechtsdeurwaarder zich op voornoemde datum heeft gemeld bij geïntimeerde, vergezeld van de heer D.S., aangestelde van de N.V. S. en in het bezit van een lege gasfles van het merk Pyrogas Borsbeek;

– dat de heer S. de heer De P. heeft gevraagd de meegebrachte gasfles te vullen met gas;

– dat de heer De P. hierop reageerde door te zeggen dat hij zulks eigenlijk niet mag doen en enkel gerechtigd is gasflessen van zijn firma met vermelding «minigas» te vullen, maar dat hij bereid was een uitzondering te maken;

– dat De P. is overgegaan tot het vullen van de hem aangeboden fles;

dat dit laatste door geïntimeerde als dusdanig niet wordt betwist;

Overwegende dat allereerst dient te worden vastgesteld dat de inhoud van de «akte van vaststelling» opgesteld door gerechtsdeurwaarder D. niet in overeenstemming is met wat er zich in werkelijkheid heeft voorgedaan op 23 november 1993, minstens dat een aantal belangrijke feiten worden verzwegen;

dat appellante immers niet bewist dat gerechtsdeurwaarder D. t.a.v. de aangestelde van geïntimeerde zijn hoedanigheid heeft verzwegen en dat hij met medewerking van de heer S. een onwaar verhaal heeft opgehangen om de aangestelde van geïntimeerde ertoe te bewegen de aangeboden gasfles te vullen; dat zij zich hebben voorgedaan als studenten die plots zonder gas zijn gevallen en, gelet op deze situatie, aandringen om hun lege gasfles te vullen; dat deze onjuist of minstens gewilde onvolledigheid van het proces-verbaal van vaststelling de geloofwaardigheid van het optreden van de gerechtsdeurwaarder en derhalve ook de bewijswaarde van zijn vaststellingen ernstig aantast;

Overwegende vervolgens dat uit hetgeen hiervoor is vastgesteld tevens blijkt dat de gerechtsdeurwaarder zijn medewerking heeft verleend aan het opzetten en uitvoeren van een fictief scenario bedoeld om geïntimeerde ertoe te brengen de feiten te begaan die de opdrachtgever van de gerechtsdeurwaarder wenste te doen vaststellen; dat, hoewel overeenkomstig artikel 516, tweede lid, Ger. W. een gerechtsdeurwaarder aangesteld kan worden om vaststellingen te doen van zuiver materiële feiten, hij geenszins zijn medewerking kan verlenen aan het uitlokken van de feiten die hij dan daarna geacht wordt als openbaar ambtenaar vast te stellen; dat de gerechtsdeurwaarder aldus heeft gehandeld buiten zijn wettelijke bevoegdheid en aan zijn «akte van vaststelling» geen bijzondere bewijswaarde verleend kan worden;

Overwegende dat, door zijn medewerking te verlenen aan de uitlokking van de feiten die zijn opdrachtgever hem wenste te laten vaststellen, de gerechtsdeurwaarder zich zodanig geïdentificeerd heeft met de belangen van deze laatste dat zijn vaststellingen zelfs niet kunnen gelden als een ernstig vermoeden, dan wel als een onafhankelijke getuigenis;

Overwegende dat uit het voorgaande volgt dat de «akte van vaststelling» van 23 november 1993 geen voldoende en wettelijk bewijs brengt van de door appellante gelaakte feiten; dat nu hiervan geen andere bewijzen worden voorgelegd of aangeboden, de eerste rechter terecht de vordering als ongegrond heeft afgewezen;

...

NOOT – Zie M.E. Storme, «De bewijswaarde van het proces-verbaal van vaststelling van materiële feiten door een gerechtsdeurwaarder», *R.W.*, 1994-95, 345-352.

CORRECTIONELE RECHTBANK TE TURNHOUT

4BIS KAMER – 25 APRIL 1996

Voorzitter: de h. Gilles

Rechters: de hh. Raeymaekers en Lommelen

Openbaar ministerie: de h. Sterkens

Advocaat: mr. Van Hove

Wegverkeer – Rijverbod – Beperkingen

De artt. 38 en 45 Wegverkeerswet laten niet toe dat het rijden met landbouwvoertuigen wordt uitgesloten van het rijverbod opgelegd voor categorie B.

R.

Overwegende dat de eerste rechter ten onrechte vrijstelling verleende wat betreft de ontzetting voor landbouwvoertuigen;

Overwegende dat overeenkomstig artikel 45 van het K.B. van 16 maart 1968 het verval van het recht tot sturen minstens betrekking moet hebben op de categorie van voertuigen waarmee de overtreding, die aanleiding geeft tot het verval, is gepleegd;

Overwegende dat in casu beklagde de overtreding beging met een personenwagen behorend tot categorie B;

Overwegende dat uit de combinatie van artikel 45, §§ 1 en 2, en artikel 1 van het K.B. van 6 mei 1988 volgt dat landbouwvoertuigen eveneens tot de categorie B behoren zodat geen vrijstelling voor landbouwvoertuigen kan worden verleend;

...

NOOT – Over het beperkte rijverbod

1. Luidens art. 45 van de Wegverkeerswet kan de strafrechter het verval van het recht tot sturen beperken tot de categorieën van voertuigen die hij aangeeft overeenkomstig de bepalingen vastgesteld door de Koning krachtens art. 26.

Het verval moet ten minste betrekking hebben op de categorie van voertuigen waarmee de overtreding die aanleiding heeft gegeven tot het verval, is begaan.

2. De rechter heeft echter geen bevoegdheid om bepaalde voertuigen die zijn ondergebracht bij een bepaalde categorie uit te sluiten van het rijverbod (Cass., 20 september 1965, *R.W.*, 1965-66, 1973; Cass., 19 februari 1973, *Pas.*, 1973, I, 582).

Met andere woorden: de strafrechter mag geen eigen classificatie aanbrengen en bv. bepaalde merken van auto's, bepaalde types van voertuigen of het gebruik van een aanhangwagen uitsluiten. De indeling van de motorvoertuigen in categorieën als bepaald bij K.B. van 6 mei 1988 kan door de rechter niet worden gewijzigd.

3. Evenmin mag hij de vervallenverklaring uitsluiten voor bedrijfsdoeleinden (Cass., 5 oktober 1982, *R.W.*, 1982-83, 2740, en de noot van A. Vandeplas), of mag hij een uitzondering toestaan voor het rijden van en naar het werk of voor het rijden op bepaalde uren (Cass., 21 december 1964, *Pas.*, 1965, I, 408). De rechter mag zich niet mengen in de strafuitvoering: anders maakt hij zich schuldig aan machtsoverschrijding.

4. Daar het verrijdbaar landbouwmaterieel dat als motorvoertuig op de openbare weg rijdt, ongeacht zijn massa, wordt ingedeeld bij de categorie B, heeft de correctionele rechtbank, zitting houdende in hoger beroep, terecht vastgesteld dat geen vrijstelling voor dit soort voertuigen kon worden verleend.

A. Vandeplas

RECHTBANK VAN KOOPHANDEL TE HASSELT*KORT GEDING – 5 APRIL 1996*

Voorzitter: de h. Vanhelmont

Advocaten: mrs. Bogaert en Verbiest

Burgerlijke rechtspleging – Kort geding – Rechtbank van koophandel – Voorlopig bevel tot staken – Aard – Contractbreuk – Betwistbare derdenmedeplichtigheid – Gevolg*De voorzitter van de rechtbank van koophandel is bevoegd om een voorlopig bevel tot staken te geven, maar is niet bevoegd om een constitutieve beslissing zonder tijdsbeperking te nemen.**Wanneer de bestreden feitelijkheid een betwistbare derdenmedeplichtigheid aan contractbreuk betreft, dient de voorzitter in kort geding de vordering als ongegrond af te wijzen.*

N.V. H. t/ N.V. G.

Bij inleidend exploit van 21 november 1995 liet eiseres dagvaarding uitreiken aan verweerster ten einde aan verweerster verbod te horen opleggen om zich schuldig te maken aan andermans contractbreuk van welke dealer ook behorende tot het officieel dealernet in een van de Europese lidstaten, en dit onder verbeurte van een dwangsom ten bedrage van 1 miljoen frank per inbreuk;

Aan verweerster tevens verbod te horen opleggen om gebruik te maken van om welke Honda-identificatie of Honda-kenteken ook dat de consument in de mening kan brengen dat verweerster nog een relatie heeft met het officiële Honda-dealernet, en dit alles onder verbeurte van een dwangsom van 100.000 fr. per inbreuk.

...

In feite

Verweerster was lokale dealer van eiseres, die officiële invoerder is van Honda in België en Luxemburg. Aan de overeenkomst tussen partijen die reeds liep van 1967, werd een einde gemaakt, met opzegging van 17 december 1993, om te eindigen op 1 juli 1995.

Waar Honda verweerster verwijt nog tijdens de opzegperiodes, in strijd met de contractuele bepalingen, wagens te hebben verkocht van een concurrerend merk, stelt verweerster dat haar op het einde van de overeenkomst verplicht werd de onderdelen en de wagens in voorraad over te nemen. Eiseres ontkent dat.

Verweerster neemt honda kwalijk dat zij op 5 juli 1995 haar cliëntèle aanschreef om zich tot andere dealers te wenden. Honda wijst erop dat verweerster haar cliëntèle daarop aanschreef met de mededeling dat zij verder Honda zou verkopen en dat zij zich sindsdien bevoorradt op de parallelmarkt.

Op 9 oktober 1995 schreef de raadsman van eiseres verweerster: «Zoals contractueel voorzien, hebt U het meeste reclame en promotiemateriaal verwijderd ... Bij verificatie is evenwel gebleken dat er nog een aantal zelfklevers op de etalageruimte zouden zijn aangebracht. Mag ik U verzoecken het nodige te doen ter verwijdering van deze zelfklevers? ...»

Op 27 oktober 1995 stelde gerechtsdeurwaarder K. vast dat er zich twee Honda Civic's in de showroom bevonden, waarvan eiseres tot de bevinding kwam dat een dezer geleverd was aan een officiële Duitse Hondadealer S. te W. De andere was een door verweerster bij het einde van de overeenkomst overgenomen wagen.

Bovendien stelde de gerechtsdeurwaarder vast: «Ter hoogte van de twee voormelde Honda's Civic hangen twee demonstratiefoto's aan de wand met daarop afgebeeld auto's van het merk Honda. Wat betreft andere Honda-identificaties aanwezig in de garage G. voormeld, zie foto's nrs. 3-4-5. In de garage staat nog een Honda Emblemer».

Eiseres stelt dat alle dealersovereenkomsten in elk van de Europese lidstaten, gesloten tussen de nationale invoerders en de lokale dealers voorzien in een verbod opgelegd aan deze dealers, om wagens te verkopen aan niet-erkende wederverkopers die geen deel uitmaakten van het distributienet, en dat verweerster van die verplichting kennis had of ten minste kennis behoorde te hebben. Zij is dan ook van oordeel dat verweerster zich medeplichtig maakt aan contractbreuk en dat verweerster door niet tot verwijdering van elk Hondakenteken over te gaan een consument in de mening kan brengen dat hij nog een relatie heeft met het officiële dealernet. Daarop vraagt zij de hierboven aangehaalde maatregelen en stelt dat de zaak spoedeisend is, nu in de zone Hasselt een nieuwe dealer is aangesteld en elke mogelijke verarring met verweerster dient te worden uitgesloten.

...

Beoordeling

1. Te dezen zijn wij geadieerd overeenkomstig art. 584 Gerechtelijk Wetboek, hoewel het petitum van de dagvaarding geformuleerd is als een stakingsvordering overeenkomstig het W.H.P.C. Hoewel het aanvaard is dat de voorzitter «in kort geding» bevoegd blijft om een voorlopig bevel tot staking te verlenen (zie Ponet B., «Het uitdeinen van de procedures 'zoals in kort geding'. Wettigt het doel de middelen?» in *Liber Amicorum A. Vandeurzen*, 174, en de verwijzingen in voetnoten 14 en 15), is de voorzitter onbevoegd om constitutieve beslissingen te nemen zonder tijdsbeperking (Stijns S., *De gerechtelijke en buitengerechtelijke ontbinding van de overeenkomsten*. Antwerpen 1994, nr. 502 en voetnoot 659). Indien wij hierna tot de bevinding zouden komen dat de eis gegrond is, zullen wij het dictum van onze beslissing meer in overeenstemming brengen met het voorlopige karakter dat onze beslissingen in het kader van art. 584 Gerechtelijk Wetboek kenmerkt.

2. In een gesloten distributiesysteem heeft iedere schakel in de keten een afdoende belang dat de andere schakel zich aan de regels houdt. In die zin heeft een Belgische dealer een afdoende belang om zich te verzetten tegen een contractbreuk van een Duitse dealer met uitwerking in zijn territorium.

3. Wij achten de zaak inderdaad spoedeisend. Eiseres heeft na de vaststelling van de gerechtsdeurwaarder niet getalmd om ons te adieren.

4. Het door eiseres ingeroepen verkoopverbod is conform aan v° 123/85 en aan v° 1475/95.

5. Wij zijn van oordeel dat de door eiseres aangeklaagde feitelijkheid (medeplichtigheid aan contractbreuk) te sterk voor betwisting in aanmerking komt om in kort geding een

zo verregaande bescherming te vinden als gevorderd. Met name zou de bodemrechter, uit het feit dat verweerster zelf nooit een dergelijk verkoopverbod overeenkwam en uit de appreciatie dat contracten met dealers in België en Duitsland niet noodzakelijk dezelfde bepalingen bevatten, kunnen afleiden dat aan de zijde van verweerster alle elementen van derdenmedeplichtigheid aan contractbreuk niet beezen zijn.

6. Tenslotte zijn wij van oordeel, na lezing van de brief van eiseres van 9 oktober 1995 en het zien van de foto's bij de vaststelling van de gerechtsdeurwaarder, dat de achtergebleven stickers dermate futiel zijn dat daaruit nooit de indruk kan ontstaan dat verweerder tot enig dealernet behoort.

Overigens mag niet uit het oog verloren worden dat verweerster ook op 7 juli 1995 haar cliëntèle liet weten dat de concessie was opgezegd. Dit onderdeel van de eis is aldus eveneens ongegrond.

VREDEGERECHT TE SINT-NIKLAAS

2e KANTON – 23 JANUARI 1995

Rechter: de h. Van Gysel

Advocaten: mrs. Pauwels en Vercruyssen loco Seghers

Huur – Woninghuur – 1. Opzegging door de verhuurder voor eigen gebruik – Controle door de rechter – 2. Verlenging wegens buitengewone omstandigheden – Hoge leeftijd van de huurder

1. De rechter is bevoegd om a priori na te gaan of, bij woninghuur, de door de verhuurder opgegeven opzeggingsreden al of niet zal worden gerealiseerd. Hij moet de opzegging niet van waarde verklaren als hij voldoende zeker is dat de opgegeven reden niet zal worden gerealiseerd. Het gaat om een marginaal toetsingsrecht.

2. De hoge leeftijd van de huurder, in casu 70 jaar, vormt slechts een buitengewone omstandigheid die de verlenging van een woninghuurovereenkomst rechtvaardigt, wanneer de leeftijd gepaard gaat met zekere ongemakken die een verhuizing moeilijker maken dan voor iemand die nog vitaal en gezond is.

H. t/ Van H.

1. De drie eisers zijn de onverdeelde eigenaars van een pand, gelegen te Sint-Niklaas, (...), dat zij sedert 1981 verhuren aan de verweerder.

Op 25 oktober 1994 hebben de eisers met een aangetekende brief aan de verweerder gevraagd, het pand te willen ontruimen tegen 30 april 1995; als reden voor de opzegging wordt vermeld, dat een van de mede-eigenaars, namelijk Luc H., het pand zelf wil gaan betrekken.

Aan de verweerder werd tevens gevraagd binnen veertien dagen te laten weten, of hij bereid was tegen de gevraagde datum te ontruimen.

2. De geldigheid van de opzegging van 25 oktober 1994 wordt als dusdanig door de verweerder niet betwist, zodat hij normaliter tegen 30 april 1995 dient te ontruimen. Het betreft een toepassing van art. 3, § 2, al. 1, van de Woninghuurwet.

3. A. De verweerder vraagt evenwel dat wij nu reeds zouden vaststellen dat Luc H. niet zal voldoen aan de voorwaarden van art. 3, § 2, al. 1, van die wet;

De eisers stellen met veel overtuiging dat Luc H. wel aan de gestelde voorwaarden zal voldoen; Het door Luc H. in de (...) te Antwerpen gehuurde pand zou verkocht zijn, en hij werd zelf opgezegd, zodat hij nu noodgedwongen naar een ander pand dient uit te kijken.

Op onze vraag of Luc H. dan reeds het pand vanaf 1 mei 1995 nodig heeft, werd op de zitting van 9 januari 1995 bevestigend geantwoord. Een vrijwillige verlenging van de huur wordt dus geweigerd. Er wordt door de eisers geen bewijs voorgebracht noch van de verkoop van het pand te Antwerpen, noch van de daarop gevolgde opzegging. Een reden om daarover de debatten te heropenen en de bewijzen van opzegging te laten voorbrengen, lijkt niet nodig.

Ook al zou Luc H. op dat vlak niet de waarheid spreken, een feit is dat hij, indien de regels van art. 3 van de Woninghuurwet worden nageleefd, hij over het pand te Sint-Niklaas, moet kunnen beschikken, zo hij dat wenst.

Nergens immers stelt de wetgever als bijkomende voorwaarde aan de eigenaar, dat hij noodgedwongen uit het thans bewoonde pand weg moet.

Hij maakt dus geen verschil of Luc H. wat betreft het pand te Antwerpen (...) de gebeurtenissen heeft moeten ondergaan, dan wel of hij daar uit vrije wil, wil weggaan.

B. Toch bestaat er in rechtsleer en rechtspraak betwisting of de rechter alleen moet letten of de opgegeven reden overeenkomt met de wettelijke bepalingen, dan wel of de rechter reeds a priori zou mogen uitmaken, of de opgegeven reden al of niet zal worden gerealiseerd.

Sommige rechtsleer en rechtspraak is van oordeel dat de rechter de opzegging niet van waarde moet verklaren, wanneer hij voldoende zeker is, dat de opgegeven reden niet zal worden gerealiseerd. Dit wordt het marginale toetsingsrecht genoemd.

Ook zijn wij van oordeel dat de rechter een marginaal toetsingsrecht heeft. Het kan immers niet de zaak van de rechter zijn, mede te werken aan de uitdrijving van een huurder, wanneer die rechter ervan overtuigd is dat die huurder wordt misleid door de verhuurder (zie B. Hubeau in noot onder Vred. Namen, tweede kanton, 10 augustus 1993, *T. Vred.*, 1993, 373, vnl. sub 5; Vred. Gent VII, 8 november 1993, *T. Vred.*, 1994, 351; Vred. Zomergem, 15 april 1994, *T. Vred.*, 1994, 369; zie en vergelijk ook inzake handelshuur, Cass., 11 januari 1990, *J.T.*, 386; *Les Nouvelles*, VI, 2, nr. 1870);

Die marginale toetsing is uiteraard een delicate onderneming. In zijn conclusie beperkt de verweerder er zich eenvoudig toe te poneren dat Luc H. niet in het pand zal komen wonen volgens de voorwaarden van art. 3, § 2, al. 3, van de Woninghuurwet.

Nu verweerder dus verder in gebreke blijft concrete omstandigheden aan te duiden van het hoe en het waarom, kan hij ons ook dus niet a priori overtuigen, dat de opgegeven reden van opzegging zeker niet zal worden gerealiseerd.

Er zijn geen voldoende, gewichtige en overeenstemmende aanwijzingen dat Luc H. het pand niet binnen een jaar zal bewonen en gedurende minstens twee jaar, (art. 3, § 2, al. 3), zodat de opzegging niet a priori van geen waarde kan worden verklaard.

4. A. Subsidiair vraagt de verweerder dus dat hij na 30 april 1995, nog achttien maanden zou mogen blijven wonen.

Die vraag, bij conclusie geformuleerd, meer dan één maand voor het einde van de huur, is ontvankelijk; (*R.W.*, 1986-1987, 896, sub 2, noot B. Hubeau).

Trouwens, de eisers maken nopens de ontvankelijkheid van de aanvraag geen enkele moeilijkheid, nu die aanvraag niet via aangetekende brief is geschied, maar dus wel door middel van een conclusie.

B. Waarom precies een verlenging met achttien maanden wordt gevraagd, blijkt niet duidelijk uit de conclusie.

Wel legt de verweerder uit dat hij momenteel financiële problemen kent, voortkomend uit een beperkt maandelijks inkomen van netto circa 25.000 frank, gepaard gaande met bijzondere lasten. De verweerder zou maandelijks gedurende nog zekere tijd (hoelang is niet bekend) nog 6.000 frank onderhoudsgeld moeten betalen voor zijn twee kinderen, plus 1.000 frank voor zijn ex-echtgenote.

Waarschijnlijk denkt de verweerder dat die onderhoudslasten voor de kinderen binnen achttien maanden ongeveer afgebouwd zullen zijn en dan kan hij uitkijken naar een andere woning, omdat hij dan meer geldmiddelen heeft. Het kunnen blijven wonen in de woning is dan voor de verweerder de beste manier, om door zijn financiële moeilijkheden te geraken. De verweerder geeft immers zelf toe dat bij verhuizing, hij een veel hogere huurprijs zal moeten betalen. Nu betaalt de verweerder slechts 4.000 frank per maand, terwijl naar eigen bewoordingen van de verweerder, de gemiddelde huurprijzen veel hoger liggen.

C. In O.B.O. art. 11. 14-15 somt A. Dambre een aantal voorbeelden op die als buitengewone omstandigheden door de rechtspraak werden aanvaard en een aantal voorbeelden, die als buitengewone omstandigheden werden verworpen, om al of niet verlenging van huur te krijgen. Het is natuurlijk niet voldoende dat men zich op een buitengewone omstandigheid kan beroepen, om verlenging van huur te kunnen krijgen.

De rechter zal aan belangenafweging moeten doen: «De verlenging zal worden toegestaan, indien het belang van de huurder bij de verlenging doorweegt op de belangen van de verhuurder» (*Woninghuur*, J. Herbots – Y. Merchiers 1991, blz. 115, nr. 149).

Na zijn financiële toestand benadrukt te hebben, zegt de verweerder dat hij zeventig jaar is geworden, wat moet doorgaan als een buitengewone omstandigheid.

Er zijn inderdaad voorbeelden in de rechtspraak bekend, waarbij de rechter aanvaardt dat een leeftijd van zeventig jaar een afdoende reden vormt om verlenging van huur te krijgen (bv. *Vred. Gent*, vierde kanton, 24 september 1985, *R.W.*, 1986/1987, 962, met noot J. Vande Lanotte; een leeftijd van vijftien jaar werd zelfs als buitengewoon aangenomen).

Trouwens, in de tekst zelf van de wet staat «hoge leeftijd» vermeld als buitengewone omstandigheid;

In de parlementaire voorbereidingsstukken is erop gewezen dat «hoge leeftijd» als buitengewone omstandigheid, een tweesnijdend zwaard is.

Enerzijds kunnen oudere huurders beter beschermd worden, anderzijds werd de vrees geformuleerd dat verhuurders minder vlug zullen geneigd zijn te verhuren aan oudere mensen, precies wegens die gevreesde verlenging, die rechtsonzekerheid doet ontstaan (*Gedr. St.*, K., 7 januari 1991, blz. 95, 96).

In casu wordt de leeftijd van zeventig jaar slechts aangegrepen als een gelukkig toeval, om nog gedurende zekere tijd, een goedkope huur te kunnen behouden.

Het beschikken over een goedkoop huurcontract is geen reden om de huur te verlengen wegens buitengewone omstandigheden.

De leeftijd van zeventig jaar kan dat wel zijn, wanneer tenminste die leeftijd gepaard gaat met zekere ongemakken, die een verhuizing moeilijker maken, dan voor iemand die nog vitaal en gezond is. Er zijn gelukkig ook mensen van zeventig jaar die nog vitaal en gezond zijn en voor wie een verhuizing geen bijzonder gezondheidsprobleem veroorzaakt.

Hoge leeftijd is op zichzelf geen reden om een verlenging toe te staan, wanneer die persoon met niet meer ongemakken kan verhuizen dan iemand die bijvoorbeeld vijftig jaar is.

In het bijzonder wordt door de verweerder niet gesteld dat, door zijn leeftijd, hij momenteel geplaagd zit met allerlei kwalen, die een verhuizing zodanig bemoeilijken, dat bij de belangenafweging het van de rechter niet redelijk zou zijn, de oudere man voorlopig niet te helpen een moeilijke periode te overbruggen.

De verweerder kent geen bijzondere moeilijkheden, veroorzaakt door zijn «hoge» leeftijd. De verweerder kent alleen financiële problemen, maar tot nog toe moet een verhuurder niet instaan om een huurder te helpen financiële moeilijkheden te overwinnen, door een goedkope huur te verlengen op basis van art. 11 van de Woninghuurwet.

Ondanks een zeventig-jarige leeftijd, heeft de verweerder geen bijzondere moeilijkheden om te verhuizen – tenzij financiële – zodat er geen reden is om hem verlenging van huur toe te staan;

Besluit. Hoge leeftijd kan een bijzondere omstandigheid zijn om verlenging van huur toe te staan, als tenminste *als gevolg van die hoge leeftijd*, de huurder tijdelijk in een moeilijke fysieke situatie verkeert om te verhuizen. Dit is in casu niet het geval.

RECHTSPRAAK IN KORT BESTEK

Hof van Cassatie (1e Kamer), 13 september 1996

Straf – Doodstraf – Gevolg – Wettelijke onbekwaamheid – Alleen bij veroordeling op tegenspraak

Het eerste middel van eiseres tegen het bestreden arrest (*Hof Brussel*, 27 oktober 1992) wordt om de volgende redenen verworpen.

«Overwegende dat het te dezen toepasselijke artikel 20 van het Strafwetboek bepaalt dat elke veroordeling tot de doodstraf wettelijke onbekwaamheid van de veroordeelde ten gevolge heeft;

«Dat uit de te dezen toepasselijke artikelen 20 en 21 van het Strafwetboek en de artikelen 465 tot 478 van het Wetboek van Strafvordering, in hun onderling verband genomen, volgt dat alleen de veroordeling op tegenspraak tot de doodstraf wettelijke onbekwaamheid van de veroordeelde ten gevolge heeft;

«Dat geen wettelijke bepaling daarvan afwijkt in geval de veroordeling tot de doodstraf door een militair gerecht wordt uitgesproken;

«Overwegende dat het arrest vaststelt, zonder desaan-gaande te worden bekritiseerd, 'dat (verweerder) niet be-twist dat hij op 27 juni 1946 bij verstek door de Krijgsraad te Leuven tot de doodstraf werd veroordeeld wegens misdaden gepleegd tegen de uitwendige veiligheid van de Staat'; dat het oordeelt 'dat de wettelijke onbekwaamheid echter, ook in het geval van de doodstraf, enkel voortvloeit uit een veroordeling op tegenspraak en niet uit een veroordeling bij verstek';

«Dat het arrest aldus zijn beslissing dat verweerder niet wettelijk onbekwaam was, naar recht verantwoordt.»

(Voorzitter: mevr. Baeté-Swinnen – Rapporteur: de h. Wauters – Openbaar ministerie: de h. Dubrulle – Advocaaten: mrs. De Gryse en Nelissen Grade – In de zaak: W. t/ W.)

Hof van Cassatie (1e Kamer), 20 september 1996

Gewijsde (Rechterlijk) – Strafzaken – Verkeersongeval – Onderscheiden straffen wegens alcoholintoxicatie en wegens overtreding van het Wegverkeersreglement – Motorrijtuigenverzekeraar – Regresvordering – Gevolgen

Het bestreden arrest (Hof Antwerpen, 26 mei 1993) wordt om de volgende redenen vernietigd.

«Overwegende dat eiser, blijkens het vonnis van de Politierechtbank te Antwerpen van 6 februari 1990, waarvan het gezag van gewijsde door eiser wordt ingeroepen, naar aanleiding van een verkeersongeval veroordeeld werd tot onderscheiden straffen, enerzijds, wegens het besturen van een voertuig in staat van alcoholintoxicatie en, anderzijds, wegens een overtreding van het Wegverkeersreglement; dat de politierechter oordeelde 'dat de enige oorzaak van deze aanrijding gelegen is in de overtreding van het Wegverkeersreglement'; dat hij aldus te kennen gaf dat de beide overtredingen niet één feit opleverden, en zeker en noodzakelijk besliste dat de staat van alcoholintoxicatie noch de oorzaak noch een van de oorzaken van het ongeval is geweest;

«Overwegende dat het arrest met verwijzing naar de redenen van het beroepen vonnis beslist dat 'enkel de toestand van alcoholintoxicatie de oorzaak was van het ongeval zoals het gebeurd is' en aldus het gezag van het rechterlijk gewijsde van voormeld vonnis van de Politierechtbank te Antwerpen schendt».

(Voorzitter: mevr. Baeté-Swinnen – Rapporteur: de h. Boes – Openbaar ministerie: de h. De Swaef – Advocaat: mr. Houtekier – In de zaak: J. t/ N.V. A.)

Hof van Cassatie (2e Kamer), 25 september 1996

Verzekering – Motorrijtuigen – Door verkeersongeval getroffen werknemer – Werkgever die bedragen en sociale voordelen betaalt ter uitvoering van wettelijke of overeengekomen verplichtingen – Vordering tegen Gemeenschappelijk Motorwaarborgfonds – Werkgever geen «benadeelde»

Het bestreden arrest (Hof Brussel, 13 maart 1996) wordt om de volgende redenen vernietigd.

«Overwegende dat het arrest beslist dat verweerder getroffen is door een verkeersongeval, dat is veroorzaakt door de bestuurder van een niet-verzekerd motorrijtuig;

«Dat het eiser veroordeelt om inzonderheid aan verweerster, werkgever van verweerder, een bedrag van 54.441 frank terug te betalen bij wijze van 'bedragen en sociale voordelen', die laatstgenoemde ontvangen heeft op grond van 'de wet en bijzondere bepalingen';

«Overwegende dat luidens artikel 50 van de wet van 9 juli 1975 betreffende de controle der verzekeringsondernemingen, zoals het te dezen van toepassing is, iedere benadeelde, van het Gemeenschappelijk Motorwaarborgfonds de vergoeding kan krijgen van de schade voortvloeiende uit lichamelijke letsels die door een motorrijtuig zijn veroorzaakt, inzonderheid wanneer geen enkele erkende verzekeringsonderneming tot die vergoeding verplicht is, omdat de verzekeringsplicht niet is nageleefd;

«Overwegende dat de benadeelde, in de zin van voornoemd artikel 50, de persoon is die een schade heeft geleden welke kan worden vergoed volgens de regels van de aquiliaanse aansprakelijkheid;

«Overwegende dat verweerster voornoemd bedrag aan haar werknemer niet heeft betaald om reden van de fout waardoor laatstgenoemde is getroffen, maar ter uitvoering van wettelijke of overeengekomen verplichtingen van de werkgever, ook al vormt de fout van een derde de aanleiding hier-toe;

«Dat verweerster, in zoverre zij dat bedrag betaald heeft, geen 'benadeelde' is in de zin van voornoemd artikel 50 en de terugbetaling ervan niet kan vorderen van eiser.»

(Voorzitter: de h. Ghislain – Rapporteur: de h. Willems – Openbaar ministerie: de h. Piret – Advocaat: mr. Gérard – In de zaak: Gemeenschappelijk Motorwaarborgfonds t/ Van E. en M.I.V.B.)

Hof van Cassatie (1e Kamer), 27 september 1996

Bewijs – Burgerlijke zaken – Subsidiar opgedragen eed – Geen gedingbeslissende eed

In zoverre het een gedingbeslissende eed opdraagt wordt het bestreden arrest (Hof Antwerpen, 12 oktober 1992) om de volgende redenen vernietigd.

«Overwegende dat het tot het wezen van een gedingbeslissende eed behoort dat hij een einde maakt aan het geschil;

«Dat aldus een gedingbeslissende eed niet in ondergeschikte orde kan worden opgedragen;

«Overwegende dat uit de stukken waarop het hof vermag acht te slaan, blijkt dat eiser, voor de eerste rechter evenals in hoger beroep in hoofdorde concludeerde tot toewijzing van zijn vordering met betrekking tot de drie kasbons, op grond van stavingsstukken en slechts in ondergeschikte orde de eed heeft opgedragen aan verweerster; dat de aan verweerster opgedragen eed bijgevolg geen gedingbeslissende eed is;

«Overwegende dat het arrest aldus niet naar recht kon beslissen dat de eedaflegging nog diende bevolen te worden op grond dat krachtens artikel 1364 van het Burgerlijk Wetboek de partij die de eed heeft opgedragen of teruggewezen daarop niet meer kan terugkomen wanneer de wederpartij zich bereid heeft verklaard die eed af te leggen.»

(Voorzitter: de h. Verougstraete – Rapporteur: de h. Wauters – Openbaar ministerie: de h. Bresseleers – Advocaten: mrs. Houtekier en Nelissen Grade – In de zaak: S. t/ W.)

BOEKEN

C.F. RUTER en M.J.M. VERPALEN, **Arresten strafrecht / strafprocesrecht met annotaties**, Zwolle, W.E.J. Tjeenk Willink, 1996, IX + 1310 pp.

Wie de tiende druk van deze rechtspraak verzameling ter hand neemt, zou wel eens de indruk kunnen hebben dat hij aanzienlijk verschilt van de vorige editie, die op het eerste gezicht opmerkelijk minder omvangrijk lijkt te zijn. Het moet aan het papier liggen: de editie 1996 telt slechts enkele pagina's meer dan haar voorganger. Er kan dan ook grotendeels worden volstaan met te verwijzen naar de eerste bespreking (cf. *R.W.*, 1994-95, 966).

In vergelijking met de vorige druk zijn zestien beslissingen geschrapt. Het betreft uitspraken die voor het onderwijs blijkbaar van minder belang waren (cf. «voorwoord bij de tiende druk», p. VI). Anderzijds werden dertien arresten toegevoegd (zie de opsomming op p. 1310). Onder deze laatste bevindt zich o.a. het arrest van de Hoge Raad van 19 december 1995 (het zgn. «Zwolsman-arrest»). Dit arrest, dat wegens zijn lengte drastisch werd ingekort («voorwoord bij de tiende druk», p. VI), doet uitspraak over een controverse die geen enkele jurist onberoerd kan laten: het probleem van de rechtmatigheid van de bewijsmiddelen en de bewijsvoering tijdens het onderzoek (in het «Zwolsman-geval» had het debat betrekking op de bijzondere opsporingsmethoden van de politie tijdens de zgn. «pro-actieve fase» van het onderzoek). De Hoge Raad pakte hierbij het normatief (*lees*: «wettelijk») vacuüm in dit verband op een pragmatische manier aan.

Vele van de in deze tiende editie als «nieuw» toegevoegde arresten hebben voorts op de één of andere manier betrekking op de eerbiediging van de rechten van de verdediging, zoals het arrest van het Europees Hof voor de Rechten van de Mens van 22 september 1994 (inzake «Lala») en de arresten van de Hoge Raad van 3 januari 1995 («post-Lala») en van 27 juni 1995 (nopens de «klare taal» in de telastleggingen naar «Amsterdams model»).

Het geheel biedt ongetwijfeld een «actueel» overzicht van het Nederlands straf(proces)recht: meer dan de helft van de opgenomen teksten dateren van na 1980, tientallen arresten zelfs van na 1990.

Steven Van Overbeke

F.M. NOORDAM, **Inleiding socialezekerheidsrecht**, Deventer, Kluwer, 1996, 432 pp.

De Groningse hoogleraar, F.M. Noordam is intussen toe aan de derde uitgave van zijn in eerste instantie voor «juridische studenten in het universitaire en hoger-beroepsonderwijs» bestemde inleiding in het socialezekerheidsrecht. Naast de gebruikelijke actualiseringen bevat de op 1 juli 1996 afgesloten tekst van het boek als voornaamste nieuwigheden een bespreking van de Wet uitbreiding loondoorbetalingsplicht bij ziekte, de Wet boeten, maatregelen en terug- en invordering sociale zekerheid, de Algemene nabestaandenwet en de Algemene bijstandswet. De tekst is nog steeds, aansluitend bij het onderscheid tussen hoofdlijnen en verdiepingen,

deels in grote, deels in kleine letter gezet en bevat verwijzingen naar referentiewerken en belangrijke rechterlijke uitspraken.

Na de inleidende globale doorlichting van het Nederlandse sociale zekerheidsrecht biedt de auteur een goed inzicht in de structuur van de verschillende socialezekerheidsregelingen. Het «wetsgewijs» opgezette werk laat het in eerste instantie aan de lezer over om de diverse regelingen onderling te vergelijken, maar poogt hem beter daartoe in staat te stellen door een terugkerende reeks van vaste rubrieken in elk van de aan een bepaalde wetgeving gewijde hoofdstukken, door de eenmalige bespreking van onderwerpen die in verscheidene wetten voorkomen en door de behandeling in enige overkoepelende hoofdstukken van de financiering van de socialezekerheidsregelingen, de rechtsbescherming, het internationale socialezekerheidsrecht en het Europese coördinatierecht. Het vijfde hoofdstuk over de arbeidsrechtelijke sociale zekerheid ware in dat gedeelte van het boek wellicht beter op zijn plaats.

Guido Van Limberghen

(1) G.H. ADDINK, N. ALAND, H.J.M. BESSELINK, G.R.M. van DIJK, A. GRAPPERHAUS en B.M. VELTKAMP, **Europese milieurechtspraak. Preadviezen**; (2) G.H. ADDINK, R.H. LAUWAARS, J. BONNES en J.H. JANS, **Europese milieurechtspraak. Verslag ledenvergadering**, Publicaties van de Vereniging voor Milieurecht, W.E.J. Tjeenk Willink, 1996

De hoeveelheid jurisprudentie van het Hof van Justitie van de Europese Gemeenschap inzake de toepassing van Europese milieureggeving was tot voor kort nog zeer beperkt. De laatste paar jaar begint de stroom milieurechtspraak echter goed op gang te komen. De toename in de hoeveelheid «milieu-uitspraken» van het Hof is niet in de laatste plaats te danken aan een toenemende toepassing van Europese milieureggeving door nationale rechters. Zo kon Jans in 1987 slechts een vijftiental Nederlandse zaken achterhalen waarin Europese milieureggeving een rol speelde, terwijl veel van zijn collega's in andere lidstaten zelfs geen enkele of slechts zeer weinig zaken konden noemen (p. 17 van de tweede bundel). Dit aantal is nu bijna exponentieel toegenomen. In het preadvies Europese milieurechtspraak is reeds een lijst van 104 Nederlandse uitspraken opgenomen, een aantal dat niet uitputtend is en nog steeds sterk toeneemt.

De twee voorliggende publicaties van de Nederlandse Vereniging voor Milieurecht slaan een belangrijke brug tussen Europese en nationale rechtspraak op milieugebied. Op het gebied van het bestuursrecht krijgt de «link» tussen Europees recht en nationaal bestuursrecht langzaam meer aandacht (zie onder meer E. Steyger, R. Widdershoven en A.W.H. Meij, *Europees recht en het Nederlands bestuursrecht*, VAR-Reeks 116, Samsom HD Tjeenk Willink, Alphen aan den Rijn, 1996). Ondanks de reeds aanzienlijke hoeveelheid rechtspraak is het aantal publicaties dat deze brug op het gebied van het milieurecht legt, nog slechts zeer beperkt. Zo gaat ook het boek van J.H. Jans, *Europees Milieurecht in Nederland* (Wolters Noordhoff, Groningen, 1994) slechts in beperkte mate in op het samenspel tussen de Europese en de Nederlandse rechters. De Nederlandse Vereniging voor Milieurecht is in dit gat gesprongen en heeft de twee voorliggende, zeer interessante, publicaties afgeleverd.

De eerste bundel die hier besproken wordt, bevat de preadviezen, opgesteld door G.H. Addink, N. Aland, H.J.M. Besselink, G.R.M. van Dijk, A. Grapperhaus en B.M. Veltkamp, en samenvattingen van 104 Nederlandse uitspraken met Europeesrechtelijke aspecten. De tweede bundel bevat het verslag van de ledenvergadering die naar aanleiding van de preadviezen gehouden is. Dit verslag bevat naast een overzicht van de discussie tevens bijdragen van G.H. Addink, R.H. Lauwaars, J. Bonnes en J.H. Jans.

In de preadviezen wordt de Europese en Nederlandse jurisprudentie op een tweetal manieren behandeld. Allereerst wordt in de bijdrage van Addink een integraal overzicht gegeven van de belangrijkste probleempunten, in de optiek van de toepassing, de handhaving en de rechtsbescherming. In het tweede gedeelte van de preadviezen worden de grootste probleemsectoren nader onderzocht. In

Nederland vindt men de toepassing van het Europees recht door de nationale rechter met name op het gebied van het afvalstoffenrecht, de vogelwetgeving en op het gebied van de milieu-effectrapportage (MER). Daarnaast bestaat er nog een aantal belangrijke uitspraken op het gebied van de waterkwaliteit en de milieugevaarlijke stoffen, met name de bestrijdingsmiddelen. Het zijn dan ook met name deze sectoren die in de preadviezen nader worden toegelicht. Bessink bespreekt in zijn bijdrage de lotgevallen van de MER-richtlijn in de Nederlandse rechtspraak. Van Dijk gaat in op de toepassing van de regelgeving op het gebied van de waterkwaliteit. Veltkamp bespreekt de milieugevaarlijke stoffen en de bestrijdingsmiddelen. Grapperhaus bespreekt de sector afvalstoffen en Aland de Europese soortgerichte natuurbeschermingswetgeving.

Een van de algemene conclusies die uit de preadviezen getrokken moet worden, is dat op veel gebieden nog aanzienlijke onduidelijkheid en verschil van mening bestaat over de interpretatie en toepassing van de desbetreffende milieuriichtlijnen en de relatie tot de Nederlandse wetgeving. Het is dan ook vooral deze onduidelijkheid die een centrale rol speelt in de tweede bundel, het verslag van de ledenvergadering. Uit de bijdragen van verschillende auteurs van de preadviezen klinkt een bijna unaniem verzoek aan de Nederlandse rechters, en met name de afdeling bestuursrechtspraak, om eerder een prejudiciële vraag te stellen bij onduidelijkheid omtrent de toepassing van het Europees recht. Deze roep vindt veel instemming in het verslag van de ledenvergadering. Dit verslag bevat een bijdrage van Lauwaars van de afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State en een bijdrage van Bonnes van het Ministerie van Volksgezondheid, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer (VROM), die elk de problemen met de toepassing van het Europees milieurecht vanuit hun praktijksituatie bespreken. Daarnaast bevat het verslag een bijdrage van Jans over de toepassing van artikel 177 EG-verdrag, het stellen van prejudiciële vragen. De grootste vraagpunten omtrent de toepassing van Europees milieurecht in Nederland op dit moment worden treffend samengevat door Jans (pp. 24 en 25):

- de rol van het zelfvoorzieningsbeginsel in de afvalstoffensector
- de wijze van toetsing: abstract of concreet
- de Europeesrechtelijke goorloofdheid van gedogen
- de extraterritoriale bescherming van art. 36
- de rechtstreekse werking van bijlage II-projecten uit de MER-richtlijn.

Het belang van deze vragen wordt nog eens onderstreept in de zeer interessante samenvatting van de discussie op de ledenvergadering, eveneens opgenomen in het verslag. De roep om het stellen van meer prejudiciële vragen lijkt gehoor te vinden. De Afdeling Bestuursrechtspraak stelde met betrekking tot het eerste door Jans signaleerde vraagpunt op 23 april 1996 reeds een aantal prejudiciële vragen (opgenomen in het verslag). Ook vanuit andere lidstaten komt echter een steeds groter aantal vragen. Zo wordt het Hof momenteel bedolven onder vragen omtrent de implementatie van (onder meer) de nieuwe afvalregelgeving.

De twee voorliggende bundels geven een uitstekende analyse van de verschillende probleempunten die op dit moment spelen of in de nabije toekomst gaan spelen. Het laatste woord hierover is dus nog niet gesproken. Het eerste, uitstekende, woord wel: in deze twee bundels.

Jürgen Lefevere

MEDEDELINGEN

Walter Leën Prijs voor Sociaal Recht

Op woensdag, 11 december 1996 werd in de Leuvense Faculty Club voor de tweede maal de uitreiking gehouden van de driejaarlijkse Walter Leën Prijs voor Sociaal Recht.

De prijs is gesticht door prof. Walter Leën, een van de pioniers van de sociale zekerheid in België, voormalig administrateur-generaal van de Rijksdienst voor Sociale Zekerheid (toen nog RMZ) en buitengewoon hoogleraar sociaal recht aan de K.U. Leuven. De prijs is bedoeld om de beste Nederlandstalige publicaties op het gebied

van het sociaal recht te bekronen. Deze editie sloeg op de periode 1993-1995. Hij bedraagt 200.000 fr voor een boek en 50.000 fr voor een tijdschriftartikel of een bijdrage in een collectief werk.

De jury ontving een belangrijk aantal inzendingen van hoogstaande kwaliteit, in beide categorieën. Na rijp beraad besloot zij de bekroning te verlenen aan de heer Patrick Humblet, docent aan de RUG voor zijn boek *De gezagsuitoefening door de werkgever* (Antwerpen, Kluwer Rechtswetenschappen België, 1994, 420 pp.) en aan de heer Jan Wouters, docent aan de Rijksuniversiteit Limburg (Maastricht), voor zijn bijdrage "Recente ontwikkelingen van het Europees Gemeenschapsrecht inzake gelijke behandeling van mannen en vrouwen op het gebied van de pensioenen" (*Actuele problemen van het sociale zekerheidsrecht*, Van Steenberge, J. en Van Regenmortel, A. (red.), Brugge, die Keure, 1995, 171-225).

Het boek van Patrick Humblet werd door de jury unaniem bekroond, zowel voor de keuze van het onderwerp als voor de wijze van behandeling.

De gezagsuitoefening door de werkgever is immers het kernstuk van het arbeidsrecht. Het is het arbeidsrechtelijke zwaard van Damocles als scheidingslijn tussen de zelfstandige enerzijds en de werknemer anderzijds; het is tevens de kruising tussen de vrijheid van onderneming enerzijds en de vrijheid van arbeid anderzijds, waarbij de werknemer zijn kunnen en kennen ter beschikking stelt van de werkgever, ondernemer. De heer Humblet peilt naar de grenzen van het gezagsrecht van de werkgever.

Hoewel hij verklaart geen filosofisch tractaat te willen brengen, betreft de auteur in zijn analyse concepten zoals arbeid, gezag, machtsverhouding, gezagsuitoefening, belangenverdediging en belangentegenstellingen. Aldus bevat het werk filosofische, sociologische, politieke, naast klassiek juridische beschouwingen en rechtsvergelijkende elementen. Dit alles is bijzonder solide gebracht, en logisch en wetenschappelijk sterk uitgebouwd.

Men zal zich herinneren dat de heer Humblet bij de vorige editie reeds de Walter Leën Prijs voor een tijdschriftartikel mocht ontvangen. Daarmee heeft hij zijn limiet bereikt: de prijs kan slechts tweemaal aan dezelfde persoon worden toegekend.

De heer Jan Wouters werd door de jury onderscheiden voor een werk over het socialezekerheidsrecht, geschreven door een specialist van een andere rechtstak (Europees economisch recht).

Inhoudelijk treft de studie door de klare en systematische manier waarop zij de rechtspraak van het Europese Hof van Justitie over de gelijke behandeling van mannen en vrouwen in de wettelijke pensioenen en in de aanvullende pensioenen behandelt. Alle verschillende relevante arresten worden in een overzichtelijke systematiek gestoken, kort besproken en verklaard. De studie is echter meer dan alleen een goed overzicht van rechtspraak. De auteur gaat meteen over tot kritische beschouwing en afweging van de standpunten van het Hof. Hij toont mooi aan hoe het Hof heen en weer wordt geslingerd tussen radicale verdediging van de principes van het Verdrag, en pragmatische afweging van de (soms enorme) financiële belangen die ermee gemoeid zijn. In de meest hoffelijke termen uit hij een aantal vlijmscherpe bedenkingen bij sommige moeilijk verdedigbare standpunten, zoals het fameuze arrest Neath van 22 december 1993, dat een stevige stap terug deed - tot grote vreugde van de private pensioenfondsen en de verzekeringsmaatschappijen - ten aanzien van het nog meer fameuze Barber-arrest van 17 mei 1990. Men zou kunnen zeggen dat de heer Wouters met deze studie (en de parallel ermee verschenen verwante artikelen) de briljante analysestijl van Van Gerven en Lenaerts in het sociaal recht heeft binnengebracht.

De jury wenst andere jonge auteurs aan te moedigen om mee te dingen voor de volgende editie van de Walter Leën Prijs, die zal slaan op de periode 1996-1998.

Prof. J. Van Langendonck

Colloquium: Successierechten

De Recueil général de l'enregistrement et du notariat en Kluwer Editions Juridiques Belgique organiseren op 30 april 1997 een colloquium onder het voorzitterschap van mr. J. Autenne rond het thema «L'article 8 du Code des droits de succession - De la théorie à la pratique».

Bijkomende inlichtingen: Kluwer Editions Juridiques Belgique, mevr. A. Lenaerts, tel. 03/360.02.63 en fax 03/360.04.55.

The Fifteenth Annual Summer Program in United States Law and Legal Institutions

July 14, 1997 - August 15, 1997

The Fifteenth Annual Summer Program in United States Law and Legal Institutions is intended to give lawyers and advanced law students from other countries both a basic understanding of the United States legal system and profession and an in depth exposure to specific areas of law that affect a broad range of commercial, investment, and personal activities. It is designed to serve as a low-cost alternative to a full-year's program or as a preface to advanced formal training in the United States.

The lectures of the Fifteenth Annual Summer Program will be held each morning, Monday-Friday, on the lakeshore campus of the University of Wisconsin-Madison. In addition to the regular morning sessions, there will be opportunities for the participants to learn about legal research and attend special lectures and discussions. The participants also will be able to meet with practicing lawyers and members of the judiciary and socialize with practicing lawyers and legal scholars from around the world.

For more detailed information regarding the Program,
contact:

**Theresa Dougherty, Office of the Dean
University of Wisconsin Law School
Madison, Wisconsin 53706
U.S.A.
Fax - 608-262-5485**

Het ene pensioen is het andere niet

Voor het eerst zijn alle vormen, wetten, kenmerken, voordelen, nadelen, feiten en cijfers over **de tweede pensioenpijl** verzameld in een gloednieuw jaarboek. Geschreven door 16 ervaren specialisten onder de deskundige eindredactie van **Prof. M. Goovaerts** en **Prof. Th. Bauwelinckx**.

De Praktijkgids Aanvullende Bedrijfspensioenen biedt u een waardevol en praktisch overzicht van de volledige materie.

Extra !

**+ GRATIS studiemiddag
over de actuele pensioenmaterie !**

Sprekers De Heer de Callatay, adj. Kabinetschef van de Premier;
De Heer Dhondt, directeur BVVO; De Heer Noël,
voorzitter BVPF; Prof. Goovaerts e.a.,

Datum 15 april 1997, van 14u00 tot 17u30

Plaats Business Faculty, Neder-Over-Heembeek

Uw abonnement op het boek met bovenop de gratis studiemiddag voor slechts 10.070 F

U wenst meer informatie over dit nieuwe boek ? U wil het programma van de studiemiddag ?
Neem dan zo snel mogelijk contact op met Martine Moors op het nummer **02/723 10 51**.
Faxen kan ook, op het nummer (02)723 10 32.

ced.samsom

Kouterveld 14 • 1831 Diegem • Tel. 02/723 11 11 • Fax 02/723 10 32

<http://www.cedsamsom.be> • E-mail: cedsamsom@wkb.be